

Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta
Katedra psychologie

VZTAH SOCIOSEXUALITY A
VZTAHOVÉ VAZBY V POPULACI
MLADÝCH DOSPĚLÝCH

THE RELATIONSHIP BETWEEN SOCIOSEXUALITY AND
ATTACHMENT IN POPULATION OF YOUNG ADULTS

Bakalářská diplomová práce

Autor: **Aneta Heroutová**

Vedoucí práce: **Mgr. Daniel Lenghart**

Olomouc

2024

Tímto bych chtěla poděkovat především Mgr. Lenghartovi za vedení, vřelý přístup a cenné rady při psaní bakalářské práce. Současně bych také ráda poděkovala mým nejbližším, kteří mě podporují na cestě studiem psychologie. V neposlední řadě také mým přítelkyním, které jdou po této cestě se mnou a dělají ji o to příjemnější.

Místopřísežně prohlašuji, že jsem bakalářskou diplomovou práci na téma: „Vztah sociosexuality a vztahové vazby v populaci mladých dospělých“ vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucího diplomové práce a uvedla jsem všechny použité podklady a literaturu.

V Olomouci dne 31.3.2024

Podpis

OBSAH

Číslo	Kapitola	Strana
	OBSAH	3
	ÚVOD	5
	TEORETICKÁ ČÁST	7
1	Sociosexualita	8
	1.1. Definice	8
	1.2. Historie konceptu.....	9
	1.3. Jednotlivé aspekty sociosexuality	11
	1.3.1 Sociosexuální chování	11
	1.3.2 Sociosexuální postoje	12
	1.3.3 Sociosexuální touha.....	13
	1.4. Variabilita proměnných ve vztahu k sociosexualitě.....	14
	1.4.1 Genetika.....	14
	1.4.2 Pohlaví.....	15
	1.4.3 Sexuální orientace	17
	1.4.4 Partnerství.....	17
	1.4.5 Věk	18
	1.4.6 Vztahová vazba	19
	1.4.7 Další proměnné.....	22
	1.5. Inventáře sociosexuality	22
	1.5.1 První dotazník SOI	22
	1.5.2 Revidovaný dotazník SOI-R	23
2	Vztahová vazba	25
	2.1. Vymezení konceptu	25
	2.2. Vazebné chování a vazebná postava	26
	2.3. Vnitřní pracovní modely.....	28
	2.4. Ontogeneze vztahové vazby	29
	2.5. Styly vztahové vazby.....	30
	2.5.1 Typ A.....	30
	2.5.2 Typ B.....	31
	2.5.3 Typ C.....	31
	2.5.4 Typ D.....	31
	2.6. Vztahová vazba v dospělosti	31
	2.6.1 Styly vztahové vazby v dospělosti	32
3	Mladá dospělost	35
	3.1 Vymezení mladé dospělosti.....	35
	3.1.1 Eriksonova teorie.....	36

3.1.2	Levinsonova teorie	36
3.1.3	Havighurstova teorie	37
3.2	Charakteristiky a vývojové úkoly mladé dospělosti.....	37
3.3	Koncept vynořující se dospělosti jako psychosociální moratorium	38
VÝZKUMNÁ ČÁST.....		40
4	Výzkumný problém.....	41
4.1.	Výzkumné cíle.....	41
5	Typ výzkumu a použité metody	43
5.1.	Testové metody	43
5.1.1	Sociodemografický dotazník.....	44
5.1.2	Revidovaný dotazník sociosexuální orientace (SOI-R)	44
5.1.3	Česká verze škály prožívání v blízkých vztazích (ECR)	45
5.2.	Formulace statistických hypotéz a výzkumných otázek	47
6	Sběr dat a výzkumný soubor.....	49
6.1.	Etické hledisko a ochrana soukromí.....	53
7	Práce s daty a její výsledky	54
8	Diskuze	59
9	Závěr.....	65
10	Souhrn.....	67
LITERATURA		71
PŘÍLOHY		89

ÚVOD

V úvodu této práce budou čtenáři seznámeni s tématem a významem jeho zkoumání. Název práce reflektuje koncepty, které budou blíže představeny v teoretické části. První z těchto konceptů je sociosexuální orientace, jež není tak frekventovaným a diskutovaným tématem v předmětu psychologie nejen v kontextu České republiky. Sociosexuální orientace odráží do jaké míry je jedinec ochoten angažovat se v sexuálních vztazích bez hlubší emoční náklonnosti. Koncept vztahové vazby je na poli psychologie a styčných oborů známý a zasloužil si již pozornost mnoha výzkumníků. Moderní výzkumy vztahové vazby naznačují, že jde o dimenzionální konstrukt, který lze měřit na základě dvou dimenzí – vztahové úzkostnosti a vztahové vyhýbavosti.

Práce si klade za cíl prozkoumat souvislost proměnné sociosexuální orientace a dimenzí vztahové vazby. Výzkum bude realizován v populaci mladých dospělých na území České republiky. Pro výzkum je atraktivní věková skupina mladých dospělých vzhledem k relativní vyspělosti, aktivní realizaci a zjišťování osobních preferencí v oblasti sexuálního chování.

Téma sexuality se postupně začíná více detabuizovat, přičemž se ukazuje, že existuje poměrně široká variabilita v preferencích jedinců napříč společnostmi. Domníváme se, že akademická činnost by mohla přispět k destigmatizaci a šíření povědomí o různých formách sexuálního chování, které se napříč společnostmi objevují. Zkoumání témat, která jsou ve společnosti do jisté míry tabuizována, může ovlivnit společenský diskurz. Na úrovni jedince může vést společenská diskuze k uvědomování si osobních preferencí, ke komunikování těchto preferencí se svými blízkými, k otevřené komunikaci v rámci partnerského vztahu a současně vzájemnému respektu ze strany široké veřejnosti.

Další z našich motivů je nahlédnutí do problematiky souvislosti raných vztahů a sexuality jedince v dospělém věku. Výzkumy se zabývají tím, jak koreluje vztahová vazba s partnerskými vztahy, specificky jak souvisí nejistá vztahová vazba s maladaptivními sociálními a emočními schémata. Nabízí se zde úvaha, zdali existuje obdobná souvislost v oblasti sociosexuálního chování.

Mezi cíle, které si v této práci klademe, se řadí zjištění souvislosti dimenzí vztahové vazby s mírou sociosexuální orientace. Zdali souvisí vztahová vyhýbavost nebo vztahová úzkostnost s otevřeností vůči nezávazným sexuálním vztahům.

Mimo naše hlavní výzkumné záměry se řadí také zjištění, jak souvisí jednotlivé sociodemografické faktory s mírou sociosexuality. Zaměříme se na rozdíly v sociosexualitě mezi nezadanými jedinci a jedinci v monogamním partnerském vztahu. Dále se zaměříme na intersexuální rozdíly v sociosexualitě. Nakonec se také pokusíme prozkoumat vztah v míře sociosexuální orientace dle délky partnerského vztahu.

TEORETICKÁ ČÁST

1 SOCIOSEXUALITA

V první řadě je důležité, abychom se seznámili s definicí a teoretickým ukotvením konceptu, kterému se tato práce bude věnovat. Pro lepší nahlédnutí do této problematiky si přiblížíme historický vývoj, způsoby měření a hlavní proměnné vztahující se k sociosexuální orientaci.

1.1. Definice

Sociosexuální orientace, krátce sociosexualita (dále jako “SO”), je individuálně rozdílná proměnná, která představuje míru ochoty, se kterou se jedinec účastní sexuálních aktivit mimo dlouhodobý romantický vztah (Simpson & Gastengad, 1991).

Původně byl koncept SO představen jako unidimenzionální proměnná (Simpson & Gastengad, 1991). Později se začalo diskutovat o různých komponentech, které spoluutvářejí celkovou proměnnou sociosexuality a byl prezentován multidimenzionální model, který diferencuje jednotlivé aspekty (Penke & Asendorpf, 2008). Referuje o sociosexuálních postojích, touhách a chování, které se manifestují v rámci sexuality a partnerských vztahů.

Měření sociosexuální orientace nám umožňuje vyčíslit míru, ve které je jedinec otevřen vůči nezávazným sexuálním zkušenostem. Můžeme si tedy SO představit jako dimenzi, na jednom konci je maximální neomezená SO a na druhém konci maximální omezená SO (Penke & Asendorpf, 2008).

Osoby s omezenou sociosexuální orientací typicky potřebují více času a silnější pouto, závazek a pocit blízkosti k romantickému partnerovi, než s ním vstoupí do sexuálního vztahu. Preferují dlouhodobé partnerství s určitou mírou závazku před krátkodobými nebo jednorázovými vztahy (Ostovich & Sabini, 2004). S menší pravděpodobností se tedy zúčastní nezávazných sexuálních aktivit. Mohou mít silné přesvědčení o tradičních hodnotách ohledně pohlavního styku a vztahů, což souvisí s opatrností při zapojení se do sexuálních aktivit a výběru partnera či partnerky (Schmitt, 2005).

Jedinci s více neomezenou SO častěji inklinují k nezávaznému příležitostnému pohlavnímu styku. Celkově jsou vůči sexuálním vztahům více otevření, nepotřebují tolik

času, silného citového pouta a emoční intimity před vstupem do intimních aktivit (Penke & Asendorpf, 2008). Ve kontextu partnerských vztahů mohou upřednostňovat sexuální aktivity, jejich variabilitu a frekvenci (Kanazawa, 2022). Tito jedinci vykazují dle empirických zjištění dřívější počátek sexuálního života, vyšší počet sexuálních partnerů a častější sexuální zkušenosti než jedinci sociosexuálně omezení. Současně je pro ně fyzická a sexuální složka v životě důležitější (Simpson & Gastengad, 1991).

Je důležité konstatovat, že osoby s neomezenou SO mohou být také motivováni k rozvoji a udržení si dlouhodobého partnerství (Simpson et al., 2004) a investovat svou sexualitu do těchto závazků (Rodrigues et al., 2017). Mohou být však více otevření vůči nemonogamním formám partnerství (Morrison et al., 2013), popřípadě inklinovat k sexuální nevěře (Barta & Kiene, 2005).

1.2. Historie konceptu

Kořeny konceptu se pojí se jménem Alfreda Kinseyho. Kinsey byl původně vědec, který se proslavil v oboru etnomologie (Elmer, 2021). Později v průběhu své kariéry však změnil oblast svého bádání a stal se pionýrem ve zkoumání lidské sexuality (Brown & Fee, 2003).

V letech 1960 až 1970 se ve Spojených státech amerických začalo šířit hnutí sexuální liberace. Téma sexuality bylo do té doby velice řídké zkoumáno. Dle společenských a kulturních hodnot byl normalizovaný sexuální vztah pouze v rámci heterosexuálních manželství. Alternativní sexuální chování nebylo společensky akceptováno (Ter-Grygoryan & Nowaczyk, 2023).

V letech 1948 a 1953 zveřejnil Kinsey spolu s jeho kolegy (Pomeroy, Martin, Gebhard) rozsáhlé výzkumy, které se zabývaly mužským a ženským sexuálním chováním. Kinsey byl velice ambiciózní, jeho cílem bylo nasbírat sto tisíc rozhovorů. V dílech (Kinsey et al., 1948; 1953 in Kinsey et al., 2003) představili přes 11 000 rozhovorů, v jejichž sběru pokračovali i po vydání publikace (Bullogh, 2006).

Kinsey zpochybňoval aktuální společenská přesvědčení, která byla hluboce heteronormativní a snažil se dokázat existenci přirozené variace v oblasti lidské sexuality. Jeho výzkumy přinášely do společenské diskuze tabuizovaná témata související se sexuálním chováním (Simpson et al., 2004).

Výzkumný i osobní život Alfreda Kinseyho byl podroben nejedné kritické analýze (Jones, 1997; Gathorne-Hardy, 1998). Po vydání publikací se vznesla silná vlna kontroverze. Autoři jeho biografii uvádí, že byl komplikovaný člověk, motivovaný svými sexuálními potřebami. Jones (1997) uvádí, že Kinsey své asistenty podněcoval k angažování se v sexuálních aktivitách, aby lépe porozuměli tématu. Kinsey a jeho práce byla také hojně kritizována ze strany extrémně pravicových a náboženských hnutí (Riesman & Eichel, 1990 in Bulloch, 1998).

Nejen etické aspekty, ale současně také metodologie výzkumu, se setkaly s negativními recenzemi. Názvy obou publikací “Sexuální chování u mužů” (Sexual behavior in the Human male) a “Sexuální chování u žen” (Sexual behavior in the Human female) se odkazují na celosvětovou populaci, přičemž studie byla realizována s dobrovolníky v USA, kteří měli z velké části vysokoškolské vzdělání. Současně se také diskutuje o začlenění specifických skupin, které mohou být nadreprezentovány oproti běžné populaci (Ericksen, 1998). Metoda výběru výzkumného vzorku nebyla reprezentativní. Stejně tak jsou zpochybňovány Kinseyho schopnosti a znalosti statistiky, sběru dat a nedostatečné znalosti konceptů a teorií lidského sexuálního chování (Cornel, 2021).

Přestože se Kinseyho práce setkala s četnou vlnou kritiky, opodstatněnou či neopodstatněnou, je nutno zmínit, že přinesla současně také důležitá zjištění. Mezi hlavní body jeho práce patří Kinseyho škála, která numericky hodnotí sexuální orientaci od absolutní homosexuality k absolutní heterosexuality (Drucker, 2006). Jeho práce přispěla k sexuální revoluci a rozvolnění sexuálních norem. V publikacích se otevřeně psalo o četnosti masturbace, homosexuality a promiskuity (Ericksen, 1998).

Dle Kinseyho má sexuální chování lidí svůj biologický podklad, tudíž nelze označit některé jeho formy, které se v opravdovém světě hojně objevují, za nenormální a nepřírozené (Kinsey et al., 2003). Jedinci, kteří se odchylojí od normy cítí vinu a stud, protože nespádají do škatulek, které jsou utvářeny společností. Nikoliv z důvodu, že by jejich chování bylo špatné a nepřírozené (Brown & Trevethan, 2010). Argument, že jedinci praktikující alternativní sexuální chování cítí vinu a stud, protože je to nepřírozené a špatné, je tedy mylný.

Primárním cílem Kinseyho bylo zdokumentovat populační normy v sexuálním chování, preferencích a postojích. Jedním z jeho zjištění byla vysoká variabilita v zájmu lidí

účastnit se sexu bez závazku, jež označil jako sociosexuální chování a postoje (Simpson et al., 2004).

Následujících 20 let výzkumu potvrdilo, že se lidé liší v základních aspektech sociosexuality, včetně touhy po pouze jednom či více sexuálních partnerech, v očekáváních o sexuálním životě a ochotě účastnit se sexuálního chování bez emočního závazku (Gastengad & Simpson, 2000). Postupně se začalo společenské paradigma měnit, pro mnoho výzkumníků se stal Kinsey vzorem. I dnes se ve výzkumu lidské sexuality často jméno Alfreda Kinseyho objevuje (Lyell, 2015).

V roce 1991 Simpson a Gastengad více rozpracovali koncept sociosexuality a zkonstruovali škálu pro její měření. Předpokládali, že jde o unidimenzionální proměnnou, která zahrnuje sociosexuální chování, postoje a touhy. Zkoumali především lidské strategie páření, jak se jedinci liší dle SO v jejich partnerských interakcích, výběrech partnera a romantických vztazích (Simpson et al., 2004).

Bailey et al. (1994) v rámci SO rozlišují komponentu behaviorální a postojovou. Analyzovat zvláště sociosexuální chování a sociosexuální postoje umožňuje rozlišit psychologickou proměnnou SO (postoje) a behaviorální proměnnou SO (chování). Diferenciální model nabízí hlubší náhled na lidskou SO. Ve shodě je představen model Webstera a Bryana (2007). Autoři pomocí faktorové analýzy potvrdili, že dvoufaktorový model SO, jež rozlišuje chování a postoje, lépe vysvětluje SO. Pojetí Penkeho a Asendorpfa (2008) zahrnuje do modelu SO tři aspekty: chování, postoje a touhu.

1.3. Jednotlivé aspekty sociosexuality

Sociosexuální orientace se skládá ze tří aspektů, které nazýváme sociosexuální chování, postoje a touha (Penke & Asendorpf, 2008).

1.3.1 Sociosexuální chování

Individuální rozdíly v preferencích vůči nezávaznému sexuálnímu vztahu souvisí s přítomným chováním. Někteří jedinci se poměrně často mohou zapojovat do sexuálních vztahů bez hlubšího emočního závazku (Webster & Bryan, 2007).

Složka SO chování sestává ze sexuální minulosti a zkušeností daného jedince, jde tedy jak o četnost, tak povahu romantických a sexuálních vztahů. Otázky v inventáři se tedy

zaměřují na počet sexuálních partnerů, četnost sexuálního chování a také pestrost těchto zážitků (Penke & Asendorpf, 2008).

Souhrnně jde o sexuální chtíč a úspěšnost namlouvacích strategií, kterými jedinec získává pozornost druhého. Jinak řečeno, jde o kombinaci chtíce a schopnosti tento chtíč uspokojit pomocí svých vnějších i vnitřních charakteristik (Penke & Asendorpf, 2008).

Z biologického a evolučního hlediska je také důležité, že jde o potenciál k sexuálnímu párování, který se formuje již na samém začátku ontogeneze. Sociosexuální chování tak současně odráží zdravotní a adaptivní schopnosti člověka (Gray & McIntyre, 2017). Sociosexuálně neomezené chování lze tak chápat jako evoluční adaptaci, vzhledem k historii, kdy frekvence pohlavního styku souvisela s počtem potomstva (Jackson & Kirkpatrick, 2007).

1.3.2 Sociosexuální postoje

Tato složka představuje individuální postoje k sexuálnímu životu, současně však odráží sociokulturní vliv, který se do sociosexuálních postojů jedince projektuje (Penke & Asendorpf, 2008). Reflektuje nejen vlastní přání ohledně citové blízkosti před započítím intimního vztahu, ale také morální hodnocení tématu (Haidt, 2001).

Mezi vnější vlivy, které postoje utvářejí, patří kulturní hodnoty, tradice (např. náboženské), instituce (např. manželství) a výchova. Tyto činitele odráží požadavky prostředí ohledně lidské SO, a mají vliv na sociosexuální postoje i chování (Haidt, 2001). Postoje jsou tedy tvořeny osobními názory a touhou naplnit očekávání, která jsou na jedince kladeny ze strany jeho okolí (Penke & Asendorpf, 2008).

Baumeister a Twenge (2002) tvrdí, že sociokulturní působení potlačuje sociosexuální orientaci u žen, skrze očekávání, která jsou na ženy v této oblasti kladena. Mezikulturní výzkum (Lippa, 2009) srovnává SO u žen ve společnostech, kde jsou buď liberální postoje nebo tradiční (patriarchální) postoje v oblasti genderových rolí. Baumeister (2000) upozorňuje na větší variabilitu a flexibilitu SO u žen, a to dle kontextu a postojů společnosti. Zatímco muži se v míře SO tolik neliší na základě sociokulturního působení, SO je u nich ovlivněna především biologickým působením.

1.3.3 Sociosexuální touha

Obdobně jako obecná sexuální touha je sociosexuální touha motivační složkou. Na individuální rovině ovlivňuje míru sexuálního zájmu, obvykle se projevuje v podobě sexuálních fantazií, snů a vzrušivosti (Ostovich & Sabini, 2004). Je to motivační dispozice, aby jedinec věnoval úsilí do krátkodobých nebo dlouhodobých sexuálních vztahů (Penke & Asendorpf, 2008).

Mezi zdroje sociosexuální touhy patří obecná sexuální touha. Sexuální touha je definována jako sexuální chtíč (sex drive), přání a motivace k angažování se či dosahování sexuální intimity (Mark et al., 2014). Touha je také do jisté míry nezávislá na romantické lásce a citové náklonnosti (Diamond, 2004). Míra sexuální touhy se liší dle objektu a ovlivňuje ji mnoho faktorů. Nejde o behaviorální komponentu, a tak nelze odvíjet míru sexuální touhy od četnosti sexuálních styků (Brotto, 2010).

V literatuře byly popsány dva fyziologické mechanismy, které zde působí (Penke & Asendorpf, 2008). Jedním z nich je minimální hladina volného testosteronu, která koreluje s mírou úsilí, kterou jedinec vkládá do hledání a získávání nových partnerů (Regan & Berscheid, 1999). Druhý mechanismus je tzv. “stav vášnivé lásky”, také zamilovanost nebo poblouznění, který aktivuje dopaminergní systém odměny a motivuje jedince k udržení jediného partnera (Fisher, 2016).

Počátky partnerského vztahu jsou spojeny s vyšší sexuální touhou vůči partnerovi. Marazziti et al. (1999) uvádí, že v prvních 12 až 18 měsících v partnerském vztahu trvá raná fáze romantické lásky. Fisher et al. (2006) shrnuje poznatky z funkční magnetické rezonance u osob, které se nachází ve stavu vášnivé lásky. U těchto jedinců bylo možné pozorovat aktivaci oblasti pro centrum odměny. Longitudinální studie, ve které zkoumali čerstvé novomanžele po dobu 4 let, zjistila, že s postupem času touha vůči partnerovi klesá, především u žen (McNulty et al., 2019). Penke a Asendorpf (2008) postulují, že na základě poklesu sexuální touhy vůči partnerovi mohou stoupat obecné SO touhy, tedy sexuální touhy vůči jiným osobám.

Touha nejvíce odráží biologické předpoklady k reprodukci a vrozené nastavení sexuality (Penke & Asendorpf, 2008). Sociosexuální touhy také nejvíce odráží mezipohlavní rozdíly. Muži mají obecně častěji sexuální fantazie, jsou více otevření vůči sexu s náhodnými lidmi a touží po větší diverzitě v sexuálních zkušenostech (Schmitt et al., 2003).

1.4. Variabilita proměnných ve vztahu k sociosexualitě

Mezi častá témata při výzkumu sociosexuality se řadí explorační proměnných, které souvisí s tímto fenoménem. Nejčastěji zkoumané charakteristiky, které zde budou představeny, jsou například pohlavní rozdíly (Lippa, 2009), sexuální orientace (Waldis et al., 2021), osobnostní charakteristiky – v souvislosti s Temnou triádou (The Dark Triad) a “Velkou pětkou” (The Big Five) (Fernández del Río, 2019), současně také rozdíly napříč kulturami (Schmitt, 2009).

1.4.1 Genetika

V první řadě je důležité zmínit, že jedním z faktorů ovlivňujících SO jsou genetické predispozice. Výzkum (Westerlund et al., 2010) na výzkumném vzorku monozygotních, dizygotních dvojčatech a sourozencích na relativně velkém vzorku (N = 2645) mužů potvrdily působení genetických faktorů. Údajně genetika formuje z 54 % sociosexuální chování a z 23 % sociosexuální postoje. V tomto výzkumu byl použit dvoufaktorový model, jenž diferuje pouze SO chování a SO postoje, nikoliv SO touhu. Lippa (2009) uvádí, že ženská SO je méně determinována biologicky a dosahuje větší variability dle kulturního kontextu. Z tohoto důvodu je obtížné zkoumat genetické predispozice v SO u žen.

Jedním z faktorů, který prokazatelně souvisí s vyšší SO, jsou androgenní hormony, konkrétně testosteron. Ve studii z roku 2007 (Van Anders et al.) zkoumali hladinu testosteronu a sociosexuální orientaci, kdy korelace sociosexuálního chování byla pozitivní především u mužů. Dále Edelstein (2011) našel pozitivní souvislost mezi hladinou testosteronu a sociosexuální touhou u mužů. Později také Puts et al. (2015) objevili vztah mezi hladinou testosteronu a sociosexuálními postoji i chováním.

Výsledky ohledně působení testosteronu na SO u žen nejsou zcela jednoznačné. Edelstein et al. (2011) nenašli signifikantní vztah v hladině testosteronu a celkové SO. Našli však souvislost mezi hladinou testosteronu a partnerským statutem. Ženy, které jsou singl vykazují vyšší hladiny testosteronu a SO chování, než ženy v monogamním partnerském vztahu. Ve studii (Puts et al., 2015) hladina testosteronu u žen (užívajících orální antikoncepci) nesouvisela s jejich SO. Tyto výsledky naznačují, že ženská SO je více adaptivní na vnější prostředí.

Dalším genetickým ukazatelem, který bývá často zkoumán, je poměr 2D:4D (poměr délky prstu ukazováku a prsteníku). Tento poměr je považován za měřitelný indikátor pro zjištění rovnováhy hormonů testosteronu a estrogeneru v prenatálním období (Manning et al., 2014). Avšak meta-analýza na neklinické populaci dospělých osob nepotvrdila souvislost mezi poměrem 2D:4D a pohlavními hormony (Hönekopp et al., 2007). Ingrová (2020) ve svém výzkumu uvádí mírnou korelaci u nižšího poměru 2D:4D s vyšším skórem SO u mužů (heterosexuálních i neheterosexuálních).

Výzkumy potvrzují vztah fyzické atraktivity a neomezené SO u žen. Ženy s neomezenou SO jsou více atraktivní oproti ženám s omezenou SO. Přestože mužská SO nesouvisela s mírou atraktivity, ženské participantky celkově preferovaly muže, kteří dosahovali nižších skóreů SO (Boothroyd et al., 2008).

1.4.2 Pohlaví

Výzkumy konzistentně potvrzují rozdíly v míře otevřenosti vůči sexuálním zkušenostem mezi muži a ženami. Muži oproti ženám dosahují vyšších skóreů SO (Jackson & Kirkpatrick, 2007; Schmitt, 2005; Simpson & Gastengad, 1991). Muži uvádějí současně více neomezené SO postoje, touhy i chování (Sprecher, 2013).

Schmitt (2005) uvádí, že tento rozdíl existuje napříč různými kulturami (včetně České republiky). Tento rozdíl může být výsledkem jak faktorů evolučních (Buss & Schmitt, 1993), tak sociálních norem a genderových rolí (Eagly & Wood, 1999).

Schmitt (2005) uvádí výčet teorií, jež se zabývají mezipohlavními rozdíly v sexuálním chování. Dle evoluční teorie rodičovských investic (Trivers, 1972) míra rodičovských investic, tedy vynaložená energie při péči o potomky, ovlivňuje reprodukční strategie daného jedince. Rodič, jenž vynakládá více energie, nebude vyhledávat krátkodobé sexuální vztahy vzhledem k jeho zaměření se na udržení stability rodiny a starost o potomky.

Dále teorie poměru pohlaví (sex-ratio theory; Pedersen, 1991), na základě které poměr zastoupení pohlaví ovlivňuje sociosexuální chování. Ve společnostech s převahou jednoho pohlaví mohou jedinci méně zastoupeného pohlaví být více SO neomezení. Pokud je v populaci méně žen je pro ně obtížnější získat partnera a jsou tak více otevřené vůči nezávaznému pohlavnímu styku, stejně tak u mužů. Antropologická studie (Schacht & Mulder, 2015), realizována v osmi různých kmenech Makuši v jižní Guyaně, kde jsou různé poměry pohlaví, zkoumala odlišnosti v úsilí v rámci sexuálních strategií. Mužská SO se mezi

kmeny lišila předvídatelným způsobem. Pokud jsou muži v menšině, jsou více otevření vůči krátkodobému pohlavnímu páření, pokud je převaha mužů, orientují se více na kvalitu partnerství a zajištění přežití rodiny. U žen nebyl tento vztah signifikantní.

Buss (1995) shrnuje poznatky z evoluční psychologie a zabývá se normami chování, které jsou výsledným procesem evoluce. Chování nabývá adaptivní formy, aby byl jedinec schopen adekvátně reagovat na environmentální faktory. Normy chování formují i strategie páření a sociosexualitu.

Lippa (2009) zkoumal sociosexualitu napříč 53 národy. Ve svém výzkumu vycházel ze sociálně strukturální teorie (Eagly & Wood, 1999). Teorie se zabývá vlivem socializace, genderových rolí, genderové hierarchie a dělby práce. Vlivem procesu socializace se jedinci přizpůsobují těmto normám, jež vycházejí z tradicionalistického pojetí – muži zastávají práci a fungují jakožto finanční zabezpečitelé rodiny, zatímco ženy zajišťují péči o domácnost a potomky. Opírá se také o Baumeisterovu (2000) hypotézu, jež postuluje, že ženské sexuální chování je více variabilní a citlivé na společenské normy.

V souladu se sociálně strukturální teorií uvádí Lippa (2009) výsledky výzkumu. Průměrné skóry SO mužů i žen jsou závislé na rovnosti žen a mužů, liberálních postojích a ekonomickém rozvoji společnosti. V ženské populaci je tento vztah silnější, ženská SO je více citlivá na faktory prostředí a je více variabilní v závislosti na kontextu, hodnotách a postojích společnosti vůči nezávazným vztahům a sexuálním zkušenostem. Ve vysoce patriarchálních společnostech jsou větší rozdíly v sociosexualitě mezi muži a ženami. Zatímco společnosti, kde jsou více rovnostářské postoje v otázce pohlaví, je rozdíl mezi SO u mužů a SO u žen menší.

Studie, jež zkoumají genderovou identitu, tedy poměr maskulinity a feminity (Holt & Ellis, 1998) ve vztahu k SO, uvádějí signifikantní vztah. Korelace maskulinity a sociosexuálního chování byla pozitivní bez ohledu na biologické pohlaví. Ženy s neomezenou SO jsou více maskulinní v jejich genderové identitě (Ostovich & Sabini, 2004). Nakonec další studie zjistila, že maskulinní ženy a muži uvádějí vyšší počet sexuálních partnerů (Silva, 2023). Bakker a Walker (2020) signifikantní vztah SO a genderové identity však nepotvrdili.

1.4.3 Sexuální orientace

Výzkum (Schmitt, 2006) zkoumal vztah sociosexuality a sexuální orientace. Exkluzivně heterosexuálně a homosexuálně orientované ženy dosahují podobných výsledků v otevřenosti vůči nezávazným sexuálním zkušenostem. Ženy s bisexuální orientací dosahují signifikantně vyšších skóre obecné SO, postojů a chování. Lippa (2007) uvádí, že vyšší sexuální chtíč (sex drive) u žen souvisí se zvýšeným sexuálním zájmem o muže a ženy. Tudíž ženy, které přitahují muži i ženy, dosahují vyšších skóre SO.

Z evoluční teorie sexuální fluidity (Kanazawa, 2017) vyplývá, že ženská sexuální orientace není stejná jako u mužů. Nejsou buď heterosexuální či homosexuální, ale jejich sexuální orientace je manifestací sociosexuální orientace. Čím více je žena sexuálně aktivní (SO neomezená), tím spíše se zapojuje do sexuální aktivity i s ženou.

Penke a Asendorpf (2008) ve svém výzkumu zjistili, že homosexuální muži vykazují vyšší míru sociosexuality oproti heterosexuálním. Naproti tomu Howard a Perilloux (2017) neobjevili významný rozdíl mezi heterosexuálními a homosexuálními muži v sociosexualitě. Schmitt (2006) dodává, že rozdíl v sociosexuálních postojích mužů dle sexuální orientace není signifikantní, pouze bisexuální muži (v západní a východní Evropě) dosahují o něco vyšších skóre než heterosexuální muži. Naopak sociosexuální chování a sexuální orientace mužů vykazuje jistý vztah, kdy homosexuální a bisexuální muži dosahují vyšších skóre SO. V souladu s těmito zjištěními Lippa (2007) zmiňuje, že bisexuální a homosexuální muži vykazují více sociosexuálního chování vzhledem k většímu množství potencionálních partnerů k páření (v souladu s tím, že muži jsou obecně více SO neomezení).

1.4.4 Partnerství

Jedinci, kteří jsou v partnerském vztahu, vykazují nižší skóre SO oproti těm, kteří jsou nezadaní (Rodrigues et al., 2016; Buss, 1998). Vnější faktory jako je vztahový závazek a osobní motivace k udržení vztahu ovlivňují míru SO. Adaptace SO na partnerství tak může sloužit jako prevence nežádoucího chování, například sexuální nevěry (Shaw et al., 2013).

Dřívější výzkumy naznačují, že neomezená SO může mít ohrožující vliv na partnerský vztah. Lidé s neomezenou SO zažívají ve vztazích méně spokojenosti

a závazku (Webster et al., 2015) a častěji tíhnou k angažování se na extradyadickém¹ sexuálním chování jako je flirtování, navazování kontaktů, popřípadě se uchýlí k sexuální nevěře (Barta & Kiene, 2005; Mattingly et al., 2011).

Rodrigues et al. (2016) ve svém výzkumu zjišťovali vztah mezi mírou závazku v partnerském vztahu a sexuální nevěrou. Míra závazku vůči vztahu hraje preventivní roli v tendenci účastnit se sexuální nevěry. Rodrigues et al. (2017) uvádí, že jedinci s neomezenou SO obecně více tíhnou k sexuální nevěře. Avšak u jedinců, kteří jsou SO neomezení, a zároveň vykazují vyšší míru závazku ve vztahu, není souvislost s participací na sexuální nevěře signifikantní.

Jedinci s vyšší mírou závazku vůči vztahu dosahují nižších skóre SO. Míra závazku však vstupuje jako proměnná i do vztahů osob, jejichž SO je spíše neomezená. Ti pak pouze s malou pravděpodobností budou tíhnout k sexuální nevěře (Rodrigues et al. 2016). Autoři tak upozorňují, že nejde o kauzální vztah. Jako prediktivní faktor sexuální nevěry uvádějí především míru závazku vůči partnerskému vztahu.

Balzarini et al. (2018) srovnávali skupiny jedinců dle jejich partnerské orientace, kteří se identifikovali jakožto monogamní, otevření, polyamorní nebo swinger². Jedinci v konsenzuální nemonogamii dosahovali vyšších skóre sociosexuální orientace než jedinci v monogamních vztazích, nejvyšších skóre dosahovali swingers. Sizemore a Olmstead (2016) zjistili pozitivní souvislost neomezené sociosexuality a pozitivních postojů vůči angažování se v rámci konsenzuálně nemonogamních vztahů.

1.4.5 Věk

Míra otevřenosti vůči nezávazným sexuálním zkušenostem se může lišit dle věku. Obecně vzato se míra SO snižuje s přibývajícím věkem. Starší vyspělí jedinci dosahují odlišných postojů vůči nezávazným sexuálním zkušenostem. S věkem se mění jejich hodnoty a dostávají se do popředí dlouhodobé vztahové cíle, osobní hodnoty a rodina (Penke & Asendorpf, 2008).

1 Chování mimo konsenzus partnerského vztahu

2 Forma konsenzuální nemonogamie, kdy se jedinci účastní výměny partnerů či skupinové sexuální aktivity

Schmitt et al. (2005) uvádí, že se sociosexualita napříč věkem mění, ale muži konzistentně dosahují vyšší míry SO oproti ženám. Muži obecně vykazují vyšší úroveň SO ve srovnání s ženami, avšak míra tohoto rozdílu se liší v různých věkových skupinách. V mladá a starší dospělosti jsou rozdíly mezi muži a ženami signifikantně vyšší, ve střední dospělosti se tyto rozdíly ukazují minimální (Neto, 2015).

Sexuální chování je fyziologicky podmíněná komponenta a s věkem přirozeně klesá (Edelstein et al., 2011). Přesto mohou starší jedinci dosahovat vyšších skóre SO, vzhledem k jejich víceletým sexuálním zkušenostem, oproti jejich mladším probandům (Meskó et al., 2014).

Současně však existuje mnoho mýtů a stigmatu ohledně sexuálních aktivit ve starším věku (Syme & Tracy, 2015). Sociosexuální postoje, na rozdíl od chování a touhy, nejsou podmíněny fyziologicky, hraje zde větší roli společnost a prostředí. Postoje vůči nezávaznému pohlavnímu styku se tak mohou měnit na základě obecných společenských přesvědčení (Trudel et al., 2000).

Mladá dospělost je období prozkoumávání vlastní sexuality a identity (Arnett, 2004). V literatuře se často poukazuje na negativní důsledky (včetně negativních emocí) nezávazného sexu (Shearer et al., 2005). Avšak některé výzkumy (Paul & Hayes, 2002) nasvědčují, že mladí dospělí mohou vnímat nezávazný sex jako součást tohoto období života a nespojovat si jej s negativními konsekvencemi.

1.4.6 Vztahová vazba

Raná vztahová vazba formuje naše nastavení vůči partnerským vztahům, obvykle lidé s jistou citovou vazbou utváří v dospělosti funkční romantické vztahy, trvající delší dobu, nežli vztahy osob s nejistou citovou vazbou (Banse, 2004). Szepeswol et al. (2017) uvádí, že rané vztahové vazby ovlivňují partnerské vztahy v dospělosti, jak v oblasti emoční, tak v sexuální.

Mikulincer a Shaver (2006) uvádí, že nejistý úzkostný typ vztahové vazby souvisí s nespokojeností, konflikty, častými rozchody, obsesivní a vášnivou láskou a nepřiměřenou mírou v sebeodhalování, extrémní žárlivostí a vysokými nároky vůči partnerovi. Vyhýbavý typ se ve vztazích projevoval nízkou mírou intimity, citové angažovaností, nízkou mírou sebeodhalování, zamilovaností, závazku, současně také častými rozchody.

Celkově se nejisté typy vztahové vazby častěji projevují sexuální nevěrou (Boagaert & Sadava, 2002), nižší sexuální spokojeností (Stafanou & McCabe, 2012), dřívějším vstupem do sexuální interakce (Allen & Baucom, 2012) a sexuálně rizikovým chováním (Faisandier, 2012).

Jedna linie výzkumů se soustředí na téma, jak souvisí styl vztahové vazby se sexualitou v rámci existujícího partnerského vztahu. Výsledky několika výzkumů se shodují, že jedinci s jistou vztahovou vazbou mají více pozitivních sexuální zkušeností oproti jedincům s nejistým typem. Současně také spojují intimní aktivity s pocity lásky vůči partnerovi a obvykle prožívají pozitivní emoce (Birnbaum, 2007; Reis et al., 2014).

Longitudinální studie z roku 2017 (Szepsenwol et al.) zjistila, že jedinci, u nichž se v dětství rozvinul jistý typ vztahové vazby, častěji v dospělosti dosahují postojů a chování spojených s omezenou SO. Méně často se angažují v jednorázových a nezávazných intimních vztazích bez emoční náklonnosti. Celkově vykazují nižší počet sexuálních partnerů. Tato studie byla prováděna pomocí Adult Attachment Interview (George et al., 1985) a interview, ve kterém se doptávali na aspekty týkající se sexuálních zkušeností, touhy a postojů, potažmo sociosexuality. Souvislost jisté vztahové vazby s omezenou sociosexuální orientací potvrdily i další výzkumy (Hackathorn & Malm, 2021; Origlia et al., 2023).

Jistě připoutané osoby mají tendenci k vyšší míře závazku a udržení dlouhodobých a kvalitních partnerských vztahů (Mikulincer & Shaver, 2006). Tracy et al. (2003) uvádí, že jedinci s jistou vztahovou vazbou mají častěji postoj vůči pohlavnímu styku takový, že by měl být realizován v rámci partnerského vztahu. Studie, jež se zabývala konceptem kapacity milovat³, což je schopnost angažovat se, investovat a udržovat závazný romantický vztah, hledala také vztah s typem vztahové vazby a SO. Mezi jistou vztahovou vazbou a kapacitou milovat existuje pozitivní signifikantní souvislost, stejně tak mezi kapacitou milovat a SO (Origlia et al., 2023).

Vztah sociosexuality a nejistých typů vztahové vazby je složitější, protože vstupuje do vztahu hledisko pohlaví. Muži obecně dosahují vyšších skóre SO (Petersen & Hyde, 2011). Výsledky konzistentně ukazují, že nejistý styl vztahové vazby souvisí s neomezenou SO a celkovou preferencí krátkodobých vztahů (Hackathorn & Malm, 2021; Origlia et al.,

3 "Capacity to love" (Kernberg, 2011)

2023; Szepsenwol et al., 2017). SO neomezení jedinci dosahují vyšších skóre nejistých stylů vztahové vazby, především ve vyhýbavé dimenzi (Simpson et al., 2004).

Vyhýbavý styl vztahové vazby pozitivně souvisí s neomezenou SO (Hackathorn & Malm, 202; Origlia et al., 2023). Jedinci s nejistou vztahovou vazbou dosahují nižších skóre v kapacitě milovat. Záměrně se snaží omezovat intimitu a náklonnost při pohlavním styku. Mívají pozdější počátek sexuálního života, avšak od té doby jsou více otevření vůči sexu bez závazku, popřípadě vůči intimním zkušenostem s cizími lidmi (Bogaert & Sadava, 2002; Cooper et al., 2006). U jedinců v mladé dospělosti s vyšší vazbovou vyhýbavostí byla často poslední sexuální zkušenost nezávazná (výzkum diferencoval: “sex na jednu noc”, “přátelství s výhodami”, “sex na zavolanou”, “kamarád na sex”). Méně častý byl poslední sex v rámci závazného partnerství (Segovia et al., 2019).

Výzkumy, jež ukazují pozitivní souvislost nejisté vztahové vazby a neomezené SO (např. Szepsenwol et al., 2017), nediferují mezi jednotlivými typy nejistých stylů. Například výzkum Origlia et al. (2023) nenašel signifikantní vztah pro neomezenou SO a úzkostný styl. Gentzler a Kerns (2004) uvádí, že jedinci s úzkostnou vazbou touží po emoční blízkosti v závazném vztahu, současně však mají problém tyto vztahy udržet. Strach z opuštění se projevuje posesivním a ulpívavým chováním (Szepsenwol et al., 2017). Uvádějí dřívější počátek sexuálního života, s riskantními partnery a v nechtěných scénářích (Cooper et al., 2006). Častěji se zapojují do sexuálních vztahů, aby zabránili opuštění (Tracy et al., 2003). Ve výzkumu (Segovia et al., 2019), který zkoumal různé formy nezávazného sexu, se našla pozitivní souvislost mezi vazbovou úzkostností a nedávnou sexuální zkušeností s osobou mimo závazný partnerský vztah (konkrétně “přátelství s výhodami” nebo “sex na zavolanou”).

V neposlední řadě bychom rádi také zmínili perspektivu, která se zaměřuje na moderní postoje vůči nezávaznému sexu a vůči sexualitě obecně. Garcia et al. (2012) uvádí, že téměř 80 % vysokoškolských studentů se někdy zapojilo do nezávazného sexu. Současně nezávazný sex nemusí být výlučně zbaven emoční náklonnosti. Nezávazný sex je v moderní společnosti jednou z forem intimních zkušeností a nemusí být všeobecně asociován s negativními konotacemi (Weitbrecht & Whitton, 2017).

1.4.7 Další proměnné

Sociosexualita se často zkoumá v souvislosti s osobnostními teoriemi, především s rysy Velké pětky (otevřenost vůči zkušenosti, svědomitost, extraverte, přívětivost, neuroticismus) (Schmitt & Shackelford, 2008; Fernández del Río, 2019) a také rysy Temné Triády (Machiavelismus, narcismus, psychopatie) (Jonason et al. 2009).

Konzistentní výsledky se ukazují u nízké míry svědomitosti a přívětivosti, které souvisí s neomezenou SO. Co se týče rysů Temné triády, pouze psychopatie koreluje se všemi komponenty SO (Fernández del Río, 2019).

Ve výzkumu osobnosti a sociosexuality se opakovaně ukazuje významná souvislost osobnostního rysu vyhledávání senzací (sensation seeking), jež je definován jako potřeba vyhledávat nové, pestré a intenzivní zkušenosti i za cenu podstoupení rizika (Zuckerman, 1994), s neomezenou SO (Fielder et al., 2014).

Významnou proměnnou je skutečnost, zdali je jedinec v partnerském vztahu či je svobodný. Jedinci, kteří jsou v partnerském vztahu, uváděli ve výzkumu z roku 2016 (Rodrigues & Lopes), že jsou méně přitahováni k atraktivnímu cíli (fotografie atraktivního muže či ženy) než jedinci nezadaní. Tuto strategii užívali probandi v podobné míře bez ohledu na míru jejich sociosexuality.

1.5. Inventáře sociosexuality

Nyní si představíme hlavní dva inventáře pro měření SO. První dotazník pro měření, který pracuje s SO jako unidimenzionální proměnnou, vypracovali Simpson a Gastengad (1991). V roce 2008 byla představena revize, jež pojímá proměnnou jako multidimenzionální, a umožňuje tak zkoumání jemnějších nuancí SO (Penke & Asendorpf, 2008).

1.5.1 První dotazník SOI

Jak jsme již uvedli, Simpson a Gastengad (1991) představili konstrukt sociosexuality, neboli SO, který má odrážet rozdíly v orientaci na nezávazný sex. Tím položili základy pro hlubší zkoumání doposud tabuizované nezávazné sexuální dynamiky.

Současně představili první dotazník sociosexuální orientace “Sociosexual Orientation Inventory”, zkráceně SOI (Simpson & Gastengad, 1991). Šlo

o sebeuposuzovací inventář, který hodnotí SO dle jediné dimenze. SOI se skládá ze 7 položek, které se dotazují na sexuální historii, očekávání četnosti sexuálních partnerů v budoucnosti, sexuální fantazie a postoje vůči angažování se v nezávazném pohlavním styku (Banai & Pavela, 2015).

Agregací vznikne jediný skór, který se pohybuje v rozmezí 10 (maximálně SO omezení) až 1000 (maximálně SO neomezení). Variační rozpětí v souboru Simpsona a Gastengada (1991) se pohybuje od 10 do 250.

Jedinci, kteří dosahují nižších skórů, se tedy označují za sociosexuálně omezené, preferující dlouhodobé partnerské vztahy. Čím vyššího skóru lidé dosahují, tím více jsou sociosexuálně neomezení (Simpson & Gastengad, 2000).

SOI nabyl velké obliby pro měření individuálních rozdílů v lidské sexualitě. Byl využit v řadě výzkumů (př. Ostovich & Sabini, 2005; Schmitt, 2005). Autoři považovali možnost uvádět jediný skór SO jako výhodné.

Penke a Asendorpf (2005) upozornili na heterogenní vlastnosti určitých aspektů lidské sociosexuality, které moderují celkovou míru SO. Tudíž jednodimenzionální pojetí SO chování, postojů a touhy udává celkový skór neadekvátně. Od té doby se vede diskuze o dimenzionalitě konstruktů a bylo představeno několik nástrojů měření SO (Bailey et al., 1994; Jackson & Kirkpatrick, 2007; Penke & Asendorpf, 2008).

Od přijetí revidované verze SOI existují data, která jsou v souladu s názorem o lepších psychometrických vlastnostech multidimenzionálního pojetí (Banai & Pavela, 2015). I přesto některé novodobé výzkumy užívají původní inventář sociosexuality (např. Barriger & Vélez-Blasini, 2013, Birnbaum et al. 2014).

1.5.2 Revidovaný dotazník SOI-R

Právě unidimenzionalita původního inventáře se stala předmětem kritiky a vývoje dalších metod k měření SO. Původní SOI byl sice jednoduchý, ale kombinace různých sociosexuálních složek, může ve výsledku celkovou míru SO spíše zkreslovat (Webster & Bryan, 2007).

V roce 2008 Penke a Asendorpf uvedli, že při zjišťování SO je nutné zkoumat jednotlivé parametry diferencovaně. Představili revidovanou verzi SOI, "The Revised Sociosexual Orientation Inventory", SOI-R (Penke & Asendorpf, 2008). Jde

o 9položkový dotazník, který zkoumá jednotlivé aspekty SO, současně umožňuje vyjádření celkového skóru. Revidovaná verze obsahuje nové položky, které vylepšují reliabilitu a validitu nástroje. Zkoumání jednotlivých komponentů SO umožňuje jasnější a komplexní uchopení (Penke, 2011).

SOI-R se stal nejčastěji užívaným pro měření rozdílu v sociosexualitě a byl standardizován v mnoha zemích (např. Barrada et al. 2018; Meskó, 2014; Neto, 2016) včetně České republiky (Binter et al., 2022).

2 VZTAHOVÁ VAZBA

Vztahová vazba vyjadřuje vztah, který v prvních letech života vzniká mezi primární pečující osobou a dítětem. Tento vztah a jeho kvalita má determinující vliv na způsob našeho vztahování se v průběhu celého života (Bowlby, 2010).

V českém prostředí se můžeme setkat s vícero formami překladu původního anglického termínu “attachment”. Například kniha samotného autora konceptu Johna Bowlbyho se nazývá v českém překladu jednoduše Vazba (2010). Nejčastěji se setkáme s termínem vztahová či citová vazba (Brisch, 2011). Obvyklé jsou také například termíny citové přilnutí (Kulísek, 2000) či připoutání (Hašto, 2005).

2.1. Vymezení konceptu

Koncept vztahové vazby poprvé představil John Bowlby v roce 1958. Definoval vztahovou vazbu jako “trvajícím psychologické pouto mezi lidskými bytostmi” (Bowlby, 1969 in Kulísek, 2000, s. 406). Koncept se zabývá potřebou péče v raném dětství. Vztahová vazba je tak přirozenou funkcí vyhledávání osoby, jež bude poskytovat dítěti potřebnou lásku, péči a podporu (Bowlby, 2010). Pocit bezpečí a podpory je tak významný pro naše vnímání světa jako bezpečného místa (Mikulincer & Shaver, 2008).

Bowlby tak upozorňoval na nebezpečí při absenci či nedostatečném uspokojování potřeby bezpečí, podpory a péče na psychický vývoj jedince. Novodobé výzkumy potvrzují Bowlbyho obavy. Souvislost nejisté vztahové vazby se nachází u osob s depresí (Spruit et al., 2020), úzkostí (Colonna et al., 2011), poruchami příjmu potravy (Tasca & Balfour, 2014), užíváním návykových látek (Fairbairn et al., 2018) a dalšími duševními poruchami (Mikulincer & Shaver, 2012b).

Souběžně se tímto tématem zabývala psycholožka Mary Ainsworthová, která se svými studenty realizovala tzv. Baltimorskou Longitudinální studii. Pomocí experimentální procedury “zvláštní situace” (SST – Strange situation test), kdy sledovali kojence a jejich matky, definovali tři základní vzorce vztahové vazby. Výzkumem tak poskytli empirické důkazy pro teorii vztahové vazby. Později se Ainsworthová stala spoluvýzkumníkem a kolegyní Bowlbyho. Teorii také doplnili o tzv. bezpečnou základnu

(secure base) významnou pro dítě a jeho pocit bezpečí při objevování světa (Mikulincer & Shaver, 2008).

Mainová a Solomonová (1990) doplnily klasifikaci o čtvrtý typ vztahové vazby. Za předpokladu, že vztahová vazba působí až do dospělosti, představily metodu rozhovoru – Adult attachment interview (AAI), ve které se dotazují na zkušenosti z dětství a prožívání těchto zkušeností (Bretherton, 1992).

V následujících letech se tak koncept vztahové vazby rozšířil také na období dospělosti a kontext partnerských vztahů (Bartholomew & Horowitz, 1991; Hazan & Shaver, 1987). Novodobé výzkumy se zabývají tématem vztahové vazby v mnoha kontextech a přinášejí zajímavé výsledky, které jsou velice nosné pro psychologii a styčné obory. Mikulincer a Shaver (2012b) shrnují zjištění ohledně duševního zdraví a vztahové vazby, například že jedinci s nejistotou vztahovou vazbou jsou obecně více ohroženi vznikem duševního onemocnění. Také již byla zjištěna souvislost nejistého stylu vztahové vazby u mnoha již vzniklých duševních onemocnění (např. deprese, úzkosti, poruchy osobnosti). Jinde Mikulincer a Shaver (2019) uvádí poznatky ohledně emoční regulace v kontextu vztahové vazby. Jedinci s vyhýbavým stylem regulují míru stresu pomocí emočního odpojení a kognitivního vzdálení. Osoby s úzkostným stylem ve stresových situacích více trpí ulpívavým myšlením a opakovaným zabýváním se stresujícím podnětem.

2.2. Vazebné chování a vazebná postava

Bowlby (1982) vysvětluje vazebné chování na základě behaviorálních systémů, biologicky podmíněných univerzálních reakcí, které zvyšují šanci na přežití a reprodukci jedince. Vazebný systém zodpovídá za udržování blízkosti k pečující osobě, aby tak byla zajištěna ochrana před nebezpečím (Mikulincer & Shaver, 2007).

Mezi vrozené behaviorální systémy, kterými se dítě snaží zajistit blízkost pečující osoby, patří například pláč, sání, přidržování se, později také úsměv či plazení (Bowlby, 2010). Ainsworthová (2015) upozorňuje na aktivní úlohu dítěte, které v prvním roce není jen pasivním příjemcem interakcí s matkou, ale svým chováním iniciuje kontakt s primární pečující osobou.

Jedinec vyhledává blízkost pečující osoby v časech stresu či potřeby. Pocit bezpečí, který poskytuje vazebný vztah, není pouze cílem, ale také základem pro exploraci okolí a dosahování cílů. Sroufe a Waters (1977) definují tzv.

pociťované bezpečí (felt security), na základě kterého pociťujeme svět jako bezpečné místo, ve kterém se můžeme spolehnout na ostatní (Ryan et al., 2007).

V tomto kontextu hovoříme o tzv. bezpečné základně, jež poskytuje pocit důvěry potřebný pro zapojení se do aktivit mimo vazebný vztah (Ainsworth, 2015). Bezpečný přístav (safe haven) reprezentuje zdroj jistoty v časech, kdy dítě cítí separační úzkost při vzdálení se od vazebné postavy. Vyhledáním bezpečného přístavu dochází k redukci úzkosti, nabití pocitu bezpečí a jistoty. Tyto dva systémy se vzájemně doplňují (Feeney & Collins, 2004).

Dítě, jež pociťuje bezpečí a podporu díky bezpečné základně, je schopno zdravého vzdalování a přibližování se k vazebné postavě. Neobává se explorativního chování, je zvědavé a samostatné. V momentě, kdy prožívá strach či nejistotu, vyhledává bezpečný přístav a snadno se uklidní (Ainsworth, 2015).

V případě absence bezpečné základny se dítě zdržuje zkoumání okolí a je mnohem více závislé na vazebné postavě, protože se obává její ztráty. Opakovaná či dlouhodobá absence nebo neadekvátní reakce primární vazebné postavy zapříčiňuje vznik psychické deprivace či maladaptivních emočních mechanismů (Fonagy & Target, 2003).

Cassidy a Kobak (1988) nazývají alternativní vazebné chování jako sekundární vazebné strategie, které mohou být hyperaktivační či deaktivační. Hyperaktivační strategie se projevují protestními reakcemi, vazebná postava není konzistentní a spolehlivá při interakci a naplňování potřeb jedince. Dítě tak nevzdává snahu o dosažení a udržení blízkosti, skrze přehánění a dožadování se pozornosti, péče a lásky (Mikulincer & Shaver, 2012a).

Deaktivační strategie jsou snahou o únik a vyhnutí se frustraci z nenaplnění potřeb od vazebné postavy. Pečující osoba neprojevuje emoce vůči dítěti, je nedostupná, projevy blízkosti, potřeby a závislosti neschvaluje (Bowlby, 1982). Na základě toho se jedinec naučí potlačovat své potřeby, odmítá intimitu a závislost ve vztazích (Mikulincer & Shaver, 2012a).

Hlavní vazebná postava je osoba, ke které dítě zaměřuje své vazebné chování a vyhledává její blízkost. Primární pečující osoba se stává hlavní vazební postavou, ať už je to matka, otec či jiný "dospělý". Lidské novorozeně potřebuje silnější a moudřejší osoby, které mu zajistí ochranu a přežití (Hazan & Shaver, 1994).

Od jistého věku si kojeneček může utvářet vazbu k vícero osobám, jde o vedlejší vazebné postavy. Jde o jedince, jež tráví s dítětem nejvíce času hned po primárním pečovateli. Na základě těchto vazeb se utváří hierarchie vazebných postav (Bowlby, 2010).

2.3. Vnitřní pracovní modely

Bowlby (1982) definuje vnitřní pracovní modely (internal working models) jako stabilní mentální reprezentace nás samých, našich vazebných postav a vztahů. Na jejich základě si utváříme očekávání, jež se týkají sociálních interakcí s vazebnými postavami.

Vnitřní pracovní modely uchovávají za prvé reprezentace reakcí vazebných postav – pracovní modely ostatních (working models of others), za druhé reprezentace o vlastní láskyhodnosti a významnosti – pracovní modely sebe (working models of self). Vnitřní pracovní modely ovlivňují naše myšlení, emoce a chování. Projevují se především automaticky, nevědomě a jsou odolné vůči změnám (Fraley & Shaver, 2000).

Dle kvality reakcí vazebných postav se uchovávají vědomé i nevědomé vzpomínky a očekávání. Na jejich základě člověk očekává charakteristické chování těchto postav. S postupem času se tak utváří stabilní vazebné strategie (Sherman et al., 2013). Stejně tak se ustálí vnímání sebe sama, své schopnosti vzbudit v druhém pozornost a náklonnost (Mikulincer & Shaver, 2012a).

Existuje několik faktorů, jež ovlivňují vnitřní pracovní modely. Je to chování pečující osoby, vrozené dispozice (např. temperament, genetika, pohlaví), širší kontext (kultura, socioekonomické faktory) a interakce těchto aspektů. Vnitřní pracovní modely se tak liší mezi jedinci, přestože se na první pohled může jevit jejich zkušenost s vazebnými postavami podobně (Boyce & Ellis, 2005).

Zpravidla máme dostupných vícero vnitřních pracovních modelů. Na základě posilování zkušeností s konkrétním vzorcem chování ve vztazích se posiluje specifický vnitřní pracovní model. Při nových sociálních interakcích se tak tento model stává více dostupným oproti modelům, jež nebyly tolik posilovány (Cassidy et al., 2011). S postupem času se tak utváří hierarchická asociační struktura vnitřních pracovních modelů (Mikulincer & Shaver, 2007).

Vnitřní pracovní modely mohou být ovlivněny kontextem, ve kterém se jedinec nachází. Na základě posilování vnitřních pracovních modelů, jež nejsou pro jedince typické, se může hierarchická struktura měnit (Berlin et al., 2008).

2.4. Ontogeneze vztahové vazby

Dle Bowlbyho (2010) se vztahová vazba utváří v raném dětství a působí na naše utváření, chování a prožívání vztahů po celý náš život. Novodobé výzkumy se zaměřují na souvislost rané vztahové vazby a možnosti změny stylu vztahové vazby (Fraley & Shaver, 2000).

Vývoj vztahové vazby v raném období dělí Bowlby (2010) do 4 fází.

1. Předpoutání (do 6.týdne) – vrozené reflexy, poznává hlas a vůni matky,
2. Vytvářením náklonnosti (6.týden až 6/8.měsíc) – reaguje na známé tváře, neprotestuje při péči cizích osob,
3. Připoutání (clear-cut, 8.měsíc až 18/24.měsíc) – vazebné chování se vztahuje k vazebné postavě, neznámé osoby vzbuzují strach, začíná se projevovat separační úzkost při vzdálení vazebné postavy,
4. Formování recipročního vztahu (od 18/24.měsíce a dál) – rozvoj komunikačních schopností a chování, vazba se stává více stabilní, dítě je schopné být i o samotě.

Do 3. roku je vazebné chování dítěte silné směrem k primární pečující osobě. Následně nastává zlom, kdy již batole či předškolák dokáže trávit určitý čas s jinými vazebnými postavami. V období mladšího školního věku zůstává vazebné chování značné, ale dítě tráví postupně více času bez rodičů. V období dospívání se vazebné chování začíná více organizovat směrem k vrstevníkům (Fraley & Davis, 1997).

Přestože jsme s přibývajícím věkem schopni samostatnosti, zůstává vztahová vazba významná i v pozdějších vývojových obdobích našeho života (Mikulincer & Shaver, 2007). Vztahová vazba z raného období má významný podíl na našem dospělém fungování ve vztazích a sociálních interakcích (Gleeson & Fitzgerald, 2014).

Jsou zde další faktory, které formují náš styl vztahové vazby v dospívání či dospělosti. V dětství působí více faktor socializace na jedince, ale později jsme více schopni formovat naše prostředí a vybírat si, na jakých sociálních interakcích se budeme podílet (Fraley & Brumbaugh, 2004).

Obecně vzato jedinci s pozitivními ranými zkušenostmi (citlivým, pečujícím přístupem pečující osoby) častěji v dospělosti disponují jistým typem vztahové vazby. Stejně tak osoby, jež v dětství nezažívali tolik bezpečného, stabilního a pečujícího přístupu, v dospělosti častěji vykazují vzorce nejisté vztahové vazby (Mikulincer & Shaver, 2007).

Ve společnosti však existují výjimky. Vztahová vazba se tak do jisté míry může v průběhu života měnit. Feeney et al. (2000) uvádí, že změny mohou nastat na základě nových zkušeností ve vztazích. Ovlivnitelnost vztahové vazby se může lišit mezi jedinci dle jejich individuálních dispozic (Davila et al., 1997).

Dle Levine a Hellera (2019) dochází ke změnám vztahové vazby především na základě partnerských vztahů přibližně u 25 až 30 % populace. Vztahová vazba může být ovlivněna směrem od jisté k nejisté a naopak. Fraley et al. (2021) uvádějí, že přibližně polovina životních událostí okamžitě ovlivní naši vztahovou vazbu. Následně se však vztahová vazba navrácí zpět do původního stavu. Dle jejich zjištění přibližně čtvrtina životních událostí změní vztahovou vazbu trvale.

2.5. Styly vztahové vazby

Obecně lze styly vztahové vazby rozdělit do dvou kategorií na jistou (bezpečná) a nejisté, které se dále rozlišují na úzkostnou, vyhýbavou a dezorganizovanou (Malekpour, 2007). V roce 1978 Mary Ainsworth spolu s kolegy na základě pozorování kojenců do 1 roku kategorizovala styly vztahové vazby a popsala typické projevy těchto dětí a jejich pečujících osob (Bretherton, 1992). Mainová a Solomonová (1990) následně rozlišily a přidaly čtvrtý, dezorganizovaný styl vztahové vazby.

2.5.1 Typ A

Vyhýbavý styl vztahové vazby se popisuje u dětí, které téměř nikdy nepláčou, při separaci od matky zůstávají klidné a při znovushledání nevyhledávají její kontakt (Malekpour, 2007). Pečující osoba je méně angažovaná při péči, nevnímá a nereaguje na potřeby dítěte, projevy sympatie či náklonnosti jsou těžko čitelné či chybí (Mikulincer & Shaver, 2012).

2.5.2 Typ B

Bezpečně připoutané děti, vykazují známky zvědavosti a jsou schopny navazovat kontakt s neznámou osobou za přítomnosti matky. Matka je pro ně bezpečnou základnou, dává jim pocit stability. Pokud matka odchází, dítě je smutné, pokud se vrací, je radostné. Takovému dítěti se ze strany matky dostává uspokojování potřeb a adekvátních emočních interakcí (Ainsworth et al., 2015).

2.5.3 Typ C

Úzkostně-ambivalentní typ nejisté vazby je typický pro děti, jež jsou zpravidla pasivní a bojácné, přestože je jejich matka přítomna. Odchod matky v nich obvykle vzbuzuje silnou nervozitu a pláč. V případě matčina návratu je obvykle náročné, aby došlo ke stabilizaci jejich emočních reakcí. Reagují na ni ambivalentně, touží po blízkosti a tělesnému kontaktu, současně však projevují vzdor (Waters et al., 2000). Ze strany matky se dětem nedostává stabilního uspokojování potřeb, dochází k častým a velkým změnám, od přívětivosti k odmítání (Malekpour, 2007).

2.5.4 Typ D

Dezorganizovaný, také dezorientovaný typ je kombinací projevů, které jsou popsány u vztahové vazby typu A a typu C. Dominuje u nich strach, zmatení, které se manifestuje vzdorovitým až agresivním chováním. Matčiny projevy jsou pro děti nepředvídatelné, nečekané, současně její chování působí zstrašujícím způsobem (Ainsworth et al., 2015).

Často se s dětmi s dezorganizovanou vztahovou vazbou setkáváme v kontextu sociálně vyloučených rodin, u dětí, jejichž rodiče či ony samy prošli traumatickou zkušeností (např. sexuální zneužívání, týrání), u dětí emočně či fyzicky deprivovaných nebo také u dětí předčasně narozených (Granquist et al., 2017).

2.6. Vztahová vazba v dospělosti

Esencí teorie vztahové vazby, jak již bylo řečeno, je její doživotní působení. Zpočátku je flexibilní a časem se ustálí v podobě psychické “reprezentace vztahové vazby” (Brisch, 2011). Řada výzkumů již potvrdila, že rané zkušenosti ve vazebných vztazích ovlivňují naše vztahování se k lidem a fungování ve vztazích v dospělosti (Bartholomew & Horowitz, 1991; Brennan et al., 1998; Hazan & Shaver, 1987).

Dospělá vztahová vazba je utvářena šesti aspekty: vnitřním vazebným systémem, vnitřními pracovními modely sebe a ostatních (Bowlby, 1982), emočně-regulačními mechanismy (Main, 1990), stylem vztahové vazby (Ainsworth, 1978) a do určité míry bezpečnou vztahovou vazbou jakožto zdrojem odolnosti (resilience) (Mikulincer, 2007) či dysfunkčními aspekty nejisté vztahové vazby (Shaver & Mikulincer, 2002).

Stejně tak jako v dětství máme i v dospělosti své vazebné postavy, ke kterým se vztahujeme v období, kdy se cítíme ohroženi. Osoba tak představuje reálné či potenciální bezpečné útočiště, kde nalézáme podporu, komfort, ochranu a bezpečí. V časech, kdy se dítě či dospělý snaží dosahovat cílů, explorovat, rozvíjet se, je vazebná postava vnímána jako bezpečné zázemí (Mikulincer & Shaver, 2012a).

V dospělosti se vazebné chování projevuje v podobě navazování a udržování kontaktu, jež poskytuje útěchu. Priming (vnímání, jenž aktivuje mentální reprezentace) blízké osoby může zvýšit pocit bezpečí, zredukovat míru stresu, nahradit negativní pocity vůči objektům, situacím a lidem za pozitivní, podpořit empatii, soucit a altruistické chování (Rowe et al., 2020).

2.6.1 Styly vztahové vazby v dospělosti

Hazan a Shaver (1987) svůj výzkum stavěli na předpokladu kategorického členění stylů vztahové vazby. Upozornili na podobnosti v interakcích dospělých partnerů a interakcích kojenců s jejich pečovateli. Adaptovali tak styly vztahové vazby, jež popsala Ainsworthová et al. (1978) u dětí, na dospělé jedince. Uvádějí 3 kategorie vztahové vazby: jistou (odpovídá vzorci B), vyhýbavou (odpovídá vzorci A) a úzkostně ambivalentní (odpovídá vzorci C).

Bartholomewová a Horowitz (1991) uvádějí dvoudimenzionální model, na jehož základě definují 4 styly vztahové vazby. Vycházeli z vnitřních pracovních modelů sebe a vnitřních pracovních modelů ostatních a jejich valence (pozitivní či negativní).

1. Jistý styl – pozitivní model sebe a pozitivní model ostatních.
2. Zapletený styl – negativní model sebe a pozitivní model ostatních.
3. Odmítavě vyhýbavý styl – pozitivní model sebe a negativní model ostatních.
4. Strachuplný vyhýbavý styl – negativní model sebe a negativní model ostatních.

Současně také představili sebe-posuzovací dotazník, Relationships Questionnaire (RQ) (Bartholomew & Howorowitz, 1991).

V oblasti výzkumu vztahové vazby stále existuje neshoda ohledně kategoriálního oproti dimenzionálnímu pojetí. Fraley a Waller (1998), uvádí ve své studii důkazy ve prospěch dimenzionálního modelu. Mezi participanty jsou rozdíly ve stylu vztahové vazby kontinuální (nikoliv kategoriální) (Fraley et al., 2015). Následně byla představena metoda (Brennan et al., 1998) pro měření dvou dimenzí vztahové vazby, jež vychází z modelu Bartholomewové a Horowitz (1991).

Brennan et al. (1998) uvádějí dvě ortogonální dimenze dospělé vztahové vazby. Vyšší skóre na jedné nebo obou dimenzích zároveň značí nejistou vztahovou vazbu, zatímco nízké skóre jsou charakteristické pro osoby s jistým stylem (Shaver & Mikulincer, 2002). Dimenze se měří pomocí dotazníku Experiences in Close Relationships (Brennan et al., 1998).

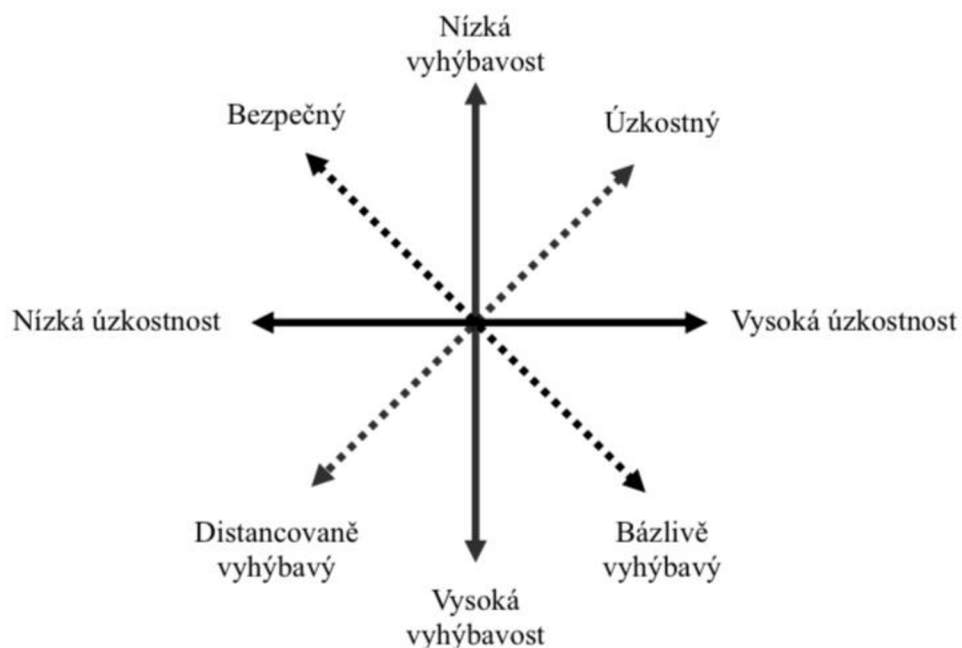
První z dimenzí je vztahová vyhýbavost (attachment avoidance), která odráží, do jaké míry je jedinec schopen emoční intimity ve vztazích. Jedinci s vysokou mírou vyhýbavosti mají negativní modely ostatních a obvykle pozitivní, avšak křehké modely sebe sama (Bartholomew, 1990). Ve vztazích se snaží udržovat odstup a nezávislost pomocí deaktivačních strategií (Cassidy & Kobak, 1988). Vůči partnerům jsou nedůvěřiví a bojí se odmítnutí, potlačují tak své emoce a projevy náklonnosti, aby se vyhnuli negativní zkušenosti (Simpson & Rholes, 2017).

Druhý rozměr se nazývá vztahová úzkostnost (attachment anxiety), která souvisí s mírou závislosti v partnerském vztahu. Vysoká míra úzkostnosti se týká strachu z opuštění či nedocení. Mají negativní model vnímání sebe sama a pochybují o své hodnotě (Mikulincer, 1998). Naopak na ostatní koukají pozitivně a snaží se díky ostatním nabýt vlastní hodnoty. Mohou tak nadměrně vyžadovat ujišťování, pozornost, podporu a blízkost (Fraley & Shaver, 2010). Cassidy a Kobak (1988) v tomto kontextu hovoří o hyperaktivačních strategiích.

Bezpečná vztahová vazba souvisí s nízkou mírou vztahové vyhýbavosti a úzkostnosti (Brennan et al., 1998). Jedinci, jejichž vazba je spíše bezpečná, disponují adaptivními emočními mechanismy, vykazují více odolnosti vůči stresu a psychické stability (Mikulincer & Shaver, 2009). Vnitřní pracovní modely sebe a ostatních jsou spíše pozitivní. V rámci partnerských vztahů dosahují vyšších skóre v sebeodhalování, vyhledávání opory a intimity, otevřené komunikace a partnerské spokojenosti (Feeney, 2008).

Jedinci, jež dosahují vyšších skóre ve vztahové úzkostnosti i vztahové vyhýbavosti, se přibližují ke stylu bázlivě vyhýbavému dle Bartholomewové a Horowitz (1991). Do konfliktu se zde dostává intenzivní touha po blízkosti a intimitě, jež nekoresponduje se zdráháním přiblížit se a absencí projevů emoční náklonnosti. Dle výzkumů mají problém s regulací emocí a vnímáním sociální opory (Rapoza et al., 2016). V rámci vztahů dosahují nižší spokojenosti a závazku (Banse, 2004), častěji se v jejich vztazích objevuje násilí (Karantzas & Kambouropoulos, 2019).

Obrázek č. 1 Dimenzionální model dospělé vztahové vazby (Bartholomew & Horowitz, 1991; Brennan et al., 1998)

3 MLADÁ DOSPĚLOST

Období mladé dospělosti je první etapou dospělosti a také vstupem do světa dospělých. Dosažení dospělosti je vysoce variabilní, stejně tak pojetí tohoto období ze strany různých autorů.

3.1 Vymezení mladé dospělosti

Americká psychologická asociace (2023) definuje období mladé dospělosti v kontextu změn spjatých s procesem stárnutí. Jedinec dosahuje určitého stupně zralosti v oblastech biologických, kognitivních, sociálních a osobnostních, současně se ukončuje jeho fyzický růst. Období mladé dospělosti následuje po adolescenci a věkové rozpětí se pohybuje od 20 do 35 let. Po zvládnutí vývojového období mladé dospělosti se jedinec dostává do období střední dospělosti.

Langmeier a Krejčířová (2006) mluví o časně dospělosti v rozmezí 20 až 30 let. Thorová (2015) definuje období jakožto mladou dospělost, kterou datuje od 20 do 35 let. Vágnerová (2007) označuje období jako mladou dospělost od 20 do 40 let.

V psychologii nelze zcela jasně říci, jak a kdy se jedinec stává dospělým. Přechod do dospělosti není spojen s významnými fyziologickými změnami, změny se však odehrávají především v oblastech psychosociálních (Blatný, 2016).

Autoři (Blatný, 2016; Thorová, 2015) se shodují v tom, že počátek dospělosti je dán především životními událostmi, vnějšími okolnostmi, které na jedince kladou větší zodpovědnost. Thorová (2015) uvádí, že jedinci, kteří nastoupí do zaměstnání a mají první potomky, dozrávají dříve, nežli stejně staří bezdětní studenti.

Langmeier a Krejčířová (2006) vymezují 3 faktory vstupu do dospělosti. Prvním je věk. V českém občanském zákoníku se operuje s termínem zletilost, jež může být nabyta dovršením osmnáctého roku života. Další dva faktory souvisí s převzetím specifických vývojových úkolů a získání určité individuální zralosti.

V literatuře se často dočteme o období mladé dospělosti jako o přechodném období. Thorová (2015) jej popisuje jako dynamické období plné změn ve směru dosažení zralé osobnosti. Ve shodě s jinými autory, kteří považují za významný mezník dospělosti právě

zralost, kdy člověk dosahuje plné osobní a občanské zralosti (Langmeier & Krejčířová, 2006).

Jedinec se nachází na vrcholu svých kognitivních schopností, především fluidní inteligence (Blatný, 2016). Vrchol zažívá v oblasti fyzické a sexuální, optimální se jeví také zdravotní stav. Emoční prožívání se oproti předchozímu vývojovému stádiu stabilizuje.

Existuje několik vývojových teorií, které charakterizují a periodizují jednotlivé vývojové etapy člověka (Erikson, 1968; Havighurst, 1948; Levinson, 1986; Marcia, 1980), přestože existuje kritika, která se soustředí na chronologické vymezení a stírání individuálních rozdílů (Lemme, 2002). Uvedeme si zde některé z nich pro příklad a znázornění konkrétních vývojových úkolů, které jsou s tímto obdobím spojeny.

3.1.1 Eriksonova teorie

Známa teorie Erika Eriksona (1968) uvádí 8 vývojových stádií člověka a jeho ega. Každá fáze je charakteristická psychosociální krizí. Mladá dospělost je zde charakteristická konfliktem intimity a izolace, jež se objevuje mezi 19 až 40 lety. Hlavním úkolem jedince je dosáhnout a udržet si stabilní vztah. Naučit se pečovat o druhé a sdílet s nimi své prožívání, bez toho aniž by jedinec ztrácel sám sebe. Erikson nemluví pouze o romantických vztazích, ale také o blízkých přátelstvích (Syed & McLean, 2015).

3.1.2 Levinsonova teorie

Levinson (1986) popisuje vývojová stádia dospělého vývoje člověka na základě životní struktury a kognitivních změn. Ve vývoji se střídají přechodná (5letá) a stabilní (7letá) období. Levinson definuje období mladé dospělosti přibližně od 18 do 30 let, proto si představíme stádia, která tyto roky protínají.

Mezi 17. až 25. rokem života nastává přechodné období, kdy jedinec pomalu získává zodpovědnost a rozhoduje se o jeho budoucnosti, na konci zaujímá místo ve "světě dospělých". Vstup do světa dospělých, mezi 22. a 28. rokem, je spojen s počátkem pracovní kariéry a formováním intimních vztahů. Následuje tranzitorní období (28.–33. rok), kdy jedinec reflektuje svá dosavadní rozhodnutí a směřování v životě (Lemme, 2002).

3.1.3 Havighurstova teorie

Havighurst předkládá vývojové úkoly pro každé vývojové stádium, jimž by jedinec měl čelit a úspěšně je zvládnout pro přechod do dalšího období. Období časně dospělosti, mezi 18 až 35 lety, je spojeno například s výběrem životního partnera, učení se společnému soužití, zakládání rodiny, péče o domácnost, pravidelný režim, plnění občanských povinností a socializace v rámci vhodné společenské skupiny (Lemme, 2002).

3.2 Charakteristiky a vývojové úkoly mladé dospělosti

Chronologické vymezení a terminologické uchopení mladé dospělosti se různí a nepaduje zde všeobecná shoda. Období však přináší vývojové úkoly v různých oblastech života, které teoretici vnímají podobně. Novější výzkumy však upozorňují na socioekonomické vlivy konkrétní doby (Kings et al., 2013).

Často je zmiňovaná tzv. zralost (maturation) jakožto mezník pro vstup do dospělosti (např. Blatný, 2016; Langmeier & Krejčířová, 2006; Lemme, 2002; Thorová, 2015). Jedinec ji dosahuje v několika oblastech, většinou jde o oblast biologickou, psychologickou a sociální, které spolu souvisejí a v určitých aspektech dochází k jejich prolínání.

Psychologická zralost souvisí se subjektivním vnímáním sebe sama jako dospělého jedince. V tomto ohledu je jedinec nezávislý, vykazuje dostatečnou míru autonomie (Arnett, 2000) a je připraven budovat stabilní intimní vztah (Rainer et al., 2013). Dosahuje kompetencí fungovat v dospělém světě a je schopen zvládat nároky prostředí (Piotrowski et al., 2013). Vágnerová (2015) uvádí, že zralý člověk umí naplňovat své psychické potřeby, rozhodovat se, upozadit své potřeby, poskytnou podporu, je schopen odpouštět sobě i ostatním.

Sociální zralost je do jisté míry objektivním vnímáním osoby jakožto dospělého jedince, který je schopen naplňovat požadavky dospělých sociálních rolí (Reitzle et al., 2007). Je ekonomicky nezávislý, občansky zodpovědný, má ukončené vzdělání, uplatňuje se ve společnosti, na trhu práce a uznává sociální normy chování (Piotrowski et al., 2013). V oblasti vztahů je schopen utvářet stabilní a kvalitní vztahy, v případě heteronormativního ideálu také zakládat rodinu a učit se rodičovské zodpovědnosti (Nelson et al., 2011).

Mezi psychosociální aspekty, jež ovlivňují úroveň zralosti, spadá také kognitivní vývoj, který je charakteristický především praktickým uplatňováním doposud získávaných znalostí (Blatný, 2016). Dále se dochází k rozvoji sebereflexe, sebepoznávání a hledání cesty k sobě samému (Reitzle et al., 2007). Dochází k lepší kontrole svého chování, které se stává zodpovědným (Arnett, 2000).

Biologická zralost se vyznačuje dosažením vrcholu fyzických schopností, dokončení růstu a v prefrontální kůře dochází k ukončení myelinizace axonů, jež souvisí s kontrolou jednání (Blatný, 2015).

Scales et al. (2016) uvádí atributy spjaté s dovršením úspěšné mladé dospělosti. Zmiňují, že jde o ideály, které žádný jedinec nenaplnuje plně. Zdravý mladý dospělý se však snaží pracovat na těchto oblastech:

1. Fyzické zdraví, snaha o minimalizaci rizikového chování a dodržování zásad zdravého životního stylu.
2. Psychologická a emoční spokojenost ve svém životě, případně snaha o zlepšení. Dosahování jisté úrovně sebepřijetí, resilience a smyslu v životě.
3. Schopnosti a dovednosti pro zvládání nároků prostředí, mezi které se řadí emoční, kognitivní a sociální kompetence, konkrétně například sebe-regulace, kritické myšlení, schopnost rozhodovat se a spolupráce.
4. Etické chování jako je upřímnost, péče o ostatní, důvěryhodnost a dodržování společenských norem.
5. Zdravé rodinné, přátelské a partnerské vztahy. Schopnost sdílet intimitu, být milující a přijímat lásku.
6. Dosažení úrovně vzdělání, dle osobních a kariérních cílů.
7. Produktivní trávení času, kam spadá studium, práce, trávení času s blízkými.
8. Civilní zapojení, jež souvisí s občanskými povinnostmi, reciprocitou vůči své komunitě, politickou, sociální angažovaností.

3.3 Koncept vynořující se dospělosti jako psychosociální moratorium

Psycholog Jeffrey Arnett hovoří o období mezi 18. až 25. rokem jako vynořující se dospělosti (emerging adulthood). V tomto období si jedinec uvědomuje jeho počínající dospělost a postupně dozrává v kognitivní, emoční a sociální oblasti. Arnett (2000) svou

konceptí reaguje na postindustriální společnost, ve které je vstup do dospělosti zpomalen a odkládán.

Arnett (2004) popisuje pět základních rysů tohoto období:

1. Prozkoumávání identity souvisí s mapováním, zkoušením svých možností a rozhodováním se v oblastech vzdělávání, kariéry i osobních vztahů.
2. Nestabilita, jež charakterizuje prozkoumávání identity, je dynamický proces. Představy o budoucnosti nejsou ustáleny a v průběhu času se mohou měnit.
3. Zaměření na sebe, kdy má jedinec prostor a volnost pro přemýšlení nad jejich vlastními hodnotami, je doprovázeno oproštěním se od sociálních tlaků (rodiče, škola). Současně se učí zodpovědnosti a soběstačnosti.
4. Pocit “mezi” vyplývá z konfliktu mezi adolescencí a dospělostí, jedinec například bydlí u rodičů, ale současně se snaží dosáhnout nezávislosti.
5. Je to období mnohých příležitostí a otevřené budoucnosti. Člověk si utváří jistá očekávání, přijímá závazky, zároveň stále disponuje volností a možnostmi změny.

Koncept vynořující se dospělosti, tak pracuje s životním úsekem, jež Erikson nazval adolescentním moratoriem. V období přechodu do dospělosti je tak společnost tolerantní vůči jedinci, který se teprve adaptuje na požadavky dospělého života (Říčan, 2004).

VÝZKUMNÁ ČÁST

4 VÝZKUMNÝ PROBLÉM

Naše vztahová vazba do velké míry ovlivňuje kvalitu a kvantitu našich vztahů. V této práci se zabýváme především intimními vztahy, které však úzce souvisí se vztahy partnerskými. Pro lidský vývoj v oblasti sexuálního chování mají rané vztahy velký význam (Black & Schutte, 2006; Bogaert & Sadava, 2002). V moderní společnosti se mění postoje v oblasti nezávazného sexuálního chování. Angažování se v nezávazném sexuálním vztahu tak nemusí exkluzivně souviset s nejistou vztahovou vazbou (Weitbrecht & Whitton, 2017). Longitudinální data (Szepsenwol et al., 2017) naznačují, že stabilní a bezpečné prostředí v raném dětství souvisí s omezenou sociosexuální orientací.

Ve výzkumné části této práce se zaměříme na vztah mezi mírou sociosexuální orientace (SOI-R) a dimenzemi úzkostnosti a vyhýbavosti v rámci vztahové vazby v dospělosti na základě dvoufaktorového modelu (ECR-R). Tento vztah budeme sledovat v populaci mladých dospělých na území České republiky.

Výše zmíněný zkoumaný vztah je komplexní. V úvodní části výzkumu jsme zjišťovali sociodemografické proměnné, některé z nich jsme využili v rámci vedlejších výzkumných cílů. V tomto kontextu jsme se zaměřili na proměnnou pohlaví, kdy obecně muži dosahují konzistentně vyšších skóre SO (Buss, 2005; Schmitt, 2005; Lippa, 2009). Dále jsme se také zabývali vztahem partnerského statusu a sociosexuality. Jedinci, kteří jsou v partnerském vztahu, obecně dosahují nižších skóre sociosexuální orientace (Buss, 1998; Rodrigues et al., 2016), nežli nezadaní jedinci. V rámci partnerského vztahu nás také zajímala délka trvání. Ukazuje se, že prvních 12 až 18 měsíců partnerského vztahu je doprovázeno vyplavováním hormonu dopaminu, testosteronu nebo estrogenu, které vyvolávají intenzivní pocity vášnivé lásky a sexuálního chtíče vůči jedinému partnerovi (Fisher et al., 2006).

4.1. Výzkumné cíle

V této kapitole uvedeme hlavní výzkumný cíl a dílčí výzkumné cíle, na které se v této práci zaměříme. Jako hlavní výzkumný cíl jsme si stanovili zjistit, zdali existuje souvislost mezi mírou sociosexuální orientace a jejími jednotlivými komponenty (chování, postoje a touha) s dimenzemi úzkostnosti a vyhýbavosti v rámci vztahové vazby.

Dále jsme si definovali vedlejší výzkumné cíle této práce. Jedním z těchto cílů je zjistit, zdali existují rozdíly v míře sociosexuální orientace a jejich jednotlivých komponent (chování, postoje a touha) v kontextu partnerského statusu, tedy rozdíly u jedinců v monogamním partnerském vztahu oproti nezadaným. Dále zjistit, zdali existují rozdíly dle délky partnerského vztahu a míry sociosexuální orientace a jejich jednotlivých komponent (chování, postoje a touha). V neposlední řadě zjistit, jestli existují intersexuální rozdíly v míře sociosexuální orientace a jejich jednotlivých komponent (chování, postoje a touha).

5 TYP VÝZKUMU A POUŽITÉ METODY

Vzhledem k podstatě zkoumaného problému byl zvolen kvantitativní výzkumný design, provedený prostřednictvím dotazníkového šetření. Populace, na kterou se výzkum soustředí, jsou mladí dospělí na území České republiky. Jde tedy o relativně širokou populaci. Pomocí kvantitativního výzkumu tak bylo možné nasbírat větší množství dat s relativně malým úsilím. Hlavní výzkumný cíl a výzkumné otázky mají podobu korelační studie. Existuje malé množství publikací, které se tímto tématem zabývají. Lze tedy konstatovat, že jde o korelační studii, které má především deskriptivní charakter. Kvantitativní výzkumný design realizujeme s vědomím, že jde o generalizaci a zjednodušení komplexního tématu.

5.1. Testové metody

Výzkumné šetření bylo provedeno v on-line formě, která umožňuje získat velké množství dat poměrně rychle a efektivně. On-line dotazování přináší určité výhody a nevýhody. Sběr dat je relativně rychlý, finančně nenáročný, umožňuje průběžnou kontrolu dat, eliminaci chyb, distribuci přes sociální sítě, pro respondenty je hlavní výhodou zajištění anonymity, možnost vyplnit dotazník dle svých osobních časoprostorových možností, popřípadě je to pro ně zajímavá výplň času. Dle studií je kvalita získaných online dat srovnatelná s metodou tužka-papír. Ovšem jsou zde jisté nevýhody a to možnost nereprezentativního zastoupení výzkumného vzorku, absence kontroly identity a omezení komplexního dotazování (Fricker & Schonlau, 2002).

Odpovědi respondentů jsme získávali prostřednictvím Google formuláře, pomocí testové baterie složené ze 3 dotazníků. V této testové baterii bylo obsaženo úvodní oslovení uchazečů výzkumu, představení výzkumného problému a informovaný souhlas s účastí ve výzkumu. Dále sociodemografický dotazník, po kterém následovaly dva standardizované dotazníky pro měření sociosexuální orientace v českém překladu: SOI-R (Penke & Asendorpf, 2008), a stylu vztahové vazby u dospělých v české verzi: ECR (Seitl et al., 2016). Sekce s dotazníkem SOI-R je doplněná nepovinnou otázkou, jež se dokazuje na pravidelnou prevenci na sexuálně přenosné choroby (otevřená možnost odpovědi).

Respondenti byli předem obeznámeni s účelem výzkumu, s konkrétními specifiky kladenými na účast ve výzkumu. Na respondenty byly kladeny požadavky ohledně pečlivého čtení instrukcí jednotlivých otázek a prosba o autentické odpovědi. Uchazeči byli seznámeni s přibližnou časovou náročností vyplňování dotazníků. V neposlední řadě byly uvedeny informace ohledně anonymity sdělených informací a etice celého výzkumu. V závěru nechyběla možnost sdělit zpětnou vazbu.

5.1.1 Sociodemografický dotazník

Abychom zjistili charakteristiky výzkumné souboru, zkonstruovali jsme dotazník na základě rešerše. Skládal se ze sady uzavřených, polouzavřených a otevřených otázek (viz přílohy). V těchto otázkách jsme se dotazovali na věk (v letech), národnost (výběr jedné z možností), odkud pochází (město-vesnice), identifikace (muž-žena), sexuální orientace (homosexuální-bisexuální-heterosexuální a možnost otevřené odpovědi), nejvyšší dosažené vzdělání, sociální status, rodinný stav, partnerský stav (výběr jedné z možností), délka partnerského vztahu (nepovinné), spokojenost s partnerským statutem, kraj trvalého bydliště (výběr jedné z možností), kdo jej vychovával (výběr z možností a možnost otevřené odpovědi) a popis sexuálního života (výběr jedné z možností).

5.1.2 Revidovaný dotazník sociosexuální orientace (SOI-R)

Pro zjišťování míry sociosexuální orientace byl administrován revidovaný dotazník pro měření sociosexuální orientace v českém překladu. SOI-R ("The revised Sociosexual Orientation Inventory) byl představen v roce 2008, jeho autoři jsou Lars Penke a Jens Asendorpf. Představili revizi původní metody pro měření sociosexuality, SOI (Simpson & Gastengad, 1991).

Revidovaná verze obsahuje 9 položek. Na každý ze tří aspektů (chování, postoje, touhy) SO se dotazuje pomocí 3 otázek. Odpovědi jsou zaznamenávány buďto na devíti či pěti bodové Likertově škále. Otázka číslo 6 má reverzní škálu. Pro náš výzkum byla zvolena forma s pětibodovou Likertovo škálou, kdy byla odpověď na každou otázku povinná.

První tři otázky (1. až 3.) se týkají aspektu sociosexuálního chování, pro příklad uvádíme první otázku: "S kolika různými partnery jste měli sex za posledních 12 měsíců?".

Na škále vybírá z číselných odpovědí. Následující tři otázky (4. až 6.) se dotazují na sociosexuální postoje, příklad: “ Sex bez lásky je v pořádku.”. Jedinec na škále hodnotí míru, ve které souhlasí s danými tvrzeními. Poslední tři otázky jsou zaměřeny na sociosexuální touhy, pro příklad: “Jak často máte v každodenním životě spontánně fantazie o sexu s někým, koho jste právě potkali?”. Odpovídá na škále dle časové frekvence.

SOI-R umožňuje vyčíslit skóry pro jednotlivé komponenty sociosexuality. Nakonec lze sečíst všech devět položek a vyčíslit celkové skóre, které představuje globální sociosexuální orientaci (“global sociosexual orientation”), stejně jako umožňoval původní SOI.

Penke a Asendorpf (2008) uvádí, že skóry samostatných aspektů a celkového skóre SO vykazují vnitřní konzistenci. Byla také prokázána stabilita při retestování po uplynutí jednoho roku. Upozorňují na nízkou test-retestovou stabilitu v případě, kdy dojde ke změně partnerského statusu (především u žen).

Co se týče validity dotazníku, Penke a Asendorpf (2008) provedli dvě rozsáhlé studie (N = 2708), kde prokázali velice podobné vztahy k různým faktorům sociosexuality jako původní dotazník SOI. Existují důkazy, jež vypovídají o prediktivní validitě SOI-R. Pomocí detailní analýzy byly zjištěny rozdíly v jednotlivých aspektech SO (chování, postoje, touhy), jež podporují jejich diskriminační platnost.

5.1.3 Česká verze škály prožívání v blízkých vztazích (ECR)

Pro zjišťování stylu vztahové vazby v blízkých vztazích byla použita česká verze dotazníku Prožívání blízkých vztahů (“Experiences in Close Relationships revised”) o 36 položkách (Lečbych & Pospíšilíková, 2012; Seitl et al., 2016). Původní verzi představil Brennan et al. (1998), následně byla představena revize (ECR-R, Fraley et al. 2000) a v roce 2011 Fraley et al. uvedli ECR-RS (Experiences in Close Relationships – Relationships structures Questionnaire). V posledních letech jde o hojně užívané metody s výhodou dimenzionálního přístupu. V České republice byly již představena původní verze ECR, tak ECR-R a ECR-RS. Tyto metody byly na území České republiky validizovány a psychometricky ověřeny.

Dotazník slouží k posouzení dospělé vztahové vazby. Dotazník zkoumá 2 na sobě nezávislé dimenze (vztahovou úzkostnost a vztahovou vyhýbavost). Každá dimenze je sycena 18 položkami, celkový počet položek je tedy 36. Liché položky měří vyhýbavost,

sudé položky měří úzkostnost. Několik položek má reverzní skórování. Odpovědi jsou zaznamenávány na škále Likertova typu, která má 7 stupňů (1 = rozhodně nesouhlasím, 2 = nesouhlasím, 3 = spíše nesouhlasím, 4 = nevím, 5 = spíše souhlasím, 6 = souhlasím, 7 = rozhodně souhlasím).

Seitl et al. (2016) představili též zkrácenou verzi o 31 položkách, avšak psychometrické ukazatele reliability vnitřní konzistence a test-retestové reliability se u dotazníků téměř neliší. Ukazatele vnitřní konzistence a stability v čase ukazují u dotazníku ECR dobré výsledky.

Tabulka č. 1 Ukazatele reliability ECR (Seitl et al., 2016)

	Vztahová vyhýbavost	Vztahová úzkostnost
Cronbachova alfa	0,86	0,87
Korelace položek s celkem	0,47	0,48
Korelace pol. mezi sebou	0,26	0,27
Test-retest reliability	0,72	0,87

5.2. Formulace statistických hypotéz a výzkumných otázek

Dle výzkumných cílů, jež jsme uvedli ve stejnojmenné kapitole, jsme stanovili tyto výzkumné otázky a statistické hypotézy. Pro hlavní výzkumný cíl uvádíme výzkumné otázky. Na základě rešerše dosavadních výzkumů této problematiky jsme se rozhodli stanovit výzkumné otázky. Pro výzkumný problém neexistuje dostatek relevantních vědeckých podkladů, na jejichž základě bychom mohli postulovat výzkumné hypotézy.

- VO1: Existuje souvislost mezi vztahovou vyhýbavostí a skóry sociosexuální orientace?
- VO1.1: Existuje souvislost mezi vztahovou vyhýbavostí a skóry sociosexuálního chování?
- VO1.2: Existuje souvislost mezi vztahovou vyhýbavostí a skóry sociosexuálních postojů?
- VO1.3: Existuje souvislost mezi vztahovou vyhýbavostí a skóry sociosexuální touhy?
- VO2: Existuje souvislost mezi vztahovou úzkostností a skóry sociosexuální orientace?
- VO2.1: Existuje souvislost mezi vztahovou úzkostností a skóry sociosexuálního chování?
- VO2.2: Existuje souvislost mezi vztahovou úzkostností a skóry sociosexuálních postojů?
- VO2.3: Existuje souvislost mezi vztahovou úzkostností a skóry sociosexuální touhy?

Pro následující vedlejší výzkumné cíle jsme našli dostatek studií, tudíž uvádíme statistické hypotézy.

- H1: Jedinci, kteří jsou v monogamním partnerském vztahu, dosahují odlišných skóre sociosexuální orientace nežli jedinci, kteří jsou singl.
- H1.1: Jedinci, kteří jsou v monogamním partnerském vztahu, dosahují odlišných skóre sociosexuálního chování nežli jedinci, kteří jsou singl.
- H1.2: Jedinci, kteří jsou v monogamním partnerském vztahu, dosahují odlišných skóre sociosexuálních postojů nežli jedinci, kteří jsou singl.

- H1.3: Jedinci, kteří jsou v monogamním partnerském vztahu, dosahují odlišných skóre sociosexuálního touhy nežli jedinci, kteří jsou singl.
- H2: Existuje rozdíl v míře sociosexuální orientace dle pohlaví.
- H2.1: Existuje rozdíl v míře sociosexuálního chování dle pohlaví.
- H2.2: Existuje rozdíl v míře sociosexuálních postojů dle pohlaví.
- H2.3: Existuje rozdíl v míře sociosexuální touhy dle pohlaví.

Nakonec jsme si stanovili další dílčí výzkumný cíl, který však stojí pouze na vědecké teorii a studiích, jež se zabývají stavem vášnivé lásky oproti dlouhodobým partnerským vztahům. Pro tyto cíle tedy uvádíme výzkumné otázky.

- VO5: Existuje rozdíl v míře sociosexuální orientace dle délky partnerského vztahu?
- VO5.1: Existuje rozdíl v míře sociosexuálního chování dle délky partnerského vztahu?
- VO5.2: Existuje rozdíl v míře sociosexuálních postojů dle délky partnerského vztahu?
- VO5.3: Existuje rozdíl v míře sociosexuální touhy dle délky partnerského vztahu?

6 SBĚR DAT A VÝZKUMNÝ SOUBOR

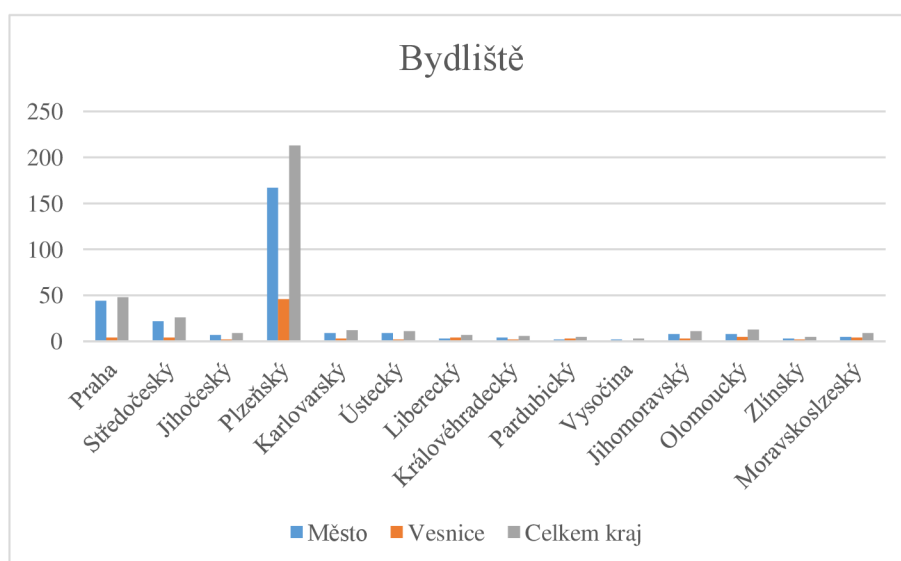
Jak již bylo uvedeno, pro tento výzkum byla zvolena základní populace charakterizována jako mladí dospělí. Věkové rozmezí mladé dospělosti jsme stanovili od 18 do 35 let. Respondenti mají přechodné či trvalé bydliště na území České republiky.

Sběr dat byl realizován metodou samovýběru a sněhové koule. Dotazník byl zveřejněn prostřednictvím sociálních sítí (Facebook, Instagram, Messenger). Na síti Instagram byl zveřejněn několika uživateli, na Facebooku byl zveřejněn v několika skupinách a prostřednictvím sítě Messenger byl rozeslán do soukromých i skupinových konverzací.

Celkem bylo získáno 385 odpovědí, nicméně 7 odpovědí bylo vyřazeno z výzkumu pro nesplnění kritérií zkoumané populace či udání nesouhlasu s účastí na výzkumu. Finální výzkumný soubor byl tvořen celkovým počtem 378 respondentů. Věk se pohyboval v rozmezí 18 až 35 let, věkový průměr byl 23,2 se směrodatnou odchylkou 3,4. Náš výzkumný soubor se skládal z 131 mužů-respondentů a 247 žen-respondentek. Z výzkumného vzorku 331 osob udalo heterosexuální orientaci, 8 osob udalo homosexuální orientaci, 34 osob udalo bisexuální orientaci, 4 osoby pansexuální orientaci a 1 osoba aromantickou orientaci.

V sociodemografickém dotazníku jsme také zjišťovali rezidenci respondentů, doptávali jsme se na trvalé bydliště – kraj a jestli pocházejí z městského či vesnického prostředí. Ve sloupcovém grafu lze vidět zastoupení respondentů dle jejich krajského bydliště a zdali pochází z města či vesnice. Celkem 213 respondentů pochází z Plzeňského kraje, následuje 48 respondentů z Prahy a 26 respondentů ze Středočeského kraje. 293 respondentů pochází z města a 85 z vesnice.

Graf č. 1 Zastoupení dle trvalého bydliště

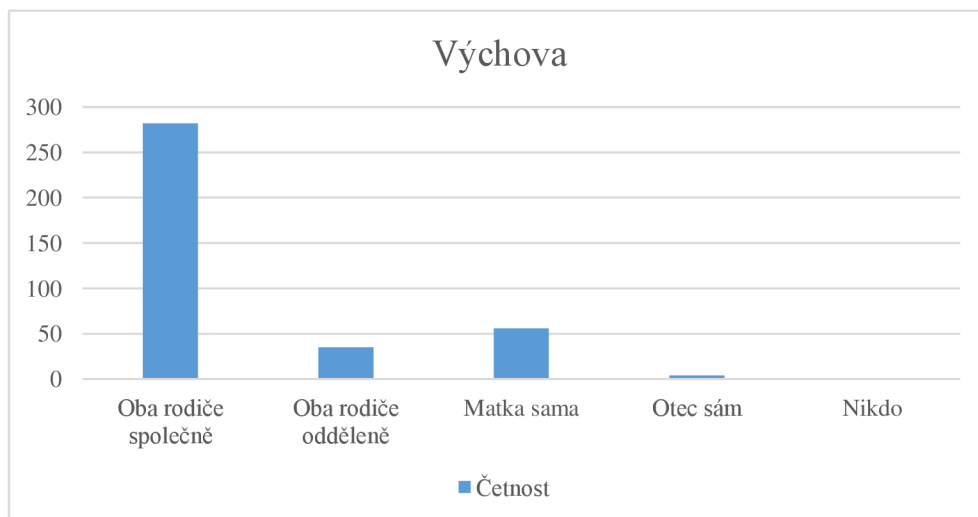
Dále jsme se zabývali proměnnými nejvyššího dosaženého vzdělání a ekonomického statusu. V tabulce číslo 3 jsou absolutní a relativní četnosti respondentů dle jejich vzdělání a statusu. Respondentů jsme se doptávali také na jejich rodinný status, celkem 354 respondentů je svobodných, 6 je zasnoubených a 18 je v manželství.

Tabulka č. 1 Absolutní a relativní četnosti zastoupení dle vzdělání a ekonomického statusu

Vzdělání	Muži (N = 131)		Ženy (N = 247)	
	Abs. četn.	Rel. četn.	Abs. četn.	Rel. četn.
ZŠ	4	3,1%	13	5,3%
SŠ bez M	3	2,3%	5	2,0%
SŠ s M	69	52,7%	138	55,9%
VO	1	0,8%	5	2,0%
VŠ I	31	23,7%	57	23,1%
VŠ II	21	16,0%	29	11,7%
VŠ III	2	1,5%	0	0,0%
Status	Abs. četn.	Rel. četn.	Abs. četn.	Rel. četn.
Zaměstnaný	60	45,8%	58	23,5%
Nezaměstnaný	3	2,3%	4	1,6%
Student/ka	63	48,1%	177	71,7%
Rod. dovolená	0	0,0%	5	2,0%
OSVČ	5	3,8%	3	1,2%

V kontextu vztahové vazby jsme se respondentů doptávali na otázku, kdo je vychovával převážnou většinou dětství. Na základě výběru z několika možností a možnosti otevřené odpovědi jsme utvořili 4 hlavní skupiny. Vedle těchto skupin zůstal jeden respondent, který zodpověděl “nikdo”, proto ho uvádíme v grafu.

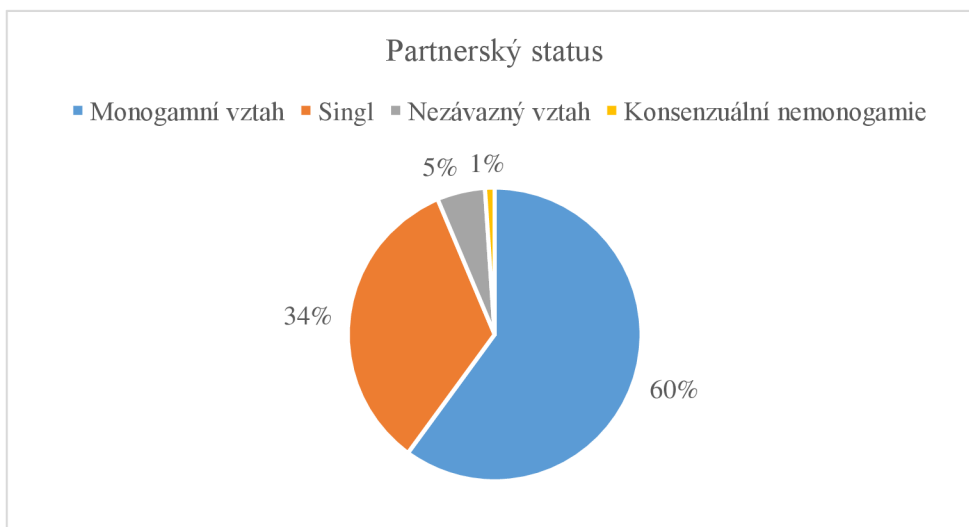
Graf č. 2 Zastoupení dle výchovy

Mimo jiné jsme se také doptávali respondentů na jejich partnerský status. Přičemž 227 respondentů uvádí vztah s jednou osobou (monogamní partnerství), 127 respondentů je nezadaných a 20 respondentů je v nezávazném vztahu. Z nabízených možností otevřeného vztahu a vztahu s vícero osobami jsme utvořili jedinou kategorii konsenzuální nemonogamní vztah pro celkový počet 4 respondentů, kteří spadají do této kategorie.

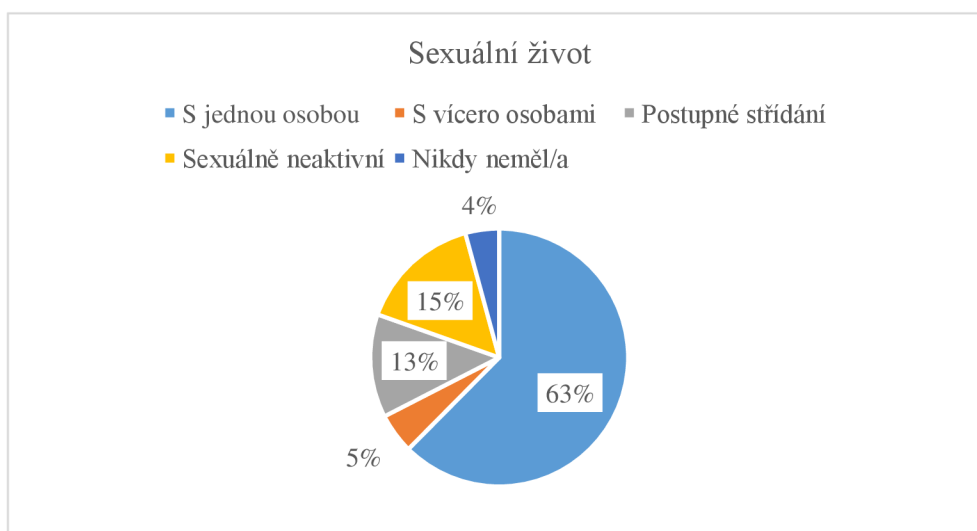
Respondenti také měli možnost uvést délku jejich partnerského vztahu. Na základě otevřených odpovědí jsme utvořili 5 skupin dle délky partnerského vztahu. Celkem 33 respondentů má vztah kratší než 1 rok, 41 respondentů má vztah trvající déle než 1 rok a méně než 2 roky, 39 respondentů má vztah delší než 2 roky a kratší než 3 roky, 32 respondentů má vztah delší než 3 roky a kratší než 4 roky, 92 respondentů má vztah delší než 4 roky. Celkem odpovědělo na délku vztahu 237 respondentů.

Graf č. 3 Zastoupení respondentů dle partnerského stavu

Ve vztahu ke zkoumané problematice jsme se doptávali respondentů na jejich sexuální aktivitu v posledních měsících. Respondenti měli na výběr z níže uvedených možností. Z grafu lze vidět, že většina respondentů je určitým způsobem sexuálně aktivní. Více než polovina respondentů se realizuje v rámci intimních aktivit s jednou osobou, popřípadě střídá sexuální partnery či partnerky, malá část respondentů je souběžně sexuálně aktivní s vícero osobami.

Graf č. 4 Zastoupení respondentů dle jejich sexuálního života

V našem dotazníku byly téměř všechny odpovědi povinné. Otázka týkající se účasti na preventivním testování na pohlavně přenosné choroby byla nepovinná. Více dat uvádíme v tabulce.

Tabulka č. 2 Absolutní a relativní četnost prevence pohlavně přenosných chorob

Prevence STD	Abs. četnost	Rel. četnost
Bez odpovědi	128	33,86%
Ne	207	54,76%
Méně než jednou za rok	15	3,97%
Jednou za rok	17	4,50%
Vícekrát za rok	11	2,91%

6.1. Etické hledisko a ochrana soukromí

Výzkumný problém se soustředí na intimní oblast lidského života a jde o citlivé informace. Sexualita je přirozenou součástí lidského života a je jeho důležitou součástí, proto by neměla v psychologickém výzkumu chybět. Vzhledem k podstatě zkoumaného tématu jsou odpovědi anonymizované a dobrovolné. V úvodu výzkumu jsou respondenti upozorněni, aby neuváděli jakékoliv identifikační údaje. Účast na výzkumu byla bez odměny.

Výzkum probíhal dle etických zásad a principů. Respondentům byly poskytnuty informace ohledně podstaty a záměru výzkumu. Současně jim byl představen výzkumný tým pod záštitou katedry psychologie Univerzity Palackého v Olomouci. Následně byli účastníci dotazováni na jejich informovaný souhlas s účastí ve výzkumu otázkou “Souhlasíte s účastí ve výzkumu?” s možností odpovědi ANO-NE. I po udělení informovaného souhlasu mohli respondenti vyplňování dotazníku kdykoliv zanechat či jej neodeslat. Na konci výzkumu byla možnost zpětné vazby pomocí otevřené nepovinné otázky, přičemž tuto možnost využilo 22 respondentů ke kritické zpětné vazbě.

Se shromážděnými údaji jsme pracovali v souladu s příslušnými právními normami (podle nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 ze dne 27. dubna 2016) a etickými pravidly, přičemž jsme dbali na ochranu údajů během zpracování i po něm. Údaje jsou chráněny před zneužitím.

Všechny postupy prováděné v rámci studie se stejně řídily etickými normami Helsinské deklarace z roku 1964 a jejími pozdějšími změnami.

7 PRÁCE S DATY A JEJÍ VÝSLEDKY

Zpracování dat proběhlo prostřednictvím MS Excel a Statistica. Z Google formuláře byla data importována do MS Excel, ve kterém proběhla kontrola a čištění dat. Následně byla potřeba upravit reverzní škály v dotaznících SOI-R a ECR. Po této úpravě jsme spočítali průměrné skóry položek vyhýbavosti a úzkostnosti z dotazníku ECR pro každého respondenta. Skóry z dotazníku SOI-R jsme získali součtem položek, jež měří jednotlivé aspekty. Dostali jsme tak výsledné skóry pro tři komponenty (chování, postoje a touhy) a globální skór sociosexuality. Pro práci s daty bylo také potřeba upravit názvy jednotlivých otázek na sledované proměnné a přiřadit číselné kódy jejich hodnotám.

Pro práci s daty bylo potřeba zjistit, jaké rozdělení mají proměnné sociosexuální orientace, dimenze vztahové úzkostnosti a vyhýbavosti. Distribuci hrubých skóry škálu ECR a SOI-R jsme ověřovali pomocí histogramů, Šapir-Wilkovým testem a testy šikmosti a špičatosti. V tabulce číslo 3 uvádíme výsledky, které naznačují normální rozdělení pro proměnné vztahová úzkostnost a vyhýbavost. P-hodnoty skórů sociosexuality celkové i jednotlivých komponent vychází statisticky významné. Tabulka číslo 6 znázorňuje také průměrné, maximální a minimální hodnoty a směrodatné odchylky.

Tabulka č. 3 Výsledky testů normality pro skóry SOI-R a ECR

	Celkem (N = 378)							
	SW-W	p	Šikm.	Špič.	Průměr	SD	Min.	Max.
SOI-R								
Celkový skór	0,98	< 0,001	0,37	-0,25	28,45	8,93	11	55
Chování	0,96	< 0,001	0,44	-0,32	6,93	2,22	3	13
Postoj	0,93	< 0,001	-0,49	-0,80	10,65	3,48	3	15
Touhy	0,93	< 0,001	0,67	-0,45	10,86	5,73	3	27
ECR								
Úzkostnost	0,99	0,16	-0,10	-0,34	4,07	1,03	1,39	6,72
Vyhýbavost	0,99	0,12	-0,04	0,14	3,42	0,92	1,22	5,83

Poznámka: SW-W – ukazatel pro Šapir-Wilkův test, p – p-hodnota pro Šapir-Wilkův test

Vzhledem k porušení normálního rozdělení sociosexuální orientace a jejich komponent jsme testovali statistické hypotézy neparametrickými testy.

Naším hlavním výzkumným cílem bylo prozkoumání proměnné sociosexuální orientace a jejich jednotlivých komponent ve vztahu k dimenzím vztahové vazby úzkostnosti a vyhýbavosti. Vzhledem k nenormálnímu rozdělení naměřených skóre sociosexuální orientace a jejich komponent v našem souboru jsme se rozhodli testovat tyto výzkumné otázky s pomocí Spearmanova korelačního koeficientu. Výsledky statistického testování pro VO1 a VO2 uvádíme v tabulkách číslo 4 a 5.

Tabulka č. 4 Výsledky Spearmanova korelačního koeficientu pro skóre z SOI-R a dimenze vztahové vyhýbavosti z ECR

N = 378	r_s	p
Celková SO	-0,04	0,391
Chování	-0,11	0,034*
Postoje	-0,06	0,244
Touhy	0,01	0,853

Poznámka: r_s – Spearmanův korelační koeficient, p – p-hodnota

Korelační koeficient vztahové vyhýbavosti a skóre sociosexuálního chování odpovídá slabé souvislosti, též p-hodnota je signifikantní. Ostatní aspekty (postojový aspekt a aspekt touhy) a celková sociosexuální orientace nedosahuje významných hodnot ve vztahu k dimenzi vztahové vyhýbavosti.

Tabulka č. 5 Výsledky Spearmanova korelačního koeficientu pro skóre z SOI-R a dimenze vztahové úzkostnosti z ECR

N = 378	r_s	p
Celková SO	-0,1	0,052
Chování	-0,11	0,026*
Postoje	-0,24	< 0,001***
Touhy	0,03	0,615

Poznámka: r_s – Spearmanův korelační koeficient, p – p-hodnota

Výsledky korelačního koeficientu pro dimenzi vztahové úzkostnosti a skóre z dotazníku SOI-R ukazují negativní souvislost v případě skóre sociosexuálního chování a postojů. Vztah sociosexuálního chování a vztahové úzkostnosti dosahují signifikantní p-hodnoty a vztah sociosexuálních postojů a vztahové úzkostnosti je velmi vysoce signifikantní. P-hodnoty celkové sociosexuality a aspektu touhy nedosahují významnosti.

Mezi naše vedlejší výzkumné cíle se řadí vztah sociosexuality a jejich komponent dle partnerského statusu. V našem výzkumném souboru jsme rozlišili čtyři skupiny

partnerského statusu (v monogamním vztahu, singl, v nezávazném vztahu, v konsenzuální nemonogamii). Avšak na základě rešerše jsme se rozhodli ověřovat pouze rozdíl mezi skupinou osob nezadaných (N = 127) a osob ve vztahu s jednou osobou (N = 227). Současně skupina osob v konsenzuální nemonogamii má velice nízký počet respondentů (N = 4), obdobně je tomu u osob v nezávazném vztahu (N = 20). Z tabulky 6 a 7 je možné vidět, že existují rozdíly mezi skupinami v oblasti celkové sociosexuální orientace a aspektu touhy. Z průměrného skóre je pozorovatelné, že nejvyšší míru celkové sociosexuality mají lidé, kteří jsou v konsenzuální nemonogamii. Nejnižších skóre dosahují osoby v monogamním partnerském vztahu. Co se týče aspektu sociosexuální touhy, zde dosahují nejvyšších průměrných skóre lidé v nezávazném vztahu. Nejnižší průměrné hodnoty aspektu touhy mají jedinci v monogamním vztahu.

Tabulka č. 6 Výsledky Mann-Whitney U testu pro skóre z SOI-R pro skupiny osob v monogamním vztahu (N = 227) oproti singl osobám (N = 127)

	U	Z	p	AUC
Celková SO	9664	-5,14	< 0,001***	0,34
Chování	12717,5	-1,84	0,662	0,44
Postoje	12961,5	-1,59	0,116	0,45
Touhy	8422	-6,49	< 0,001***	0,29

Poznámka: U – hodnota statistiky Mann-Whitney U testu, Z – uvádíme v případě asymptotiky (?), p – p-hodnota, AUC – ukazatel míry účinku

Výsledné p-hodnoty pro H3 a H3.3 jsou velmi vysoce signifikantní, proto přijímáme tyto alternativní hypotézy. Pro hypotézy H3.1 a H3.2 se nepodařilo najít dostatečné důkazy a nelze je přijmout, jejich nulové hypotézy nezamítáme.

Dále nabízíme souhrn skóre z SOI-R pro jednotlivé skupiny rozlišené dle jejich partnerského statusu.

Tabulka č. 7 Deskriptivní statistiky skóre SOI-R dle partnerského statusu

Celková SO	N	Průměr	Medián	SD	Kvartil.r.
Mono. vztah	227	26,19	26	8,15	11
Singl	127	31,38	31	8,96	12
Nezáv. vztah	20	33,75	33,5	9,61	12,5
Kons. nemonog.	4	37	36	4,55	7
Chování	N	Průměr	Medián	SD	Kvartil.r.
Mono. vztah	227	6,66	6	1,9	3
Singl	127	7,12	7	2,57	4
Nezáv. vztah	20	8,15	8	2,56	2,5
Kons. nemonog.	4	9,75	10	1,26	1,5
Postoje	N	Průměr	Medián	SD	Kvartil.r.

Mono. vztah	227	10,28	11	3,6	6
Singl	127	10,96	12	3,23	6
Nezáv. vztah	20	12,2	12	2,95	3
Kons. nemonog.	4	14,25	14,5	0,96	1,5
Touhy	N	Průměr	Medián	SD	Kvartil.r.
Mono. vztah	227	9,25	8	5,11	8
Singl	127	13,27	13	5,81	10
Nezáv. vztah	20	13,4	12	6,12	8,5
Kons. nemonog.	4	13	13	3,65	6

Poznámka: SD – směrodatná odchylka, kvartil.r. – kvartilové rozpětí

Posledním vedlejším výzkumným cílem bylo ověřit, zdali na našem výzkumném souboru dosahují muži obecně vyšších skóre celkové sociosexuality i jejich jednotlivých komponent. Tyto hypotézy jsme zkoumali pomocí testu Mann-Whitney U.

Tabulka č. 8 Výsledky Mann-Whitney U testu pro skóre z SOI-R pro skupinu mužů (N = 131) oproti ženám (N = 247)-

	U	Z	P	AUC
Celková SO	8858,5	7,24	< 0,001 ***	0,27
Chování	11709,5	4,42	< 0,001 ***	0,36
Postoje	11687,5	4,44	< 0,001 ***	0,36
Touhy	9384	6,72	< 0,001 ***	0,29

Výsledné p-hodnoty z testu jsou pro všechny hypotézy (H4, H4.1, H4.2, H4.3) ohledně rozdílu mezi pohlavími v sociosexuální orientaci a jednotlivých aspektech velmi vysoce signifikantní. Z výsledků je pozorovatelné, že muži dominují ve všech aspektech sociosexuality v porovnání s ženami. Dle našich výsledků přijímáme alternativní hypotézy a nulové hypotézy zamítáme. Níže uvádíme tabulky s deskriptivní statistikou pro skóre sociosexuality a jednotlivých komponent dle skupin pohlaví.

Tabulka č. 9 Deskriptivní statistiky skóre SOI-R dle pohlaví

	Muži (N = 131)				Ženy (N = 247)			
	Průměr	Medián	SD	Kvartil.r.	Průměr	Medián	SD	Kvartil.r.
Celková SO	32,98	33	8,32	12	26,04	26	8,29	11
Chování	7,67	8	2,39	3	6,53	6	2,03	3
Postoj	11,73	12	3,14	4	10,07	10	3,52	6
Touhy	13,58	13	5,87	10	9,48	8	5,11	8

Poznámka: SD – směrodatná odchylka, kvartil.r. – kvartilové rozpětí

Co se týče výzkumné otázky ohledně délky partnerského vztahu v souvislosti s mírou sociosexuální orientace, a jednotlivých aspektů touhy, postojů a chování, využili jsme Kruskal-Wallisův test. Srovnávali jsme celkem 5 skupin dle délky partnerského vztahu.

Skupiny jsme rozdělili následovně, ve vztahu do 1 roku (N = 33), od 1 do 2 let (N = 41), od 2 do 3 let (N = 39), od 3 do 4 let (N = 32) a ve vztahu 4 roky a déle (N = 92). Níže uvádíme výsledky statistické analýzy.

Tabulka č. 10 Výsledky Kruskal-Wallisova testu pro skóry z SOI-R dle délky partnerského vztahu

N = 237	H	P	η^2	Df
Celková SO	1,08	0,897	0.006	4
Chování	13,54	0,008	0.064	4
Postoj	1,85	0,762	0.008	4
Touhy	2,11	0,716	0.008	4

Poznámka: H – hodnota testové statistiky, p – p-hodnota, η^2 (eta-square) – ukazatel míry účinku, df – stupně volnosti

Výsledky nejsou signifikantní, rozdíly se objevují pouze v případě sociosexuálního chování. Tyto výsledky vypovídají pouze o tom, že mezi skupinami existuje nějaký rozdíl v behaviorálním aspektu sociosexuality, avšak neříkají nám jaký. V tomto případě je vhodné výsledky blíže představit pomocí post-hoc testů. Z výsledků post-hoc testu lze vidět, že lidé, kteří jsou ve vztahu, který trvá do jednoho roku, dosahují nižší míry sociosexuálního chování v porovnání s ostatními skupinami. Níže uvádíme přehled Bonferroniho post-hoc testu pro behaviorální aspekt sociosexuality a délky partnerského vztahu.

Tabulka č. 11 Bonferroniho post-hoc test pro aspekt sociosexuálního chování a délky partnerského vztahu

Srovnání skupin	p	p_{bonf}
Do 1 roku - Do 2 let	0.133	1.000
Do 1 roku - Do 3 let	0.030	0.301
Do 1 roku - Do 4 let	0.012	0.118
Do 1 roku - 4 roky a více	< 0.001	0.005
Do 2 let - Do 3 let	0.469	1.000
Do 2 let - Do 4 let	0.247	1.000
Do 2 let - 4 roky a více	0.059	0.592
Do 3 let - Do 4 let	0.641	1.000
Do 3 let - 4 roky a více	0.314	1.000
Do 4 let - 4 roky a více	0.693	1.000

Poznámka: p – p-hodnota, p_{bonf} – p-hodnota pro Bonferroniho post-hoc test

P-hodnoty jsou signifikantní pro skupinu osob, jež jsou ve vztahu do 1 roku v porovnání se skupinami osob, které jsou ve vztahu od 2 do 3 let, od 3 do 4 let a 4 roky a déle. Ostatní p-hodnoty nebyly signifikantní. Pro celkový skór sociosexuality, aspektu touhy a aspektu postojů jsme nenašli signifikantní hodnoty, z toho důvodu zde ani neuvádíme tabulky s výsledky post-hoc testů pro tyto proměnné.

8 DISKUZE

V práci jsme zkoumali dimenze vztahové vazby ve vztahu k sociosexuální orientaci. Pro měření dimenzí vztahové vazby jsme využili českou verzi dotazníku ECR (Seitl et al., 2016). Pro zjištění skóre celkové sociosexuální orientace a jejich jednotlivých aspektů jsme použili sebeposuzovací metodu SOI-R (Penke & Asendorpf, 2008) v českém překladu. Ve výzkumu jsme se tedy zaměřili na vztahové dimenze zvláště a jejich souvislost k celkové sociosexuální orientaci, sociosexuálnímu chování, postojům a touze. Tento vztah jsme měřili v populaci mladých dospělých v České republice. Mimo náš hlavní výzkumný cíl jsme se také zaměřili na vedlejší výzkumné cíle.

Po statistickém zpracování dat jsme zjistili, že dimenze vztahové vyhybavosti s výslednými skóre celkové sociosexuální orientace, postojů a touhy, nedosahuje signifikantních výsledků. Souvislost jsme našli pouze u komponenty sociosexuálního chování ve vztahu k vyhybavosti, šlo o negativní korelaci. Tedy jedinci, kteří dosahují vyšších skóre vztahové vyhybavosti dosahují nižších skóre sociosexuálního chování.

Pro vztah mezi celkovou sociosexuální orientací a úzkostnou dimenzí vztahové vazby jsme nenašli signifikantní výsledky, stejně tak pro komponentu sociosexuální touhy. Avšak pro komponenty sociosexuálního chování a postojů jsme našli signifikantní výsledky. Korelační koeficienty odpovídají negativní souvislosti, což znamená, že jedinci, jež dosahují vyšších skóre vztahové úzkostnosti dosahují nižších skóre sociosexuálního chování a sociosexuálních postojů.

Pokud bychom měli srovnávat tato zjištění s předešlými výzkumy, bude to obtížný úkol. Výzkumy, které se zabývaly obdobným výzkumným problémem, užívaly jiné metody měření dospělé vztahové vazby nebo nebyl sledovaný vztah hlavním cílem a nepracují se stejnými či podobnými hypotézami, načež ani neuvádí stejné výzkumné otázky. Konkrétně Hackahorn a Malm (2021) užívali metody SOI-R a ECR-R, avšak ve vztahu k prožitku viny ze sexuální aktivity. Autoři uvádí korelační koeficient pro skóre celkové sociosexuality ve vztahu k dimenzím vztahové úzkostnosti a vyhybavosti. Tyto výsledky jsou signifikantní jak pro úzkostnou dimenzi vztahové vazby a celkovou sociosexualitu ($r = 0,20^{***}$), tak pro vyhybavou dimenzi vztahové vazby a celkovou sociosexualitu ($r = 0,29^{***}$). Naše

výzkumná zjištění tyto výsledky nepotvrzují. Avšak pro detailnější srovnání bychom potřebovali podrobnější analýzu výsledku SOI-R.

Sprecher (2013) ve svém výzkumu zkoumala souvislost stylů vztahové vazby pomocí dotazníku RQ (Bartholomew & Horowitz, 1991) se sociosexuální orientací, kterou zjišťovala původním dotazníkem SOI (Simpson & Gastengad, 1991). Uvádí tak pouze celkový skór sociosexuality pro jednotlivé kategorie vztahové vazby. Průměrné skóry sociosexuality byly nejvyšší pro muže s vyhýbavým stylem vztahové vazby, nejnižších skórů dosahovali ženy s jistým stylem vztahové vazby. Výsledky této výzkumné studie tak nelze srovnávat s výsledky, které jsme zde shrnuli.

V neposlední řadě výzkum (Szepsenwol et al., 2017) zjišťoval vztahovou vazbu a sociosexualitu na vzorku 150 participantů. Vztahovou vazbu zjišťovali pomocí metody AAI (George et al., 1985). Šlo o opakovaná měření po 4 letech, kdy zjišťovali také rané zázemí (předvídatelnost, socioekonomický status, mateřská podpora) těchto osob. Autoři pracují s proměnnou omezené sociosexuality (nikoliv s celým dimenzionálním pojetím). Uvádějí, že jedinci, kteří vykazují jistou vztahovou vazbu, jsou spíše sociosexuálně neomezení. Obdobně nelze srovnávat výsledky naší studie s výsledky autorů.

Naše výzkumná zjištění nejsou signifikantní ve všech případech, zatímco výzkumná zjištění předešlých výzkumů prezentují signifikantní výsledky pro celkovou sociosexualitu. Jedním z možných důvodů, proč jsme nedospěli k tak významným výsledkům, by mohlo být právě dimenzionální pojetí vztahové vazby dle Brennana et al. (1998). Celkově užitím kvantitativního výzkumu a případným kategorizováním do předem definovaných skupin bychom se dopouštěli redukcionistického přístupu. Fraley (2000) upozorňuje, že neexistuje přirozený či správný postup pro přiřazení jedinců do kategorií vztahové vazby. Při kategorizaci jedinců ke konkrétním stylům vztahové vazby současně klesá statistická síla daného nástroje.

Z důvodu dimenzionálního přístupu jsme nemohli jedince rozlišit do stylů vztahové vazby. Zůstává otázkou, zdali bychom dosáhli odlišných výsledků v případě užití kategorického pojetí a rozlišení jedinců do čtyř stylů vztahové vazby dle Bartholomewové a Horowitzové (1991). V případě kategorického přístupu bychom mohli prezentovat výsledky pro skupinu osob s jistým stylem vztahové vazby, je možné, že v tomto případě by byly výsledky významné. Například ve výzkumu Szepsenwola et al. (2017) byla přijata hypotéza, že je-

dinci s jistým stylem vztahové vazby dosahují nižších skóre sociosexuality. Na našem výzkumném vzorku by se případně mohl projevit faktor nedostatečného zastoupení osob, kteří vykazují nejisté vzorce vztahové vazby, a to v takové míře, aby se zde projevil vztah k sociosexuální orientaci.

Dalším možným důvodem, který se mohl projevit ve vztahu sociosexuální touhy a dimenzí vztahové vazby, je kulturní hledisko. Výzkumy (Lippa, 2009; Schmitt, 2013) zkoumali sociosexualitu napříč mnoha národy. Ukazuje se, že v sociosexuální orientaci jsou rozdíly dle kulturního kontextu. Jde především o složku postojovou, současně sociosexuální chování je ovlivňováno naším prostředím a možnostmi (Penke & Asendorpf, 2008).

Do vztahu sociosexuální orientace a dimenzí vztahové vazby se mohl dále projevit faktor partnerského statusu. Z výsledků naší studie i předchozích výzkumných studií (Rodriguez et al., 2017) víme, že jedinci, kteří jsou v partnerském vztahu s jednou osobou dosahují nižších skóre sociosexuality, nežli jedinci nezadaní. V našem výzkumném vzorku je 60 % osob v monogamním partnerském vztahu, tudíž osoby s vyšší mírou dimenze vztahové úzkostnosti a/nebo vyhýbavosti mohli být také ovlivněni v míře jejich sociosexuality faktorem partnerského vztahu.

Nyní se zaměříme na vedlejší výzkumné cíle naší práce. Mezi tyto cíle se řadí zjištění souvislosti sociosexuální orientace a partnerského statusu. Tedy zdali jedinci dosahují odlišných skóre sociosexuální orientace a jednotlivých komponent v kontextu jejich partnerského života. Pro tuto hypotézu jsme se rozhodli pracovat se skupinou nezadaných osob ($N = 127$) a skupinou osob ve monogamním vztahu ($N = 227$). Na základě statistické analýzy a deskriptivních ukazatelů jsme zjistili, že jedinci v monogamním vztahu mají průměrně nižší skóre celkové sociosexuality než jedinci nezadaní. Dále jsme našli signifikantní výsledky pro aspekt sociosexuální touhy. Průměrné skóre sociosexuálního chování a sociosexuálních postojů se mezi skupinami významně nelišily. Výzkum Rodrigueze et al. (2017) zkoumal sociosexuální orientaci mezi skupinami jedinců ve vztahu s jednou osobou ($N = 300$) a jedinců nezadaných, kteří se v době sběru dat neangažují v namlouvání potenciálního partnera či partnerky ($N = 266$). Autoři prezentují signifikantní výsledky ($p < 0,001$) pro skóre celkové sociosexuality a touhy, současně také pro sociosexuální postoje ($p < 0,05$). P-hodnota pro sociosexuální chování nedosahovala singifikance. Naše zjištění jsou tak v souladu s prezentovanými závěry, s výjimkou sociosexuálních postojů.

Odlišné výsledky pro aspekt sociosexuálních postojů může být zapříčiněný například odlišným výzkumným souborem či vlivem kulturního kontextu, jenž má vliv na sociosexuální postoje (Penke & Asendorpf, 2008). Naše výzkumné závěry, stejně jako výzkumné závěry Rodrigueze et al. (2017), ukazují nesignifikantní vztah pro sociosexuální chování dle partnerského statusu. Autoři citovaného výzkumu nabízí vysvětlení, položky dotazující se na aspekt chování v SOI-R jsou formulovány na sexuální chování během celého života a nezabývají se pouze chováním v poslední době (během partnerského vztahu).

Vedlejší výzkumný cíl, který se týkal intersexuálních rozdílů v sociosexuální orientaci, chování, postojích a touhách, byl již zkoumán v mnoha výzkumech. Šlo tak spíše o ověření tohoto vztahu v rámci našeho výzkumného souboru. Naše statistická analýza přinesla signifikantní hodnoty pro souvislosti celkové sociosexuální orientace i jednotlivých komponent. Průměrné skóry u mužů byly vyšší, jak pro celkovou sociosexualitu, tak pro chování, postoje i touhy. Naše zjištění jsou tak v souladu s výsledky prezentovanými v předchozích studiích (Rodriguez et al., 2017; Schmitt, 2005; Simpson & Gastengad, 1991).

Poslední vedlejší výzkumný cíl stojí především na teoretickém podkladě. Penke a Asendorpf (2008) definují sociosexuální orientaci a její jednotlivé aspekty. Na počátku vztahu, v období vášnivé lásky, se sexuální touhy organizují vůči jedinému cíli a motivují k udržení jediného partnera. Tento stav netrvá věčně, po určitém čase tento stav výrazně klesá. Penke a Asendorpf postulují, že na počátku vztahu tak sociosexuální touhy a sociosexuální orientace klesá. Po určitém čase se sociosexuální touhy stávají více neomezené. Na základě této teorie a výzkumných studií, které se zabývají výzkumem vášnivé lásky (Fisher et al., 2006), jsme si položili výzkumnou otázku: “Existuje rozdíl v sociosexuální orientaci a jednotlivých aspektech sociosexuální touhy dle délky partnerského vztahu?”.

Výsledky statistické analýzy neukazují signifikantní vztah pro celkovou sociosexuální orientaci, aspekt touhy a postojů. Hladina významnosti byla porušena pouze v případě sociosexuálního chování, konkrétní rozdíly se ukázaly u skupiny osob, které jsou ve vztahu, který trvá méně než 1 rok. Lišili se od skupin jedinců, kteří jsou ve vztahu mezi 2 až 3 roky, mezi 3 až 4 roky a těch, kteří jsou ve vztahu déle než 4 roky.

Pro poslední výzkumnou otázku existují mnohá úskalí, jež mohou vstupovat do sledované souvislosti. V první řadě je to nerovnoměrné a nereprezentativní zastoupení v daných skupinách. Pro tuto výzkumnou otázku by byl vhodný spíše longitudinální výzkumný design, při kterém by byl sledován výzkumný soubor v průběhu let a vývoje partnerského vztahu. Jak již bylo výše uvedeno, aspekt sociosexuálního chování se zaměřuje na sexuální aktivity v kontextu celého života. Tudíž nelze přesně říci, jestli jsou hodnoty sociosexuálního chování úměrné chování v době partnerského vztahu.

Nyní bychom rádi shrnuli obecně limity našeho výzkumu. Významným limitem této práce je nereprezentativní výzkumný vzorek oproti populaci, na kterou tyto výsledky měly být dle záměru zobecňovány. Současně také malý rozsah tohoto souboru. Proto bychom rádi upozornili na generalizování výsledků, které jsme v této práci prezentovali. K nereprezentativnímu souboru patří reflexe, proč se nám nepodařilo naplnit kritéria pro zkoumanou populaci. Zvolili jsme nepravděpodobnostní metodu sběru dat, konkrétně metodu samovýběru a metodu sněhové koule. Data jsme sbírali v online formě prostřednictvím sociálních sítí. Metoda sběru dat, kterou jsme využili, neumožňuje získat vzorek, ve kterém by byly zastoupeny všechny sociální skupiny z populace a podařilo se nám tak nasbírat data pouze z určitého segmentu společnosti. Pro budoucí výzkumnou činnost bychom preferovali pravděpodobnostní výběr výzkumného vzorku, aby bylo možné zobecnit výsledky výzkumu na danou populaci.

Pro hlavní výzkumný cíl a jeden z vedlejších významných cílů bylo nutné stanovit výzkumné otázky, nikoliv výzkumné hypotézy. V tomto případě jsme se potýkali s nedostatkem předchozích výzkumných prací a publikací. Absence relevantních studií znesnadnila naše výzkumné bádání a vnímáme to jako další z limitů této práce.

Další limit, se kterým se práce potýká je korelace dvou skóru, které jsme získali pomocí sebesposuzovacích inventářů. Dotazníková šetření, ve kterých jedinec posuzuje sám sebe, přičemž chybí možnost ověření těchto informací, jsou zatíženy tendenčními odpověďmi a sociální desirabilitou. Sociálně žádoucí odpovědi se mohly také výrazně promítnout vzhledem k tématu, které jsme zkoumali. Tento limit výzkumu by bylo možné ošetřit například doplněním kvalitativních dat.

Co se týče využitých metod, tedy konkrétně dotazníku ECR (Seitl et al., 2016), přišli jsme zde do kontaktu s jistými limity. Naše výzkumná zjištění se zabývají pouze dimenzemi vztahové vazby úzkostnosti a vyhýbavosti. Nabízí se zde otázka, zdali by nebylo vhodnější

pro tento konkrétní výzkumný problém využít jinou metodu pro zjišťování vzorců vztahové vazby. Přinejmenším možnost uvést kategorii osob s jistým stylem vztahové vazby. Naše práce nemůže nabídnout statistické výsledky ohledně souvislosti jisté vztahové vazby a omezené sociosexuální orientace. Naše práce nemůže nabídnout výsledky, zdali existuje souvislost jisté vztahové vazby a omezené sociosexuální orientace. Předchozí výzkumy tento vztah našly (Szeppenwol et al., 2017). Současně však tato metoda nabízí výhody a umožňuje zjištění jemnějších nuancí, která se při kategoriálním přístupu vytrácejí. Nicméně pro další výzkum navrhuje zvážení využití alternativních metod pro zjišťování vztahové vazby. Současně pro zkoumání vztahové vazby by byl také vhodný longitudinální výzkum a doplnění o kvalitativní data.

Nakonec patří také shrnutí přínosů této práce. Výzkumný problém sociosexuální orientace je v České republice zatím málo probádaným tématem, specificky ve vztahu k dimenzím vztahové vazby. Tudíž jsme tak první, kteří se na vztah mezi konstruktem sociosexuální orientace a dimenzemi vztahové vazby v kontextu České republiky podívali. Použitý design výzkumu a výsledky, které v práci uvádíme, mohou být určitou inspirací a bodem odrazu pro výzkumníky, kteří se budou zabývat stejným či podobným výzkumným problémem.

Výzkumný problém, kterým jsme se zabývali, je dle našeho uvážení relevantní k aktuálním společenským trendům v oblasti lidského sexuálního chování. Domníváme se, že je důležité zabývat se vztahovými vzorci, které mají vliv na naše partnerské vztahy i sexualitu a sexuální chování obecně. Ve vědecké oblasti se jedná o stále rozšiřující se téma s přibývajícimi výzkumy. Existuje mnoho faktorů, které se podílejí na formování naší sociosexuální orientace.

Přinejmenším se nám podařilo ověřit dvě výzkumné hypotézy na naší výzkumné populaci. Ověřili jsme, že v našem výzkumném vzorku dosahují muži obecně vyšších skóre sociosexuální orientace. Také jsme ověřili, že singl jedinci dosahují vyšších skóre obecné sociosexuality a sociosexuální touhy oproti nezadaným jedincům.

9 ZÁVĚR

Záměrem našeho výzkumu bylo zjistit odpověď na otázku, zdali existuje vztah mezi mírou sociosexuální orientace a dimenzemi vztahové vazby. Dle naší statistické analýzy je nutné tato zjištění prezentovat diferencovaně, u některých aspektů sociosexuality se prokázala souvislost s dimenzemi úzkostnosti či vyhýbavosti. Mimo hlavní výzkumné cíle jsme si stanovili vedlejší výzkumné cíle, které se soustředí na rozdíl sociosexuální orientace a jejich aspektů dle kontextu partnerského vztahu, dále na rozdíl dle pohlaví. V neposlední řadě jsme si položili otázku, zdali se míra sociosexuální orientace mění ve vztahu k délce partnerského vztahu.

Naše výzkumné otázky a hypotézy jsme zkoumali na vzorku 378 respondentů ve věku 18 až 35 let, kteří byli do výzkumu získáni nepravděpodobnostní metodou. Výzkumná zjištění se tedy týkají našeho výzkumného vzorku a dáváme důraz na opatrnost při generalizování našich statistických výsledků.

Dle našeho zjištění dimenze vyhýbavosti má souvislost se sociosexuálním chováním. Jedinci, kteří jsou více vyhýbaví vůči zkušenostem v blízkých vztazích, dosahují současně nižších skóre sociosexuálního chování. Ostatní aspekty sociosexuality a celková sociosexualita dle našich zjištění nesouvisí s dimenzí vztahové vyhýbavosti.

Dimenze úzkostnosti dle našich zjištění souvisí s aspekty sociosexuálního chování a sociosexuálních postojů. Jedinci, kteří jsou více úzkostní v blízkých vztazích, dosahují nižších skóre sociosexuálních postojů a chování. Aspekt sociosexuální touhy a celkové sociosexuality nemá vztah k dimenzi vztahové úzkostnosti v našem výzkumném vzorku.

Jedinci, již jsou v partnerském vztahu s jednou osobou, mají více omezené sociosexuální touhy a celkovou sociosexuální orientaci oproti jedincům, kteří jsou nezadaní. Aspekt sociosexuálních postojů a chování se mezi těmito skupinami výrazně neliší. Muži dosahují vyšších skóre v celkové sociosexualitě a ve všech aspektech sociosexuality – touhy, chování a postojů.

Nakonec jsme zkoumali rozdíly mezi skupinami dle délky partnerského vztahu. Nenašli jsme zde signifikantní vztah pro celkovou sociosexualitu, aspekt touhy a postoje. Signifikantní hodnoty jsme našli v rámci vztahu sociosexuálního chování

a délky partnerského vztahu, přičemž v dotazníku SOI-R se tento aspekt zkoumá z celoživotního hlediska a nelze tak tento skór omezit pouze na období v rámci trvání partnerského vztahu.

10 SOUHRN

Práce pojednává o sociosexuální orientaci ve vztahu k dimenzím vztahové vazby. Zkoumá zda souvisí míra otevřenosti vůči sexuálním zkušenostem s mírou úzkostnosti či vyhýbavosti v blízkých vztazích. Mimo hlavní výzkumný cíl jsme se také pokusili zjistit vztah sociosexuality a partnerského statusu, intersexuální rozdíly a rozdíly v sociosexuální orientaci dle délky partnerského vztahu.

V první kapitole teoretické části jsme se zaměřili na koncept sociosexuální orientace, kterému se jako první věnoval sexuolog Alfred Kinsey ve svých výzkumech o lidské sexualitě (Kinsey et al, 1948; 1953) . V roce 1991 se tímto tématem zabývali výzkumníci Simpson a Gastengad, kteří koncept definovali a představili první metodu pro měření sociosexuální orientace v rámci jediné dimenze – Sociosexual Orientation Inventory (SOI). Sociosexuální orientace, krátce sociosexualita je individuálně rozdílná proměnná, která vyjadřuje míru ochoty, se kterou se člověk angažuje v nezávazné sexuální aktivitě. Jedinci s neomezenou sociosexualitou jsou oproti jedincům sociosexuálně omezeným obecně více otevření vůči sexuálně nezávazným vztahům. Nedělá jim problém angažovat se ve vícero sexuálních vztazích najednou, nepotřebují emoční náklonnost a závazek pro vstup do sexuální aktivity. Penke a Asendorpf (2008) uvedli revizi dotazníku pro měření sociosexuální orientace (SOI-R). Autoři definovali tři aspekty sociosexuality, tedy sociosexuální chování, touhu a postoje. Vyjádření jednotlivých aspektů umožňuje zjištění jemnějších nuancí a také vyjádření celkové sociosexuální orientace. V rámci sociosexuální orientace jsme si představili možné proměnné, které ovlivňují míru naší sociosexuální orientace. Výzkumy našli vztah sociosexuální orientace a genetických predispozic, především jde o hladinu testosteronu (Puts et al., 2015), dále intersexuální rozdíly, kdy muži dosahují obecně více neomezené sociosexuality (Schmitt, 2005), rozdíly se také objevují ve vztahu k sexuální orientaci (Schmitt, 2006). Mezi další proměnné, které se ve vztahu k sociosexualitě zkoumají, patří například osobnost (Fernández del Río et al., 2019), partnerský status (Rodriguez et al., 2016) či věk (Schmitt, 2005).

V následující kapitole jsme si představili koncept vztahové vazby, jenž definoval psychiatr John Bowlby již v roce 1958. Dle Bowlbyho je vztahová vazba jedinečné pouto, které vzniká mezi dítětem a primární pečující osobou a ovlivňuje nás po celý náš život. Na

základě chování primární pečující osoby se utváří vnitřní pracovní modely nás samých a vnitřní pracovní modely o ostatních. Jde o vnitřní mentální reprezentace, které vstupují do našich blízkých vztahů, našeho vnímání sebe sama a vnímání světa (Mikulincer & Shaver, 2007). Vedle Bowlbyho se vztahovou vazbou zabývalo mnoho autorů, mezi které patří například Mary Ainsworth, která definovala styly vztahové vazby u kojenců. Ainsworthová vymezila jistý styl, úzkostně-ambivalentní styl a vyhýbavý styl vztahové vazby, a to na základě reakcí kojenců a chování jejich matek (Ainsworth et al., 2015). Mainová doplnila klasifikaci o čtvrtý, dezorganizovaný styl vztahové vazby. Se svými kolegy představili metodu Adult Attachment Interview (Bretherton, 1992). Následně se začal výzkumný diskurz tématu vztahové vazby rozšiřovat a další autoři zkoumali vztahovou vazbu u dospělých osob. Hazan a Shaver (1987) aplikovali typologii vztahové vazby, kterou představila Mary Ainsworth, na dospělé osoby. Bartholomew a Horowitz (1991) představili dvoudimenzionální pojetí, ve kterém vycházeli z vnitřních pracovních modelů sebe a ostatních. Na základě tohoto modelu lze, pomocí dotazníku Relationships Questionnaire (RQ), stanovit čtyři styly vztahové vazby – jistý, zapletený, odmítavě vyhýbavý a strachuplný vyhýbavý. Fraley a Waller (1998) prezentují dvě dimenze vztahové vazby – vztahovou úzkostnost a vztahovou vyhýbavost. Současně tak přináší zjištění ve prospěch dimenzionálního modelu a upozorňují na jisté nedostatky kategoriálního pojetí a přiřazování jedinců do konkrétních stylů vztahové vazby.

V kapitole o proměnných ve vztahu k sociosexualitě jsme si představili studie, které se zabývají vztahem sociosexuality a vztahové vazby. Výzkumy uvádějí, že jistý styl vztahové vazby souvisí s omezenou sociosexuální orientací (Hackathorn & Malm, 2021; Szepeswol et al., 2017). Výzkumy ukazují, že neomezená sociosexualita souvisí s nejistými styly vztahové vazby (Hackathorn & Malm, 2021; Origlia et al., 2023). Současně však chybí výzkumy, které by se zaměřovaly na dimenzionální pojetí vztahové vazby ve vztahu k sociosexualitě.

V poslední kapitole teoretické části jsme si také definovali období mladé dospělosti. Mladá dospělost je část života, kdy jedinec dosáhnul jistého stupně zralosti. Zralost se projevuje v oblasti fyzické, biologické, kognitivní, sociální a osobnostní (Americká psychologická asociace, 2023). Existuje vícero vymezení věkového rozpětí mladé dospělosti, například Thorová (2015) nabízí rozpětí 20 až 35 let. Ve vývojové fázi mladé dospělosti se jedinec potýká s úkoly, které by měl alespoň z části zvládnout pro další vývoj. Představili jsme si shrnutí těchto vývojových úkolů dle Scales et al. (2016),

mezi které patří například psychologická a emoční spokojenost v životě, etické chování, navazování a udržování vztahů, produktivní trávení času či zvládání nároků prostředí. Seznámili jsme se také s konceptem vynořující se dospělosti (Arnett, 2000), jenž reflektuje hodnoty moderní společnosti a odsouvání počátku dospělého života.

V praktické části jsme si nejprve představili výzkumný problém, výzkumné hypotézy a otázky. Naším hlavním výzkumným cílem bylo zjistit, zdali sociosexuální orientace a její jednotlivé aspekty souvisí s dimenzemi vztahové vazby. Jako vedlejší výzkumný cíl jsme stanovili prozkoumat rozdíly v sociosexuální orientaci dle partnerského statusu, rozdíly v sociosexuální orientaci dle pohlaví a rozdíly v sociosexuální orientaci dle délky partnerského vztahu.

Sběr dat probíhal ve formě dotazníkového šetření v online prostředí. Respondenti byli získáváni nepravděpodobnostními metodami (samovýběr a sněhové koule) prostřednictvím sociálních sítí. Respondenti vyplňovali sociodemografický dotazník, revidovaný dotazník sociosexuální orientace, SOI-R (Penke & Asendorpf) a dotazník Zkušeností v blízkých vztazích, ECR (Seitl et al., 2016). Respondentům byla zajištěna anonymita vzhledem k citlivosti dotazovaných informací. Výzkum byl zcela dobrovolný, pro účast na výzkumu bylo potřebné udělat informovaný souhlas pro účast ve výzkumu.

Konečný výzkumný vzorek činil 378 respondentů, 131 mužů a 247 žen. Věk se pohyboval v rozmezí 18 až 35 let a průměrný věk byl 23,2. Celkem 331 osob uvedlo heterosexuální orientaci, 8 osob homosexuální, 34 osob bisexuální, 4 osoby pansexuální a 1 respondent aromantickou. Dokončené středoškolské vzdělání s maturitou mělo 94 % respondentů. V monogamním vztahu bylo celkem 227 respondentů, singl bylo 127 respondentů a ostatní byli buď v nezávazném vztahu ($N = 20$) nebo v konsenzuální nemonogamii ($N = 4$).

Statistickou analýzu hlavního výzkumného problému jsme provedli s pomocí Spearmanova korelačního koeficientu. Nalezli jsme negativní souvislost sociosexuálního chování a vztahové vyhýbavosti. Dimenze vztahové úzkostnosti korelovala negativně s aspekty sociosexuálního chování a sociosexuálních postojů. Dle našich výzkumných zjištění zde existuje vztah, minimálně v některých aspektech sociosexuality. Nicméně doporučujeme další vědecká přezkoumání na větším a více reprezentativním výzkumném vzorku.

Pomocí Mann-Whitney U testu jsme zjistili rozdíl v celkové sociosexuální orientaci a aspektu sociosexuální touhy mezi skupinou osob ve vztahu s jednou osobu a skupinou singles. Přičemž singles jsou více sociosexuálně neomezení. Pomocí U testu jsme také zjistili, že muži jsou více neomezení v celkové sociosexualitě, aspektu chování, touhy i postojů.

Nakonec pomocí Kruskal-Wallisova testu jsme zjišťovali rozdíl v sociosexualitě dle délky partnerského vztahu. Na základě naší statistické analýzy jsme zde vztah nenašli. Rozdíl jsme našli pouze u aspektu sociosexuálního chování.

V diskuzi práce jsme konfrontovali naše zjištění s předchozími výzkumy. Pro souvislost sociosexuality, jejich aspektů a dimenzí vztahové vazby, neexistuje výzkum, se kterým bychom mohli naše výsledky bez pochybností srovnávat. Výsledky rozdílů v sociosexuální orientaci mezi skupinami dle partnerského vztahu vyšly podobně jako u předchozích výzkumů (Rodriguez et al., 2017), stejně tak jako výsledky intersexuálních rozdílů (Schmitt et al., 2003). Rozdíly v sociosexuální orientaci dle délky partnerského vztahu jsme v rámci našeho výzkumu nenašli.

Hlavní přínosy této práce tkví v povaze výzkumného problému, jenž vstupuje do života všech lidí v menší či větší míře. Jde o aktuální téma, se kterým se potýkají nejen mladí dospělí.

Mezi limity naší práce patří především malý výzkumný vzorek, který má nereprezentativní zastoupení. Dále nedostatečné zdroje, které by se zabývaly stejným výzkumným problémem. Také jsme se zabývali kontroverzním tématem, které tak může podléhat sociální desirabilitě.

Pro další výzkumné práce, které se budou zabývat stejným či obdobným výzkumným problémem, bychom doporučili pravděpodobnostní metodu výběru výzkumného vzorku, aby mohla být výzkumná zjištění zobecnitelná pro zkoumanou populaci. Dále bychom doporučili doplnění o data kvalitativního charakteru, popřípadě longitudinální studii.

LITERATURA

- Ainsworth, M.D.S., Blehar, M.C., Waters, E., & Wall, S.N. (2015). Patterns of Attachment: A Psychological Study of the Strange Situation (1st ed.). *Psychology Press*.
<https://doi.org/10.4324/9780203758045>
- van Anders, S. M., Hamilton, L. D., & Watson, N. V. (2007). Multiple partners are associated with higher testosterone in North American men and women. *Hormones and behavior*, 51(3), 454–459. <https://doi.org/10.1016/j.yhbeh.2007.01.002>
- Arnett, J. J. (2000). Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties. *American Psychologist*, 55(5), 469–480. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.5.469>
- Arnett, J. J. (2004). *Emerging adulthood: The winding road from the late teens through the twenties*. Oxford University Press.
- Allen, E.S. & Baucom, D.H. (2004). Adult Attachment and Patterns of Extradysadic Involvement. *Family Process*, 43: 467-488. <https://doi.org/10.1111/j.1545-5300.2004.00035.x>
- American psychological Association (15. listopadu, 2023). *Adulthood*.
<https://dictionary.apa.org/adulthood>
- Bailey, J. M., Gaulin, S., Agyei, Y., & Gladue, B. A. (1994). Effects of gender and sexual orientation on evolutionarily relevant aspects of human mating psychology. *Journal of personality and social psychology*, 66(6), 1081–1093. <https://doi.org/10.1037//0022-3514.66.6.1081>
- Bakker, A. J., & Walker, B. R. (2020). Sex drive and sociosexuality moderated by gender identity and gender identity fluidity. *Personality and Individual Differences*, 159, 109884. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2020.109884>
- Banai, B., & Pavela, I. (2015). Two-Dimensional Structure of the Sociosexual Orientation Inventory and Its Personality Correlates. *Evolutionary psychology: an international journal of evolutionary approaches to psychology and behavior*, 13(3), 1474704915604541. <https://doi.org/10.1177/1474704915604541>

- Banse, R. (2004). Adult Attachment and Marital Satisfaction: Evidence for Dyadic Configuration Effects. *Journal of Social and Personal Relationships*, 21(2), 273-282. <https://doi.org/10.1177/0265407504041388>
- Barrada, J.R., Castro, Á., Correa, A.B. & Ruiz-Gómez, P. (2018). The Tridimensional Structure of Sociosexuality: Spanish Validation of the Revised Sociosexual Orientation Inventory. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 44:2, 149-158. <https://doi.org/10.1080/0092623X.2017.1335665>
- Barriger M., Vélez-Blasini C. J. (2013). Descriptive and injunctive social norm overestimation in hooking up and their role as predictors of hook-up activity in a college student sample. *Journal of Sex Research*, 50, 84–94. <https://doi.org/10.1080/00224499.2011.607928>
- Barta, W. D., & Kiene, S. M. (2005). Motivations for infidelity in heterosexual dating couples: The roles of gender, personality differences, and sociosexual orientation. *Journal of Social and Personal Relationships*, 22(3), 339–360. <https://doi.org/10.1177/0265407505052440>
- Bartholomew, K. (1990). Avoidance of Intimacy: An Attachment Perspective. *Journal of Social and Personal Relationships*, 7, 147-178. <http://dx.doi.org/10.1177/0265407590072001>
- Bartholomew, K., & Horowitz, L. M. (1991). Attachment Styles among Young Adults: A Test of a Four-Category Model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61, 226-244. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0022-3514.61.2.226>
- Baumeister, R. F. (2000). Gender differences in erotic plasticity: The female sex drive as socially flexible and responsive. *Psychological Bulletin*, 126(3), 347–374. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.126.3.347>
- Berlin, L. J., Cassidy, J., & Appleyard, K. (2008). *The influence of early attachments on other relationships*. In J. Cassidy & P. R. Shaver (Eds.), *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications* (2nd ed., pp. 333–347). New York, NY: Guilford.
- Blatný, M. (2017). *Psychologie celoživotního vývoje*. Karolinum.
- Brennan, K. A., Clark, C. L., & Shaver, P. R. (1998). *Self-report measurement of adult attachment: An integrative overview*. In J. A. Simpson & W. S. Rholes (Eds.), *Attachment theory and close relationships* (pp. 46–76). New York: Guilford Press.

- Bretherton, I. (1992). The origins of attachment theory: John Bowlby and Mary Ainsworth. *Developmental Psychology*, 28(5), 759–775. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.28.5.759>
- Brotto, L.A., Bitzer, J., Laan, E., Leiblum, S. and Luria, M. (2010), Women's Sexual Desire and Arousal Disorders. *The Journal of Sexual Medicine*, 7: 586-614. <https://doi.org/10.1111/j.1743-6109.2009.01630.x>
- Brown, J., & Trevehan, R. (2010). Shame, Internalized Homophobia, Identity Formation, Attachment Style, and the Connection to Relationship Status in Gay Men. *American Journal of Men's Health*, 4(3), 267-276. <https://doi.org/10.1177/1557988309342002>
- Bogaert, A. F., & Sadava, S. (2002). Adult attachment and sexual behavior. *Personal Relationships*, 9(2), 191-204. <https://doi.org/10.1111/1475-6811.00012>
- Boothroyd, L. G., Jones, B. C., Burt, D. M., DeBruine, L. M., & Perrett, D. I. (2008). Facial correlates of sociosexuality. *Evolution and Human Behavior*, 29(3), 211–218. <https://doi.org/10.1016/j.evolhumbehav.2007.12.009>
- Bowlby, J. (1982). *Attachment and loss: Vol. 1 attachment (2nd ed.)*. New York: Basic Books
- Bowlby, J. (2010). *Vazba: Teorie kvality raných vztahů mezi matkou a dítětem*. Portál
- Binter, J., Hladký, T., Machová, K., Říha, D., & Boschetti, S. (2022). Validation of BIS/BAS, SIS/SES-SF and SOI-R Questionnaires in Two Czech Samples. <https://doi.org/10.31234/osf.io/vca7u>
- Birnbaum, G. E. (2007). Attachment orientations, sexual functioning, and relationship satisfaction in a community sample of women. *Journal of Social and Personal Relationships*, 24(1), 21–35. <https://doi.org/10.1177/0265407507072576>
- Birnbaum G. E., Mikulincer M., Szepeswol O., Shaver P. R., Mizrahi M. (2014). When sex goes wrong: A behavioral systems perspective on individual differences in sexual attitudes, motives, feelings and behaviors. *Journal of Personality and Social Psychology*, 106, 822–842. <https://doi.org/10.1037/a0036021>
- Boyce, W. T., & Ellis, B. J. (2005). Biological sensitivity to context: I. An evolutionary-developmental theory of the origins and functions of stress reactivity. *Development and psychopathology*, 17(2), 271–301. <https://doi.org/10.1017/s0954579405050145>

- Brisch, K. H. (2011). Poruchy vztahové vazby: Od teorie k terapii. Portál
- Bullough, V. L. (1998). Alfred Kinsey and the Kinsey report: Historical overview and lasting contributions, *The Journal of Sex Research*, 35:2, 127-131, <https://psycnet.apa.org/doi/10.1080/00224499809551925>
- Buss, D. M., & Schmitt, D. P. (1993). Sexual Strategies Theory: An evolutionary perspective on human mating. *Psychological Review*, 100(2), 204–232. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.100.2.204>
- Buss, D. M. (1998). Sexual Strategies Theory: Historical origins and current status. *Journal of Sex Research*, 35(1), 19–31. <https://doi.org/10.1080/00224499809551914>
- Cassidy, J., & Kobak, R. R. (1988). Avoidance and its relation to other defensive processes. In J. Belsky & T. Nezworski (Eds.), *Clinical implications of attachment* (pp. 300–323). Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Cassidy, J., Woodhouse, S. S., Sherman, L. J., Stupica, B., & Lejuez, C. W. (2011). Enhancing infant attachment security: an examination of treatment efficacy and differential susceptibility. *Development and psychopathology*, 23(1), 131–148. <https://doi.org/10.1017/S0954579410000696>
- Colonnesi, C., Draijer, E. M., Stams, G. J., Van Der Bruggen, C. O., Bögels, S. M., & Noom, M. (2011). The Relation between Insecure attachment and Child Anxiety: A Meta-Analytic Review. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, 40(4), 630–645. <https://doi.org/10.1080/15374416.2011.581623>
- Cooper M. L. (2010). Toward a person x situation model of sexual risk-taking behaviors: illuminating the conditional effects of traits across sexual situations and relationship contexts. *Journal of personality and social psychology*, 98(2), 319–341. <https://doi.org/10.1037/a0017785>
- Cornel T. (2021). Contested Numbers: The failed negotiation of objective statistics in a methodological review of Kinsey et al.'s sex research. *History and philosophy of the life sciences*, 43(1), 13. <https://doi.org/10.1007/s40656-020-00363-6>

- Davila, J., Burge, D., & Hammen, C. (1997). Why does attachment style change?. *Journal of personality and social psychology*, 73(4), 826–838. <https://doi.org/10.1037//0022-3514.73.4.826>
- Drucker D. J. (2010). Male sexuality and Alfred Kinsey's 0-6 scale: toward "a sound understanding of the realities of sex". *Journal of homosexuality*, 57(9), 1105–1123. <https://doi.org/10.1080/00918369.2010.508314>
- Drucker, D. J. (2015). The classification of sex: Alfred Kinsey and the organization of knowledge. *Choice Reviews Online*, 52(07), 52–3642. <https://doi.org/10.5860/choice.187289>
- Eagly, A. H., & Wood, W. (1999). The origins of sex differences in human behavior: Evolved dispositions versus social roles. *American Psychologist*, 54(6), 408–423. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.54.6.408>
- Edelstein, R. S., van Anders, S. M., Chopik, W. J., Goldey, K. L., & Wardecker, B. M. (2014). Dyadic associations between testosterone and relationship quality in couples. *Hormones and behavior*, 65(4), 401–407. <https://doi.org/10.1016/j.yhbeh.2014.03.003>
- Ericksen, J. A. (1998). With Enough Cases, Why Do You Need Statistics? Revisiting Kinsey's Methodology. *The Journal of Sex Research*, 35(2), 132–140. <https://www.jstor.org/stable/3813665>
- Erikson, E. (1968). *Identity: Youth and crisis*. W. W. Norton & Company.
- Erikson, E. H., & Erikson, J. M. (1999). *Životní cyklus rozšířený a dokončený* (přeložil Jiří Šimek). Lidové noviny.
- Fairbairn, C. E., Briley, D. A., Kang, D., Fraley, R. C., Hankin, B. L., & Ariss, T. (2018). A meta-analysis of longitudinal associations between substance use and interpersonal attachment security. *Psychological Bulletin*, 144(5), 532–555. <https://doi.org/10.1037/bul0000141>
- Faisandier, K. M., Taylor, J. E., & Salisbury, R. M. (2012). What does attachment have to do with out-of-control sexual behaviour? *New Zealand Journal of Psychology*, 41(1), 19–29. https://www.researchgate.net/publication/289603392_What_does_attachment_have_to_do_with_out-ofcontrol_sexual_behaviour

- Feeney, B. C., & Collins, N. L. (2004). *Interpersonal Safe Haven and Secure Base Caregiving Processes in Adulthood*. In W. S. Rholes & J. A. Simpson (Eds.), *Adult attachment: Theory, research, and clinical implications* (pp. 300–338). Guilford Publications.
- Feeney, B. C., Cassidy, J., & Ramos-Marcuse, F. (2008). The generalization of attachment representations to new social situations: predicting behavior during initial interactions with strangers. *Journal of personality and social psychology*, 95(6), 1481–1498. <https://doi.org/10.1037/a0012635>
- Fernández Del Río, E., Ramos-Villagrasa, P. J., Castro, Á., & Barrada, J. R. (2019). Sociosexuality and Bright and Dark Personality: The Prediction of Behavior, Attitude, and Desire to Engage in Casual Sex. *International journal of environmental research and public health*, 16(15), 2731. <https://doi.org/10.3390/ijerph16152731>
- Fielder, R. L., Walsh, J. L., Carey, K. B., & Carey, M. P. (2014). Sexual hookups and adverse health outcomes: a longitudinal study of first-year college women. *Journal of sex research*, 51(2), 131–144. <https://doi.org/10.1080/00224499.2013.848255>
- Fisher, H., Aron, A., & Brown, L. L. (2006). Romantic love: a mammalian brain system for mate choice. *Philosophical Transactions of the Royal Society B*, 361(1476), 2173–2186. <https://doi.org/10.1098/rstb.2006.1938>
- Fonagy, P. & Target, M. (2003). *Psychoanalytické teorie: Perspektivy z pohledu vývojové psychopatologie*. Portál
- Fraley, R. C., Waller, N. G., & Brennan, K. A. (2000). An item-response theory analysis of self-report measures of adult attachment. *Journal of Personality and Social Psychology*, 78, 350–365.
- Fraley, R. C., & Brumbaugh, C. C. (2004). *A Dynamical Systems Approach to Conceptualizing and Studying Stability and Change in Attachment Security*. In W. S. Rholes & J. A. Simpson (Eds.), *Adult attachment: Theory, research, and clinical implications* (pp. 86–132). Guilford Publications.
- Fraley, R. C., & Davis, K. E. (1997). Attachment formation and transfer in young adults' close friendships and romantic relationships. *Personal Relationships*, 4(2), 131–144. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6811.1997.tb00135.x>

- Fraley, R. C., & Waller, N. G. (1998). *Adult attachment patterns: A test of the typological model*. In J. A. Simpson & W. S. Rholes (Eds.), *Attachment theory and close relationships* (pp. 77-114). New York: Guilford Press
- Fraley, R. C., Hudson, N. W., Heffernan, M. E., & Segal, N. (2015). Are adult attachment styles categorical or dimensional? A taxometric analysis of general and relationship-specific attachment orientations. *Journal of personality and social psychology*, 109(2), 354–368. <https://doi.org/10.1037/pspp0000027>
- Fraley, R. C., & Shaver, P. R. (2000). Adult romantic attachment: theoretical developments, emerging controversies, and unanswered questions. *Review of General Psychology*, 4(2), 132–154. <https://doi.org/10.1037/1089-2680.4.2.132>
- Fraley, R. C., Gillath, O., & Deboeck, P. R. (2021). Do life events lead to enduring changes in adult attachment styles? A naturalistic longitudinal investigation. *Journal of personality and social psychology*, 120(6), 1567–1606. <https://doi.org/10.1037/pspi0000326>
- Fricker, R. D., & Schonlau, M. (2002). Advantages and Disadvantages of Internet Research Surveys: Evidence from the Literature. *Field Methods*, 14(4), 347-367. <https://doi.org/10.1177/152582202237725>
- Garcia, J. R., Reiber, C., Massey, S. G., & Merriwether, A. M. (2012). Sexual Hookup Culture: A Review. *Review of General Psychology*, 16(2), 161-176. <https://doi.org/10.1037/a0027911>
- Gathorne-Hardy, J. (1998). *Sex the Measure of All Things: A Life of Alfred C. Kinsey*. Indiana University Press.
- Gentzler, A. L., & Kerns, K. A. (2004). Associations between insecure attachment and sexual experiences. *Personal Relationships*, 11(2), 249–265. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6811.2004.00081.x>
- George, C., Main, M., & Kaplan, N. (1985). Adult Attachment Interview (AAI) [Database record]. *APA PsycTests*. <https://doi.org/10.1037/t02879-000>

- Granqvist, P., Sroufe, L. A., Dozier, M., Hesse, E., Steele, M., van Ijzendoorn, M., Solomon, J., Schuengel, C., Fearon, P., Bakermans-Kranenburg, M., Steele, H., Cassidy, J., Carlson, E., Madigan, S., Jacobvitz, D., Foster, S., Behrens, K., Rifkin-Graboi, A., Gribneau, N., Spangler, G., Duschinsky, R. (2017). Disorganized attachment in infancy: a review of the phenomenon and its implications for clinicians and policy-makers. *Attachment & human development*, 19(6), 534–558. <https://doi.org/10.1080/14616734.2017.1354040>
- Gray, P.B., McIntyre, M.H. (2017). Development of Human Sociosexual Behavior. In: Jasienska, G., Sherry, D., Holmes, D. (eds) *The Arc of Life*. Springer, New York, NY. https://doi.org/10.1007/978-1-4939-4038-7_4
- Gleeson, G. & Fitzgerald, A. (2014). Exploring the Association between Adult Attachment Styles in Romantic Relationships, Perceptions of Parents from Childhood and Relationship Satisfaction. *Health*, 6, 1643-1661. https://www.scirp.org/pdf/Health_2014071710501323.pdf
- Hackathorn, J.M., Malm, E. (2021). The Experience of Sex Guilt: The Roles of Parenting, Adult Attachment, and Sociosexuality. *Sexuality & Culture*, 26, 204–221. <https://doi.org/10.1007/s12119-021-09887-w>
- Haidt J. (2001). The emotional dog and its rational tail: a social intuitionist approach to moral judgment. *Psychological review*, 108(4), 814–834. <https://doi.org/10.1037/0033-295x.108.4.814>
- Hašto, J. (2005). *Vztahová väzba: Ku koreňom lásky a úzkosti*. Vydavateľstvo F.
- Havighurst, R. J. (1948). *Developmental tasks and education*. The University of Chicago Press.
- Hazan, C., & Shaver, P. R. (1987). Romantic Love Conceptualized as an Attachment Process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52, 511-524. <http://dx.doi.org/10.1037/0022-3514.52.3.511>
- Holt, C.L., Ellis, J.B. (1998). Assessing the Current Validity of the Bem Sex-Role Inventory. *Sex Roles* 39, 929–941. <https://doi.org/10.1023/A:1018836923919>
- Howard, R. M., & Perilloux, C. (2017). Is mating psychology most closely tied to biological sex or preferred partner's sex? *Personality and Individual Differences*, 115, 83-89. doi:10.1016/j.paid.2016.05.009

- Howe, T.R. (2011). Disorganized/Disoriented Attachment. In: Goldstein, S., Naglieri, J.A. (eds) *Encyclopedia of Child Behavior and Development*. Springer, Boston, MA. https://doi.org/10.1007/978-0-387-79061-9_870
- Hönekopp, J., Bartholdt, L., Beier, L., & Liebert, A. (2007). Second to fourth digit length ratio (2D:4D) and adult sex hormone levels: new data and a meta-analytic review. *Psychoneuroendocrinology*, 32(4), 313–321. <https://doi.org/10.1016/j.psyneuen.2007.01.007>
- Ingrová, P. (2021). Lidská sociosexualita: sociosexuální chování, postoje a touhy z širší antropologické perspektivy [Dizertační práce, Masarykova Univerzita]. *Archiv závěrečných prací MUNI*. <https://is.muni.cz/th/su2ox/>
- Jackson, J. J., & Kirkpatrick, L. A. (2007). The structure and measurement of human mating strategies: toward a multidimensional model of sociosexuality. *Evolution and Human Behavior*, 28(6), 382–391. <https://doi.org/10.1016/j.evolhumbehav.2007.04.005>
- Jonason, P. K., Li, N. P., Webster, G. D., & Schmitt, D. P. (2009). The dark triad: Facilitating a short-term mating strategy in men. *European Journal of Personality*, 23(1), 5-18. <https://doi.org/10.1002/per.698>
- Jones, J. H. (1997). Alfred C. Kinsey: *A Public/Private Life*. W.W. Norton.
- Kanazawa S. (2017). Possible evolutionary origins of human female sexual fluidity. *Biological reviews of the Cambridge Philosophical Society*, 92(3), 1251–1274. <https://doi.org/10.1111/brv.12278>
- Kanazawa, S. (2022). Unrestricted Sociosexuality Decreases Women's (but not Men's) Homophobia. *Sexuality & Culture*, 26, 1422–1431 (2022). <https://doi.org/10.1007/s12119-022-09951-z>
- Karantzas, G. C., & Kambouropoulos, N. (2019). The role of attachment avoidance and defensive fight in aggression. *Journal of Social and Personal Relationships*, 36(5), 1476-1490. <https://doi.org/10.1177/0265407518812234>
- Kernberg, O. F. (2011). Limitations to the capacity to love. *The International Journal of Psychoanalysis*, 92(6), 1501–1515. <https://doi.org/10.1111/j.1745-8315.2011.00456.x>

- King, A. (2013). Recognising Adulthood? *Young Adults' Accomplishment of their Age Identities. Sociology*, 47(1), 109-125. <https://doi.org/10.1177/0038038512448559>
- Kinsey, A. C., Pomeroy, W. R., & Martin, C. E. (2003). Sexual Behavior in the Human Male. 1948. *American journal of public health*, 93(6), 894–898. <https://doi.org/10.2105/ajph.93.6.894>
- Kulisek, P. (2000) *Problémy teorie raného citového přilnutí (attachment)*. Československá psychologie, 44(5), s. 404-423. ISSN 0009-062X.
- Lemme, B. (2002). *Development in adulthood (3rd ed)*. Allyn and Bacon.
- Langmeier, J., & Krejčířová, D. (2006). *Vývojová psychologie: 2. Aktualizované vydání*. Grada.
- Levine, A., & Heller, R. (2019). *Citové pouto. Teorie attachmentu v partnerských vztazích*. Synergie.
- Levinson, D. J. (1986). A conception of adult development. *American Psychologist*, 41(1), 3–13. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.41.1.3>
- Lippa, R. A. (2007). The Relation Between Sex drive and Sexual Attraction to Men and Women: A Cross-National Study of Heterosexual, Bisexual, and homosexual men and women. *Archives of Sexual Behavior*, 36(2), 209–222. <https://doi.org/10.1007/s10508-006-9146-z>
- Lippa, R. A. (2009). Sex differences in sex drive, sociosexuality, and height across 53 nations: Testing evolutionary and social structural theories. *Archives of Sexual Behavior*, 38(5), 631–651. <https://doi.org/10.1007/s10508-007-9242-8>
- Lyell, C. (2015). *Sociosexual Orientation: A Historical Critique and Contemporary Analysis of its Relationship to Social Hierarchy*. <https://ir.library.oregonstate.edu/downloads/cj82k948j>
- Malekpour, M. (2007). Effects of attachment on early and later development. *British Journal of Developmental Disabilities*, 53(105,Pt2), 81–95. <https://doi.org/10.1179/096979507799103360>
- Manning, J. T., Kilduff, L. P., Cook, C. J., Crewther, B. T., & Fink, B. (2014). Digit Ratio (2D:4D): a biomarker for prenatal sex steroids and adult sex steroids in challenge situations. *Frontiers in Endocrinology*, 5. <https://doi.org/10.3389/fendo.2014.00009>
- Manning, M. L. (2010). Havighurst's developmental tasks, young adolescents, and diversity. *The Clearing House*, 76(2), 75-78. <https://doi.org/10.1080/00098650209604953>

- Mattingly, B. A., Clark, E. M., Weidler, D. J., Bullock, M., Hackathorn, J., & Blankmeyer, K. (2011). Sociosexual orientation, commitment, and infidelity: A mediation analysis. *The Journal of Social Psychology*, 151(3), 222–226. <https://doi.org/10.1080/00224540903536162>
- Marazziti, D., Akiskal, H. S., Rossi, A., & Cassano, G. B. (1999). Alteration of the platelet serotonin transporter in romantic love. *Psychological medicine*, 29(3), 741–745. <https://doi.org/10.1017/s0033291798007946>
- Marcia, J. E. (1980). *Identity in Adolescence*. In J. Adelson (Ed.), *Handbook of Adolescent Psychology*. Wiley.
- Mark, K. P. (2014). The impact of daily sexual desire and daily sexual desire discrepancy on the quality of the sexual experience in couples. *Canadian Journal of Human Sexuality*, 23(1), 27–33. <https://doi.org/10.3138/cjhs.23.1.a2>
- McNulty, J. K., Maxwell, J. A., Meltzer, A. L., & Baumeister, R. F. (2019). Sex-differentiated changes in sexual desire predict marital dissatisfaction. *Archives of Sexual Behavior*, 48(8), 2473–2489. <https://doi.org/10.1007/s10508-019-01471-6>
- McLean, K. C., & Syed, M. (2015). *The Oxford handbook of identity development*. New York: Oxford University Press.
- Meskó, N., Láng, A., & Kocsor, F. (2014). The Hungarian Version of Sociosexual Orientation Inventory Revised (SOI-R): Sex and Age Differences. *Interpersona: An International Journal on Personal Relationships*, 8(1), 85–99. <https://doi.org/10.5964/ijpr.v8i1.130>
- Mikulincer, M. (1998). Attachment working models and the sense of trust: An exploration of interaction goals and affect regulation. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74, 1209–1224. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.74.5.1209>
- Mikulincer, M., & Shaver, P. R. (2004). *Security-based self-representations in adulthood. Adult attachment: Theory, research, and clinical implications*, 159-195.
- Mikulincer, M., & Shaver, P. R. (2007). *Attachment in adulthood: Structure, dynamics, and change*. The Guilford Press.
- Mikulincer, M., & Shaver, P. R. (2009). An attachment and behavioral systems perspective on social support. *Journal of Social and Personal Relationships*, 26(1), 7-19. <https://doi.org/10.1177/0265407509105518>

- Mikulincer, M., & Shaver, P. (2012a). Attachment theory. In *Handbook of Theories of Social Psychology: Volume 2* (Vol. 2, pp. 160-179). *SAGE Publications Ltd*, <https://doi.org/10.4135/9781446249222>
- Mikulincer, M., & Shaver, P. R. (2012b). An attachment perspective on psychopathology. *World Psychiatry*, 11(1), 11–15. <https://doi.org/10.1016/j.wpsyc.2012.01.003>
- Mikulincer, M., & Shaver, P. R. (2019). Attachment orientations and emotion regulation. *Current Opinion in Psychology*, 25, 6-10. <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2018.02.006>
- Morrison, T. G., Beaulieu, D., Brockman, M., & Beaglaioich, C. Ó. (2013). A comparison of polyamorous and monoamorous persons: Are there differences in indices of relationship well-being and sociosexuality? *Psychology & Sexuality*, 4(1), 75-91. <https://doi.org/10.1080/19419899.2011.631571>
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady EU 2016/679 ze dne 27. Dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES (obecné nařízení o ochraně osobních údajů).
- Nelson, L.J., Padilla-Walker, L.M., Christensen, K.J. (2011). Parenting in Emerging Adulthood: An Examination of Parenting Clusters and Correlates. *Journal of Youth Adolescence*, 40, 730–743. <https://doi.org/10.1007/s10964-010-9584-8>
- Neto, F. (2015). Revisiting correlates of sociosexuality for men and women: The role of love relationships and psychological maladjustment. *Personality and Individual Differences*, 83, 106–110. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2015.03.033>
- Neto, F. (2016). Psychometric Properties of a Portuguese Version of the Revised Sociosexual Orientation Inventory. *Journal of Relationships Research*, 7, e5. doi:10.1017/jrr.2016.3
- Origlia, G., Limoncin, E., Mollaioli, D. et al. (2023). Sociosexuality and Capacity to Love: The Influence of Primary Bonds for Disengaged Sexual Behavior. *Sexuality & Culture*, 28, 214–227 (2024). <https://doi.org/10.1007/s12119-023-10111-0>
- Ostovich, J. M., & Sabini, J. (2004). How are Sociosexuality, Sex Drive, and Lifetime Number of Sexual Partners Related? *Personality and Social Psychology Bulletin*, 30(10), 1255-1266. <https://doi.org/10.1177/0146167204264754>

- Paul, E. L., & Hayes, K. A. (2002). The casualties of casual sex: A qualitative exploration of the phenomenology of college students' hookups. *Journal of Social and Personal Relationships*, 19(5), 639-661. <https://doi.org/10.1177/0265407502195006>
- Pedersen F. A. (1991). Secular trends in human sex ratios : Their influence on individual and family behavior. *Human nature (Hawthorne, N.Y.)*, 2(3), 271–291. <https://doi.org/10.1007/BF02692189>
- Penke, L., & Asendorpf, J. B. (2008). Beyond global sociosexual orientations: A more differentiated look at sociosexuality and its effects on courtship and romantic relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 95(5), 1113–1135. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.95.5.1113>
- Penke, L. (2011). *The revised Sociosexual Orientation Inventory*. In T. D. Fisher, C. M. Davis, W. L. Yarber & S. L. Davis (Eds.): *Handbook of sexuality-related measures (3rd Ed.)*. Taylor & Francis.
- Piotrowski, J. T., Lapierre, M. A., & Linebarger, D. L. (2013). Investigating correlates of self-regulation in early childhood with a representative sample of English-speaking American families. *Journal of Child and Family Studies*, 22, 423–436. <https://doi.org/10.1007/s10826-012-9595-z>
- Puts, D. A., Pope, L. E., Hill, A. K., Cárdenas, R. A., Welling, L. L., Wheatley, J. R., & Marc Breedlove, S. (2015). Fulfilling desire: evidence for negative feedback between men's testosterone, sociosexual psychology, and sexual partner number. *Hormones and behavior*, 70, 14–21. <https://doi.org/10.1016/j.yhbeh.2015.01.006>
- Rapoza, K. A., Vassell, K., Wilson, D. T., Robertson, T. W., Manzella, D. J., Ortiz-Garcia, A. L., & Jimenez-Lazar, L. A. (2016). Attachment as a Moderating Factor Between Social Support, Physical Health, and Psychological Symptoms. *Sage Open*, 6(4). <https://doi.org/10.1177/2158244016682818>
- Reis, H. T. (2014). Responsiveness: Affective interdependence in close relationships. In M. Mikulincer & P. R. Shaver (Eds.), *Mechanisms of social connection: From brain to group* (pp. 255–271). *American Psychological Association*. <https://doi.org/10.1037/14250-015>

- Reitzle, M. (2007). The effects of work- and family-related transitions on young people's perception of being adult. *Journal of Vocational Behavior*, 70(1), 25-41. <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2006.04.002>
- Balzarini, R. N., Shumlich, E. J., Kohut, T. & Campbell, L. (2018). Sexual Attitudes, Erotophobia, and Sociosexual Orientation Differ Based on Relationship Orientation, *The Journal of Sex Research*, 57:4, 458-469. <https://doi.org/10.1080/00224499.2018.1523360>
- Rodrigues, D., Lopes, D., & Pereira, M. (2016). "We agree and now everything goes my way": Consensual sexual nonmonogamy, extradyadic sex, and relationship satisfaction. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 19(6), 373–379. <https://doi.org/10.1089/cyber.2016.0114>
- Rodrigues, D., & Lopes, D. (2017). Sociosexuality, Commitment, and Sexual Desire for an Attractive Person. *Archives of sexual behavior*, 46(3), 775–788. <https://doi.org/10.1007/s10508-016-0814-3>
- Rowe, A. C., Gold, E. R., & Carnelley, K. B. (2020). The effectiveness of attachment security priming in improving positive affect and reducing negative affect: A systematic review. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(3), 968. <https://doi.org/10.3390/ijerph17030968>
- Ryan, R. M., Brown, K. W., & Creswell, J. D. (2007). How Integrative is Attachment Theory? Unpacking the Meaning and Significance of Felt Security. *Psychological Inquiry*, 18, 177-182. <https://doi.org/10.1080/10478400701512778>
- Říčan, P. (2004). *Cesta životem*. Portál.
- Segovia, A. N., Maxwell, J. A., DiLorenzo, M. G., & MacDonald, G. (2019). No strings attached? How attachment orientation relates to the varieties of casual sexual relationships. *Personality and Individual Differences*, 151, 109455. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2019.05.061>
- Shaver, P. R., & Mikulincer, M. (2002). Attachment-related psychodynamics. *Attachment and Human Development*, 4, 133-161. <http://dx.doi.org/10.1080/14616730210154171>

- Shaver, P. R., & Mikulincer, M. (2006). Attachment Theory, Individual Psychodynamics, and Relationship Functioning. In A. L. Vangelisti & D. Perlman (Eds.), *The Cambridge handbook of personal relationships* (pp. 251–271). *Cambridge University Press*. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511606632.015>
- Shaw, A.M., Rhoades, G.K., Allen, E.S., Stanley, S.M. & Markman, H.J.(2013) Predictors of Extradyadic Sexual Involvement in Unmarried Opposite-Sex Relationships. *The Journal of Sex Research*, 50:6, 598-610. <https://doi.org/10.1080/00224499.2012.666816>
- Shearer, C. L., Hosterman, S. J., Gillen, M. M., & Lefkowitz, E. S. (2005). Are Traditional Gender Role Attitudes Associated With Risky Sexual Behavior and Condom-related Beliefs? *Sex Roles: A Journal of Research*, 52(5-6), 311–324. <https://doi.org/10.1007/s11199-005-2675-4>
- Schacht, R., & Mulder, B. M. (2015). Sex ratio effects on reproductive strategies in humans. *Royal Society Open Science*, 2(1), 140402. <https://doi.org/10.1098/rsos.140402>
- Schmitt D. P. (2005). Sociosexuality from Argentina to Zimbabwe: a 48-nation study of sex, culture, and strategies of human mating. *The Behavioral and brain sciences*, 28(2), 247–311. <https://doi.org/10.1017/s0140525x05000051>
- Schmitt, D. P. (2006). Sexual Strategies Across Sexual Orientations: How Personality Traits and Culture Relate to Sociosexuality Among Gays, Lesbians, Bisexuals, and Heterosexuals. *Journal of Psychology & Human Sexuality*, 18:2-3, 183-214. http://dx.doi.org/10.1300/J056v18n02_06
- Schmitt, D. P., & Shackelford, T. K. (2008). Big Five traits related to short-term mating: From personality to promiscuity across 46 nations. *Evolutionary Psychology*, 6(2), 246–282. <https://doi.org/10.1177/147470490800600204>
- Simpson, J. A., & Gangestad, S. W. (1991). Individual differences in sociosexuality: evidence for convergent and discriminant validity. *Journal of personality and social psychology*, 60(6), 870–883. <https://doi.org/10.1037//0022-3514.60.6.870>
- Sprecher, S., Treger, S. & Sakaluk, J.K. (2013) Premarital Sexual Standards and Sociosexuality: Gender, Ethnicity, and Cohort Differences. *Archives of Sexual Behavior*, 42, 1395–1405 . <https://doi.org/10.1007/s10508-013-0145-6>

- Spruit, A., Goos, L., Weenink, N. et al. (2020). The Relation Between Attachment and Depression in Children and Adolescents: A Multilevel Meta-Analysis. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 23, 54–69. <https://doi.org/10.1007/s10567-019-00299-9>
- Sroufe, L. A., & Waters, E. (1977). Attachment as an Organizational Construct. *Child Development*, 48, 1184-1199. <https://doi.org/10.2307/1128475>
- Scales, P. C., Benson, P. L., Oesterle, S., Hill, K. G., Hawkins, J. D., & Pashak, T. J. (2016). The dimensions of successful young adult development: A conceptual and measurement framework. *Applied Developmental Science*, 20(3), 150–174. <https://doi.org/10.1080/10888691.2015.1082429>
- Sherman, L. J., Stupica, B., Dykas, M. J., Ramos-Marcuse, F., & Cassidy, J. (2013). The development of negative reactivity in irritable newborns as a function of attachment. *Infant Behavior & Development*, 36(1), 139–146. <https://doi.org/10.1016/j.infbeh.2012.11.004>
- Simpson, J. A., & Gangestad, S. W. (1991). Individual differences in sociosexuality: Evidence for convergent and discriminant validity. *Journal of Personality and Social Psychology*, 60(6), 870–883. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.60.6.870>
- Simpson, J. A., Wilson, C. L., & Winterheld, H. A. (2004). *Sociosexuality and romantic relationships. Handbook of sexuality in close relationships*, 87-112.
- Silva, T. (2023). Self-Rated Masculinity and Femininity and Reported Number of Lifetime Sexual Partners Among Cisgender Heterosexual and LGBTQ Men and Women. *Archives of Sexual Behavior*. <https://doi.org/10.1007/s10508-023-02756-7>
- Sizemore, K. M., & Olmstead, S. B. (2016). Willingness to engage in consensual nonmonogamy among emerging adults: A structural equation analysis of sexual identity, casual sex attitudes, and gender. *Journal of Sex Research*, 54(9), 1106–1117. <https://doi.org/10.1080/00224499.2016.1243200>
- Smith, T. W. (1990). A Report: The Sexual Revolution? *The Public Opinion Quarterly*, 54(3), 415–435. <http://www.jstor.org/stable/2749376>
- Syme, M. L., & Cohn, T. J. (2016). Examining aging sexual stigma attitudes among adults by gender, age, and generational status. *Aging & mental health*, 20(1), 36–45. <https://doi.org/10.1080/13607863.2015.1012044>

- Szepeswol, O., Griskevicius, V., Simpson, J. A., Young, E. S., Fleck, C., & Jones, R. E. (2017). The effect of predictable early childhood environments on sociosexuality in early adulthood. *Evolutionary Behavioral Sciences*, 11(2), 131–145. <https://doi.org/10.1037/ebs0000082>
- Tasca, G. A. (2019). Attachment and eating disorders: a research update. *Current Opinion in Psychology*, 25, 59–64. <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2018.03.003>
- Thorová, K. (2015). *Vývojová psychologie: proměny lidské psychiky od početí po smrt*. Portál.
- Tracy, J. L., Shaver, P. R., Albino, A. W., & Cooper, M. L. (2003). *Attachment styles and adolescent sexuality*. In P. Florsheim (Ed.), *Adolescent romance and sexual behavior: Theory, research, and practical implications* (pp. 137-159). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Trudel, G., Turgeon, L., Piché, L. (2000) Sexual and marital aspects of old age. *Sexual and relationship therapy*, 15, 381-406. *Sexual and relationship therapy*. 15. 381-386. <http://dx.doi.org/10.1080/713697433>
- Waters, E., Merrick, S., Treboux, D., Crowell, J., & Albersheim, L. (2000). Attachment security in infancy and early adulthood: a twenty-year longitudinal study. *Child development*, 71(3), 684–689. <https://doi.org/10.1111/1467-8624.00176>
- Webster, G. D., & Bryan, A. (2007). Sociosexual attitudes and behaviors: Why two factors are better than one. *Journal of Research in Personality*, 41(4), 917–922. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2006.08.007>
- Webster, G. D., Laurenceau, J., Smith, C. V., Mahaffey, A. L., Bryan, A. D., & Brunell, A. B. (2015). An investment model of sociosexuality, relationship satisfaction, and commitment: Evidence from dating, engaged, and newlywed couples. *Journal of Research in Personality*, 55, 112–126. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2015.02.004>
- Weitbrecht, E. M., & Whitton, S. W. (2017). Expected, ideal, and actual relational outcomes of emerging adults' "hook ups". *Personal Relationships*, 24(4), 902–916. <https://doi.org/10.1111/pere.12220>
- Westerlund, M., Santtila, P., Johansson, A., Varjonen, M., Witting, K., Jern, P., Alanko, K., & Sandnabba, N. K. (2010). Does unrestricted sociosexual behaviour have a shared genetic basis with sexual coercion? *Psychology, Crime & Law*, 16(1–2), 5– 23. <https://doi.org/10.1080/10683160802621925>

Zuckerman, M. (1994). *Behavioral expressions and biosocial bases of sensation seeking*.
Cambridge University Press.

PŘÍLOHY

Seznam příloh:

1. Abstrakt v českém jazyce
2. Abstrakt v anglickém jazyce
3. Seznam tabulek
4. Seznam obrázků a grafů
5. Testová baterie (úvodní slovo, sociodemografický dotazník, SOI-R, ECR)

Příloha 1: Abstrakt v českém jazyce

ABSTRAKT BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Název práce: Vztah sociosexuality a vztahové vazby v populaci mladých dospělých

Autor práce: Aneta Heroutová

Vedoucí práce: Mgr. Daniel Lenghart

Počet stran a znaků: 88 stran, 124 069 znaků

Počet příloh: 5

Počet titulů použité literatury: 167

Abstrakt:

V této práci jsme se zabývali tématem sociosexuality a vztahové vazby v období mladé dospělosti na populaci mladých dospělých v České republice. Cílem výzkumu bylo prozkoumat souvislost dimenzí vztahové vazby a sociosexuální orientace. Dimenze vztahové vazby jsme měřily pomocí dotazníku ECR a celkovou sociosexuální orientaci a aspekty sociosexuálního chování, postojů a touhy jsme měřili pomocí metody SOI-R. Vedlejší výzkumné cíle se zaměřovaly na intersexuální rozdíly v sociosexualitě, na rozdíly dle partnerského statusu v sociosexualitě a na rozdíly v sociosexuální orientaci dle délky partnerského vztahu. Výzkumný vzorek tvořilo celkem 378 respondentů ve věku 18 až 35 let. Dimenze vztahové vazby nevykazovaly signifikantní souvislost s celkovou sociosexualitou. V rámci výzkumu jsme zjistili, že dimenze vztahové vyhýbavosti negativně souvisí se sociosexuálním chováním, dimenze vztahové úzkostnosti negativně souvisí se sociosexuálními postoji a sociosexuálním chováním. Jedinci, kteří jsou singl dosahují signifikantně vyšších skóre celkové sociosexuální orientace a sociosexuální touhy oproti jedincům ve vztahu s jednou osobou. Celková sociosexualita a jednotlivé aspekty sociosexuality jsou signifikantně vyšší u mužů oproti ženám. Pro délku partnerského vztahu a sociosexuální orientace jsme nenašli signifikantní souvislost s výjimkou sociosexuálních postojů, která se mezi skupinami lišila.

Klíčová slova: sociosexuální orientace, sociosexualita, vztahová vazba, dimenze vztahové vazby, mladá dospělost

Příloha 2: Abstrakt v anglickém jazyce

ABSTRACT OF THESIS

Title: The relationship between sociosexuality and attachment in population of young adults

Author: Aneta Heroutová

Supervisor: Mgr. Daniel Lenghart

Number of pages and characters: 88 pages, 124 069 characters

Number of appendices: 5

Number of references: 167

Abstract:

In this paper, we examined the topic of sociosexuality and attachment in a population of young adults in the Czech Republic. The aim of the research was to explore the association between the attachment dimensions and sociosexual orientation. Attachment dimensions were measured using the ECR questionnaire and global sociosexual orientation and aspects of sociosexual behaviour, attitudes and desires were measured with the SOI-R. Secondary research objectives focused on intersex differences in sociosexuality, differences by partner status in sociosexuality, and differences in sociosexual orientation by length of partner relationship. The research sample consisted of a total of 378 respondents aged 18 to 35 years. The attachment dimensions did not show a significant association with global sociosexual orientation. We found that the attachment avoidance was negatively related to sociosexual behavior, and the attachment anxiety was negatively related to sociosexual attitudes and sociosexual behavior. Individuals who are single achieved significantly higher scores on global sociosexual orientation and sociosexual desire compared to individuals in a relationship with a single person. Global sociosexuality and each aspect of sociosexuality are significantly higher in men compared to women. We found no significant association for length of partner relationship and sociosexual orientation, except for sociosexual attitudes.

Key words: sociosexual orientation, sociosexuality, attachment, attachment dimensions, young adulthood

Příloha 3: Seznam tabulek

Tabulka č. 1 Ukazatele reliability ECR (Seitl et al., 2016)

	Vztahová vyhýbavost	Vztahová úzkostnost
Cronbachova alfa	0,86	0,87
Korelace položek s celkem	0,47	0,48
Korelace pol. mezi sebou	0,26	0,27
Test-retest reliabilita	0,72	0,87

Tabulka č. 2 Absolutní a relativní četnosti zastoupení dle vzdělání a ekonomického statusu

Vzdělání	Muži (N = 131)		Ženy (N = 247)	
	Abs. četn.	Rel. četn.	Abs. četn.	Rel. četn.
ZŠ	4	3,1%	13	5,3%
SŠ bez M	3	2,3%	5	2,0%
SŠ s M	69	52,7%	138	55,9%
VO	1	0,8%	5	2,0%
VŠ I	31	23,7%	57	23,1%
VŠ II	21	16,0%	29	11,7%
VŠ III	2	1,5%	0	0,0%
Status	Abs. četn.	Rel. četn.	Abs. četn.	Rel. četn.
Zaměstnaný	60	45,8%	58	23,5%
Nezaměstnaný	3	2,3%	4	1,6%
Student/ka	63	48,1%	177	71,7%
Rod. dovolená	0	0,0%	5	2,0%
OSVČ	5	3,8%	3	1,2%

Tabulka č. 3 Absolutní a relativní četnost prevence pohlavně přenosných chorob

Prevence STD	Abs. četnost	Rel. četnost
Bez odpovědi	128	33,86%
Ne	207	54,76%
Méně než jednou za rok	15	3,97%
Jednou za rok	17	4,50%
Vícekrát za rok	11	2,91%

Tabulka č. 4 Výsledky testů normality pro skóry SOI-R a ECR

	Celkem (N = 378)							
	SW-W	p	Šikm.	Špič.	Průměr	SD	Min.	Max.
SOI-R								
Celkový skór	0,98	< 0,001	0,37	-0,25	28,45	8,93	11	55
Chování	0,96	< 0,001	0,44	-0,32	6,93	2,22	3	13
Postoj	0,93	< 0,001	-0,49	-0,80	10,65	3,48	3	15
Touhy	0,93	< 0,001	0,67	-0,45	10,86	5,73	3	27
ECR								
Úzkostnost	0,99	0,16	-0,10	-0,34	4,07	1,03	1,39	6,72
Vyhýbavost	0,99	0,12	-0,04	0,14	3,42	0,92	1,22	5,83

Poznámka: SW-W – ukazatel pro Shapir-Wilkův test, p – p-hodnota pro Shapir-Wilkův test

Tabulka č. 5 Výsledky Spearmanova korelačního koeficientu pro skóry z SOI-R a dimenze vztahové vyhýbavosti z ECR

N = 378	r_s	p
Celková SO	-0,04	0,391
Chování	-0,11	0,034*
Postoje	-0,06	0,244
Touhy	0,01	0,853

Poznámka: r_s – Spearmanův korelační koeficient, df – stupně volnosti, p – p-hodnota

Tabulka č. 6 Výsledky Spearmanova korelačního koeficientu pro skóry z SOI-R a dimenze vztahové úzkostnosti z ECR

N = 378	r_s	p
Celková SO	-0,1	0,052
Chování	-0,11	0,026*
Postoje	-0,24	< 0,001***
Touhy	0,03	0,615

Poznámka: r_s – Spearmanův korelační koeficient, df – stupně volnosti, p – p-hodnota

Tabulka č. 7 Deskriptivní statistiky skóre SOI-R dle partnerského statusu

Celková SO	N	Průměr	Medián	SD	Kvartil.r.
Mono. vztah	227	26,19	26	8,15	11
Singl	127	31,38	31	8,96	12
Nezáv. vztah	20	33,75	33,5	9,61	12,5

Kons. nemonog.	4	37	36	4,55	7
Chování	N	Průměr	Medián	SD	Kvartil.r.
Mono. vztah	227	6,66	6	1,9	3
Singl	127	7,12	7	2,57	4
Nezáv. vztah	20	8,15	8	2,56	2,5
Kons. nemonog.	4	9,75	10	1,26	1,5
Postoje	N	Průměr	Medián	SD	Kvartil.r.
Mono. vztah	227	10,28	11	3,6	6
Singl	127	10,96	12	3,23	6
Nezáv. vztah	20	12,2	12	2,95	3
Kons. nemonog.	4	14,25	14,5	0,96	1,5
Touhy	N	Průměr	Medián	SD	Kvartil.r.
Mono. vztah	227	9,25	8	5,11	8
Singl	127	13,27	13	5,81	10
Nezáv. vztah	20	13,4	12	6,12	8,5
Kons. nemonog.	4	13	13	3,65	6

Poznámka: SD – směrodatná odchylka, kvartil.r. – kvartilové rozpětí

Tabulka č. 8 Výsledky Mann-Whitney U testu pro skóry z SOI-R pro skupinu mužů (N = 131) oproti ženám (N = 247)

	U	Z	P	AUC
Celková SO	8858,5	7,24	< 0,001***	0,27
Chování	11709,5	4,42	< 0,001***	0,36
Postoje	11687,5	4,44	< 0,001***	0,36
Touhy	9384	6,72	< 0,001***	0,29

Tabulka č. 9 Deskriptivní statistiky skóre SOI-R dle pohlaví

	Muži (N = 131)				Ženy (N = 247)			
	Průměr	Medián	SD	Kvartil.r.	Průměr	Medián	SD	Kvartil.r.
Celková SO	32,98	33	8,32	12	26,04	26	8,29	11
Chování	7,67	8	2,39	3	6,53	6	2,03	3
Postoj	11,73	12	3,14	4	10,07	10	3,52	6
Touhy	13,58	13	5,87	10	9,48	8	5,11	8

Poznámka: SD – směrodatná odchylka, kvartil.r. – kvartilové rozpětí

Tabulka č. 10 Výsledky Kruskal-Wallisova testu pro skóry z SOI-R dle délky partnerského vztahu

N = 237	H	P	η^2	Df
Celková SO	1,08	0,897	0,006	4
Chování	13,54	0,0089	0,064	4
Postoj	1,85	0,762	0,008	4
Touhy	2,11	0,716	0,008	4

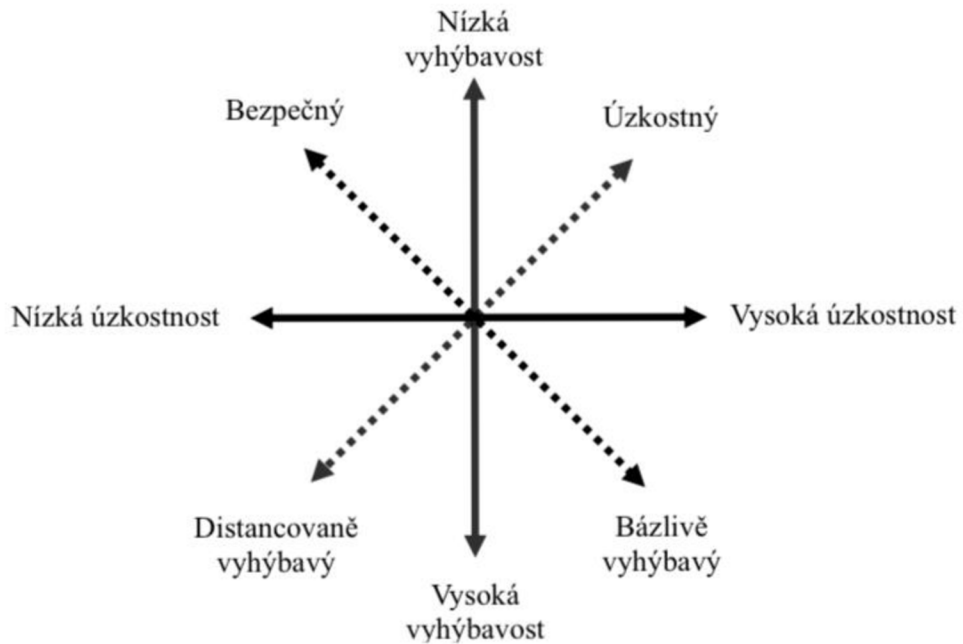
Tabulka č. 11 Bonferroniho post-hoc test pro aspekt sociosexuálního chování a délky partnerského vztahu

Srovnání skupin	p	p_{bonf}
Do 1 roku - Do 2 let	0.133	1.000
Do 1 roku - Do 3 let	0.030	0.301
Do 1 roku - Do 4 let	0.012	0.118
Do 1 roku - 4 roky a více	< 0.001	0.005
Do 2 let - Do 3 let	0.469	1.000
Do 2 let - Do 4 let	0.247	1.000
Do 2 let - 4 roky a více	0.059	0.592
Do 3 let - Do 4 let	0.641	1.000
Do 3 let - 4 roky a více	0.314	1.000
Do 4 let - 4 roky a více	0.693	1.000

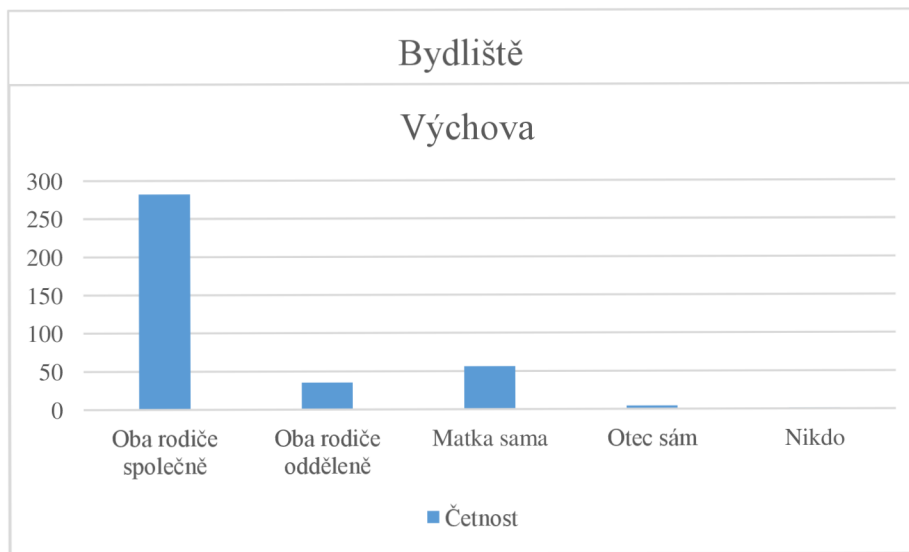
Poznámka: p – p-hodnota, p_{bonf} – p-hodnota pro Bonferroniho post-hoc test

Příloha 4: Seznam obrázků a grafů

Obrázek č. 1 Dimenzionální model dospělé vztahové vazby (Bartholomew & Horowitz, 1991; Brennan et al., 1998)

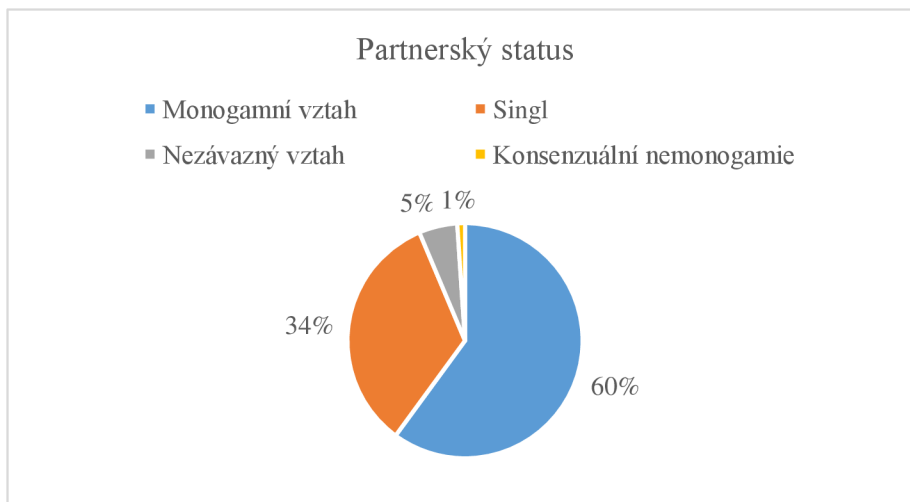

Graf č. 1 Zastoupení dle trvalého bydliště

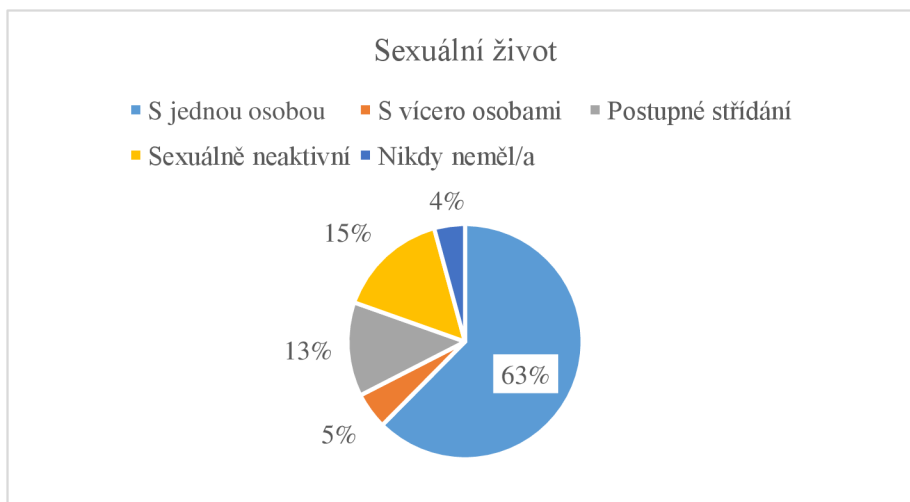

Graf č. 2 Zastoupení dle výchovy

Graf č. 3 Zastoupení respondentů dle partnerského stavu

Graf č. 4 Zastoupení respondentů dle jejich sexuálního života

Příloha 5: Testování baterie

Úvodní slovo k dotazníkovému šetření

“Vážený respondente, vážená respondentko

předem Vám děkujeme za Váš čas a ochotu vyplnit dotazník pro naši výzkumnou studii.

Jmenuji se Aneta Heroutová a jsem studentkou 3. ročníku v oboru psychologie na Univerzitě Palackého v Olomouci. Ve své bakalářské práci se zabývám vztahem mezi sociosexualitou a vztahovou vazbou v populaci mladých dospělých v České republice. Hledáme výhradně respondenty a respondentky ve věku od 18 do 35 let, kteří by se aktivně zúčastnili výzkumu.

Při odpovědi se řiďte tím, jak se cítíte Vy. Důležité je být upřímný. **Dotazníky jsou zcela ANONYMNÍ a DOBROVOLNÉ. Do dotazníků nepište své jméno ani žádné jiné údaje, které by Vás mohly jakkoli identifikovat.**

Vaše odpovědi jsou důvěrné.

Nevynechejte žádnou otázku. Vždy byste se měli rozhodnout pro jednu odpověď, i když by rozhodování bylo někdy obtížné.

Zodpovězení otázek a tvrzení by nemělo zabrat více než 10 minut.

Děkujeme Vám za Vaši spolupráci a ochotu zapojit se do našeho výzkumu.

Jménem výzkumného týmu,

Aneta Heroutová

Mgr. Daniel Lenghart”

“Souhlasíte s účastí ve výzkumu?”. Možné odpovědi na otázku byly ano či ne.

Sociodemografické charakteristiky

- Pohlaví: muž-žena
- Věk (v letech)
- Národnost (výběr z možností)
- Rezidence: město-vesnice
- Sexuální orientace (výběr z možností)
- Nejvyšší dosažené vzdělání (výběr z možností)

- Sociální status (výběr z možností)
- Rodinný stav (výběr z možností)
- Partnerský stav (výběr z možností)
- Délka vztahu (otevřená otázka, nepovinná)
- Spokojenost s partnerským statutem
- Kraj trvalého bydliště (výběr z možností)
- Výchova (výběr z možností)
- Sexuální život (výběr z možností)

Revidovaný inventář sociosexuální orientace (SOI-R) (Penke & Asendorpf, 2008)

1. S kolika různými partnery jste měli sex za posledních 12 měsíců? (Dala bych někam dál)

- 0
- 1
- 2 až 3
- 4 až 7
- 8 a více

2. S nejvíce kolika lidmi najednou jste měli sex?

- 0
- 1
- 2 až 3
- 4 až 7
- 8 a více

3. S kolika různými partnery jste měli sex bez toho, abyste měli zájem o dlouhodobý závazný vztah s touto osobou?

- 0
- 1
- 2 až 3
- 4 až 7
- 8 a více

4. Sex bez lásky je v pořádku.

- 1 (Úplně nesouhlasím)
- 2 (Souhlasím)
- 3 (Nemohu se rozhodnout)
- 4 (Nesouhlasím)

- 5 (Úplně souhlasím)

5. Věřím, že bych si dokázal/a užít příležitostný sex s lidmi, se kterými nejsem ve vztahu.

- 1 (Úplně nesouhlasím)
- 2 (Souhlasím)
- 3 (Nemohu se rozhodnout)
- 4 (Nesouhlasím)
- 5 (Úplně souhlasím)

6. Nechci mít sex s člověkem, u kterého si nejsem jistý/jistá, že budeme mít dlouhodobý vztah, vážný vztah.

- 1 (Úplně nesouhlasím)
- 2 (Souhlasím)
- 3 (Nemohu se rozhodnout)
- 4 (Nesouhlasím)
- 5 (Úplně souhlasím)

7. Jak často máte fantazie o sexu s někým, s kým nejste v závazném romantickém vztahu?

- 1 - nikdy
- 2 - velmi zřídka
- 3 - přibližně jednou za dva nebo tři měsíce
- 4 – přibližně jednou za měsíc
- 5 – přibližně jednou za dva týdny
- 6 – přibližně jednou za týden
- 7 – několikrát týdně
- 8 - téměř každý den
- 9 - aspoň jednou denně

8. Jak často pociťujete sexuální vzrušení, když jste v kontaktu s někým, s kým nejste v romantickém vztahu?

- 1 - nikdy
- 2 - velmi zřídka
- 3 - přibližně jednou za dva nebo tři měsíce
- 4 - přibližně jednou za měsíc
- 5 - přibližně jednou za dva týdny
- 6 - přibližně jednou za týden
- 7 - několikrát týdně
- 8 - téměř každý den

- 9 - aspoň jednou denně

9. Jak často máte v každodenním životě spontánně fantazie o sexu s někým, koho jste právě potkali?

- 1 - nikdy
- 2 - velmi zřídka
- 3 - přibližně jednou za dva nebo tři měsíce
- 4 - přibližně jednou za měsíc
- 5 - přibližně jednou za dva týdny
- 6 - přibližně jednou za týden
- 7 - několikrát týdně
- 8 - téměř každý den
- 9 - aspoň jednou denně

10. Absolvujete pravidelnou prevenci (testy) na sexuálně přenosné choroby? Pokud ano, jak často?

Dotazník prožívání v blízkých vztazích (ECR-CZ) (Seitl et al., 2016)

1. Raději neukazuji druhým lidem, jak se opravdu cítím.
2. Dělá mi starosti, že bych mohl/a být odmítnut/a nebo opuštěn/a.
3. Jsem velmi spokojený/á, když jsem blízko druhým lidem.
4. Dělán si starosti o své vztahy.
5. Jakmile se někdo začne se mnou sblížovat, přistihnu se, jak se odtahuji pryč.
6. Trápí mě, že druhým na mně nezáleží tolik, jako mně na nich.
7. Začnu se cítit nepříjemně, když se se mnou chce někdo těsněji sblížit.
8. Velmi mnoho mě trápí, že ztratím své blízké přátele.
9. Je mi nepříjemné, mám-li se otevřít druhým.
10. Často si přeji, aby moji blízcí přátelé ke mně cítili stejně silné city, jako já k nim.
11. Chci se sblížit s druhými, ale stejně si udržuji odstup.
12. Chci se s druhými velmi těsně sblížit a to je někdy odežene pryč.
13. Jsem nervózní, když se se mnou chce někdo více sblížit.
14. Trápí mě být sám/sama.
15. Cítím se dobře, když sdílím své soukromé myšlenky a pocity s druhými.
16. Má touha být druhým lidem velmi blízko je někdy odhání pryč.
17. Snažím se vyhnout příliš blízkému kontaktu s druhými.

18. Potřebuji hodně ujišťování, že mým blízkým na mně opravdu záleží.
19. Je pro mě poměrně snadné sblížit se s druhými.
20. Někdy cítím, že se snažím přimět druhé, aby ukázali více citu, více oddanosti v našich vztazích, než obvykle dávají najevo.
21. Je pro mě obtížné dovolit si být závislý/á na blízké osobě.
22. Netrápím se často nad tím, že bych mohl/a být opuštěn/a.
23. Upřednostňuji nebýt příliš blízko druhým.
24. Nedaří-li se mi přimět blízkou osobu, aby o mě projevila zájem, začnu být naštvaný/á nebo rozzlobený/á.
25. Říkám svým blízkým osobám skoro o všem.
26. Myslím si, že se mí blízcí se mnou nechtějí sblížit tak, jak bych já chtěl/a.
27. Obvykle probírám své problémy a obavy s blízkými lidmi.
28. Když kolem sebe nemám blízké osoby, cítím se poněkud úzkostný/á a nejistý/á.
29. Cítím se dobře, když jsem závislý/á na druhých.
30. Jsem zklamáný/á, když mé blízké osoby nejsou poblíž v takové míře, jak bych rád/a.
31. Nevadí mi požádat blízké osoby o útěchu, radu nebo pomoc.
32. Jsem zklamáný/á, pokud můj partner/ka není dostupný/á, když jej/ji potřebuji.
33. Pomáhá mi obrátit se na blízké osoby v těžkých chvílích.
34. Když mě druzí lidé zavrhnou, cítím se hodně špatně.
35. Obracím se na blízké osoby ohledně řady věcí, včetně toho, abych získal/a útěchu a ujištění.
36. Vadí mi, když můj partner/ka tráví čas beze mě

Škála odpovědí pro ECR-CZ

- 1 (Rozhodně nesouhlasím)
- 2 (Nesouhlasím)
- 3 (Spíše nesouhlasím)
- 4 (Nemohu se rozhodnout)
- 5 (Spíše souhlasím)
- 6 (Souhlasím)
- 7 (Rozhodně souhlasím)

